

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 8 grudnia 2023 r.,
(OR. en)

13573/23

LIMITE

ACP 89
WTO 145
COAFR 328
RELEX 1106

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2023/0337 (NLE)
2023/0338 (NLE)

AKTY USTAWODAWCZE I INNE INSTRUMENTY

Dotyczy: Umowa o partnerstwie gospodarczym między Unią Europejską, z jednej strony, a Republiką Kenii, będącą członkiem Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej, z drugiej strony

PUBLIC

UMOWA O PARTNERSTWIE GOSPODARCZYM
MIĘDZY
UNIĄ EUROPEJSKĄ, Z JEDNEJ STRONY, A
REPUBLIKĄ KENII, BĘDĄCĄ CZŁONKIEM WSPÓLNOTY WSCHODNIOAFRYKAŃSKIEJ,
Z DRUGIEJ STRONY

STRONY UMOWY

UNIA EUROPEJSKA

(zwana dalej „UE”),

z jednej strony,

oraz

REPUBLIKA KENII,

(zwana dalej „państwem lub państwami partnerskimi EAC”),

z drugiej strony,

zwani dalej indywidualnie „Stroną” lub łącznie „Stronami”,

PRZYPOMINAJĄC swoje zobowiązania w ramach Porozumienia z Marrakeszu ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w dniu 15 kwietnia 1994 r.,

UWZGLĘDNIAJĄC Porozumienie z Georgetown w sprawie Organizacji Państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, podpisane w Georgetown w dniu 6 czerwca 1975 r.,

UWZGLĘDNIAJĄC Umowę o partnerstwie między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku, z jednej strony, a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony, podpisaną w Kotonu w dniu 23 czerwca 2000 r., zmienioną po raz pierwszy w Luksemburgu w dniu 25 czerwca 2005 r. i po raz drugi w Wagadugu w dniu 22 czerwca 2010 r., zwaną dalej „umową z Kotonu”, oraz umowę ją zastępującą,

UWZGLĘDNIAJĄC Traktat ustanawiający Wspólnotę Wschodnioafrykańską (zwaną dalej „EAC”), podpisany w dniu 30 listopada 1999 r. w Aruszy, oraz jego protokół w sprawie ustanowienia unii celnej Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej,

UWZGLĘDNIAJĄC Umowę o Partnerstwie Gospodarczym między państwami partnerskimi Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej, z jednej strony, a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony, w sprawie której negocjacje zakończyły się w dniu 16 października 2014 r. (zwaną dalej „UPG UE–EAC”),

PODKREŚLAJĄC swoją chęć urzeczywistnienia pełniejszej jedności Afryki oraz osiągnięcia celów Traktatu ustanawiającego Afrykańską Wspólnotę Gospodarczą,

UWZGLĘDNIAJĄC Traktat o Unii Europejskiej oraz Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,

MAJĄC NA UWADZE, że państwo lub państwa partnerskie EAC oraz UE zgodziły się co do tego, że ich współpraca handlowa i gospodarcza ma na celu przyczynienie się do płynnej i stopniowej integracji państw Państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP) z gospodarką światową, z należyтым uwzględnieniem ich wyborów politycznych oraz poziomów i priorytetów rozwoju, a tym samym wspieranie ich zrównoważonego rozwoju oraz przyczynianie się do eliminacji ubóstwa w państwie lub państwach partnerskich EAC,

POTWIERDZAJĄC również, że niniejsza Umowa jest zgodna z celami i zasadami umowy z Kotonu, w szczególności z postanowieniami jej tytułu II części 3 w sprawie współpracy gospodarczej i handlowej oraz odpowiednich postanowień umowy ją zastępującej,

POTWIERDZAJĄC, że niniejsza Umowa ma być instrumentem rozwoju promującym zrównoważony wzrost, prowadzącym do zwiększania produkcji w państwie lub państwach partnerskich EAC i jego potencjału w zakresie podaży, wspierającym transformację strukturalną gospodarki państwa lub państw partnerskich EAC oraz jej dywersyfikację i konkurencyjność, a także rozwój handlu, inwestycji, technologii i tworzenie miejsc pracy w państwie lub państwach partnerskich EAC,

PODKREŚLAJĄC potrzebę zapewnienia szczególnego podkreślenia integracji regionalnej oraz specjalnego i zróżnicowanego traktowania państwa lub wszystkich państw partnerskich EAC, przy jednoczesnym utrzymaniu specjalnego traktowania najsłabiej rozwiniętego państwa lub państw partnerskich EAC,

UZNAJĄC, że poprawa standardu życia w państwie lub państwach partnerskich EAC wymaga znacznych inwestycji,

PODKREŚLAJĄC, że niniejsza Umowa ma na celu wykonanie postanowień UPG UE–EAC ,

UZGODNIŁY, CO NASTĘPUJE:

CZEŚĆ I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 1

Zakres Umowy

Strony ustanawiają niniejszym Umowę o partnerstwie gospodarczym (zwaną dalej „niniejszą Umową”). Niniejsza Umowa obejmuje następujące części:

- a) postanowienia ogólne;
- b) handel towarami;
- c) rybołówstwo;
- d) rolnictwo;
- e) współpraca gospodarcza i rozwojowa;
- f) postanowienia instytucjonalne;
- g) unikanie i rozstrzyganie sporów;
- h) wyjątki ogólne;

- i) postanowienia ogólne i końcowe; oraz
- j) załączniki, protokoły i wspólne oświadczenia.

ARTYKUŁ 2

Cele

1. Celem niniejszej Umowy jest:
 - a) przyczynianie się do wzrostu gospodarczego i rozwoju poprzez ustanowienie wzmocnionego i strategicznego partnerstwa w zakresie handlu i rozwoju, zgodnego z celem zrównoważonego rozwoju;
 - b) wspieranie integracji regionalnej, współpracy gospodarczej i dobrych rządów w państwie lub państwach partnerskich EAC;
 - c) wspieranie stopniowej integracji państwa lub państw partnerskich EAC z gospodarką światową, zgodnie z ich wyborami politycznymi i priorytetami rozwoju;
 - d) wspieranie transformacji strukturalnej gospodarek państwa lub państw partnerskich EAC oraz ich dywersyfikacji i konkurencyjności dzięki zwiększeniu ich potencjału w zakresie produkcji, podaży i handlu;
 - e) zwiększenie potencjału państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie polityki handlowej i kwestii związanych z handlem;

- f) ustanowienie i wdrożenie w państwie lub państwach partnerskich EAC skutecznych, przewidywalnych i przejrzystych ram regulacyjnych w zakresie handlu i inwestycji i stworzenie w ten sposób warunków dla wzrostu inwestycji oraz dla inicjatyw sektora prywatnego; oraz
- g) zacieśnianie istniejących więzi pomiędzy Stronami na zasadzie solidarności i obopólnego interesu. W tym celu, zgodnie z prawami i obowiązkami Stron wynikającymi z WTO, niniejsza Umowa przyczynia się do zacieśnienia stosunków handlowych i gospodarczych, wspiera nową dynamikę handlu pomiędzy Stronami poprzez stopniową, asymetryczną liberalizację handlu pomiędzy nimi oraz wzmacnia, rozszerza i pogłębia współpracę we wszystkich obszarach związanych z handlem i inwestycjami.

2. Niniejsza Umowa ma również na celu, zgodnie z art. 34 i 35 umowy z Kotonu i odpowiednimi postanowieniami umowy ją zastępującej:

- a) sporządzenie umowy zgodnej z art. XXIV Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994 (zwanego dalej „GATT 1994”);
- b) ułatwienie kontynuacji handlu przez państwo lub państwa partnerskie EAC na warunkach nie mniej korzystnych niż warunki przewidziane w umowie z Kotonu lub umowie ją zastępującej;
- c) ustanowienie ram i zakresu potencjalnych negocjacji dotyczących innych kwestii, w tym handlu usługami, spraw związanych z handlem, które określono w umowie z Kotonu lub umowie ją zastępującej, oraz wszelkich innych zagadnień będących przedmiotem zainteresowania obu Stron.

ARTYKUŁ 3

Klauzula rendez-vous

Strony zobowiązują się, że w ciągu pięciu (5) lat od daty wejścia w życie niniejszej Umowy zakończą negocjacje w następujących obszarach:

- a) handel usługami;
- b) kwestie związane z handlem, a mianowicie:
 - (i) polityka konkurencji;
 - (ii) inwestycje i rozwój sektora prywatnego;
 - (iii) handel, środowisko i zrównoważony rozwój;
 - (iv) prawa własności intelektualnej;
 - (v) przejrzystość zamówień publicznych;
- c) wszelkie pozostałe dziedziny uzgodnione przez Strony.

ARTYKUŁ 4

Zasady

Niniejsza Umowa opiera się na następujących zasadach:

- a) rozwój dorobku umowy z Kotonu i umowy ją zastępującej;
- b) wzmocnienie integracji regionalnej w regionie EAC;
- c) zapewnienie asymetrii, na korzyść państwa lub państw partnerskich EAC, w zakresie liberalizacji handlu i stosowania środków związanych z handlem i instrumentów ochrony handlu;
- d) umożliwienie państwu lub państwom partnerskim EAC utrzymania preferencji regionalnych z innymi krajami i regionami afrykańskimi, bez obowiązku rozszerzenia ich na UE; oraz
- e) wkład w rozwój zdolności państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie produkcji, podaży i handlu.

CZEŚĆ II

HANDEL TOWARAMI

ARTYKUŁ 5

Zakres i cele

1. Postanowienia niniejszej części stosuje się do wszystkich towarów pochodzących z Unii Europejskiej oraz państwa lub państw partnerskich EAC.
2. Do celów w obszarze handlu towarami należą:
 - a) zapewnienie towarom pochodzącym z państwa lub państw partnerskich EAC dostępu do rynku UE na zasadzie całkowitego zwolnienia z ceł i kontyngentów, w bezpiecznym, długim i przewidywalnym okresie, zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej Umowie;
 - b) postępująca i stopniowa liberalizacja w państwie lub państwach partnerskich EAC rynku lub rynków towarów pochodzących z UE zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej Umowie; oraz
 - c) utrzymanie i poprawa warunków dostępu do rynku w celu zapewnienia, aby państwo lub państwa partnerskie EAC w pełni czerpały korzyści z niniejszej Umowy.

TYTUŁ I

CŁA I SWOBODNY PRZEPIYW TOWARÓW

ARTYKUŁ 6

Cła

1. Cła obejmują wszelkiego rodzaju należności lub opłaty nakładane na przywóz lub w związku z przywozem towarów, w tym wszelkiego rodzaju podatki wyrównawcze lub opłaty dodatkowe związane z takim przywozem, nie obejmują jednak:
 - a) opłat równoważnych podatkom wewnętrznym, pobieranych zarówno od towarów przywożonych, jak i produkowanych lokalnie, zgodnych z art. 20;
 - b) środków antydumpingowych, wyrównawczych lub ochronnych stosowanych zgodnie z postanowieniami tytułu VI; oraz
 - c) opłat lub innych należności nałożonych zgodnie z art. 8.
2. Podstawową stawką celną, na podstawie której dokonywane mają być kolejne obniżki, jest stawka wskazana w harmonogramie liberalizacji ceł każdej Strony dla poszczególnych produktów.

ARTYKUŁ 7

Klasyfikacja towarów

1. Klasyfikacja towarów w handlu objętym niniejszą Umową odpowiada odpowiedniej nomenklaturze taryfowej każdej Strony, zgodnie z Międzynarodową konwencją w sprawie zharmonizowanego systemu oznaczania i kodowania towarów (zwanego dalej „HS”).
2. W ciągu trzech (3) miesięcy po zmianie taryfy lub zmianie HS Strony wymieniają wszystkie niezbędne informacje dotyczące swoich obowiązujących cel oraz odpowiedniej nomenklatury dla produktów wymienionych w załączniku I i II.

ARTYKUŁ 8

Oplaty i inne należności

Wysokość opłat i innych należności, o których mowa w art. 6 ust. 1 lit. c), ograniczona jest do zbliżonych kosztów świadczonych usług i nie mogą one stanowić pośredniej ochrony produktów krajowych lub opodatkowania przywozu do celów fiskalnych. Opłat i należności związanych z handlem nie nakłada się w przypadku usług konsularnych.

ARTYKUŁ 9

Reguły pochodzenia

1. Do celów niniejszej części pojęcie „pochodzący” oznacza kwalifikujący się jako „pochodzący” według mającego zastosowanie prawa Strony dokonującej przywozu.¹²
2. Nie później niż pięć (5) lat po wejściu w życie niniejszej Umowy Rada UPG ustanowiona na mocy art. 104 (zwana dalej „Radą UPG”) przyjmuje w drodze decyzji protokół regulujący reguły pochodzenia. Ust. 1 niniejszego artykułu przestaje mieć zastosowanie z chwilą rozpoczęcia stosowania takiego protokołu.
3. Jeżeli na koniec pięcioletniego okresu, o którym mowa w ust. 2, protokół taki nie będzie jeszcze przyjęty przez Strony, Rada UPG oceni stosowanie ust. 1 i może zdecydować o przedłużeniu tego pięcioletniego okresu.

¹ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że przy określaniu zgodności środka z niniejszą Umową na podstawie tytułu II części VII organ arbitrażowy może wziąć pod rozwagę prawo Strony, w stosownych przypadkach, jako okoliczność faktyczną. Czyniąc to, organ arbitrażowy podąża za przeważającą wykładnią tego prawa przyjętą przez sądy lub organy tej Strony; znaczenie nadane temu prawu przez organ arbitrażowy pozostaje niewiążące dla sądów i organów tej Strony.

² Na podstawie protokołu 2 do Aktu w sprawie warunków przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej oraz dostosowań w Traktatach (Dz.U. UE L 302 z 15.11.1985, s. 23) produkty pochodzące z państwa partnerskiego EAC przywożone do Ceuty lub Melilli korzystają pod każdym względem z takiego samego systemu celnego, jaki jest stosowany wobec produktów pochodzących z obszaru celnego Unii Europejskiej. Państwo partnerskie EAC stosuje wobec przywozu produktów objętych niniejszą Umową i pochodzących z Ceuty i Melilli taki sam system celny jak wobec produktów przywożonych i pochodzących z UE.

ARTYKUŁ 10

Cła na produkty pochodzące z państwa lub państw partnerskich EAC

Produkty pochodzące z państwa lub państw partnerskich EAC przywożone do UE są zwolnione z ceł, zgodnie z warunkami określonymi w załączniku I.

ARTYKUŁ 11

Cła na produkty pochodzące z UE

Produkty pochodzące z UE przywożone są do państwa lub państw partnerskich EAC zgodnie z warunkami określonymi w harmonogramie liberalizacji ceł w załączniku II.

ARTYKUŁ 12

Klauzula „standstill”

1. Strony zgodnie postanawiają nie podwyższać ceł stosowanych do produktów objętych liberalizacją w ramach niniejszej Umowy, z wyjątkiem środków przyjętych zgodnie z art. 48, 49 i 50.

2. Aby zachować perspektywy szerszej integracji regionalnej w Afryce, w ramach Rady UPG Strony mogą podjąć decyzję o zmianie wysokości cel przewidzianych w załączniku II(a), II(b) oraz II(c) niniejszej Umowy, jakie mogą być stosowane do produktów pochodzących z UE przywożonych do państwa lub państw partnerskich EAC. Strony zapewniają, aby wszelkie takie zmiany nie prowadziły do niezgodności niniejszej Umowy z wymogami art. XXIV GATT 1994.

ARTYKUŁ 13

Przemieszczanie towarów

1. Cła na towary pochodzące z terytorium jednej Strony, które są przywożone na terytorium drugiej Strony, nakłada się tylko jeden raz.
2. Wszelkie cło zapłacone przy przywozie do państwa partnerskiego EAC jest zwracane w całości, jeżeli towary opuszczają terytorium państwa partnerskiego EAC będącego miejscem pierwszego przywozu i zostają przewiezione do innego państwa partnerskiego EAC. Cło płacone jest w państwie partnerskim EAC, gdzie następuje konsumpcja towarów.
3. Strony zgodnie postanawiają współpracować w celu ułatwienia przemieszczania towarów i uproszczenia procedur celnych.

ARTYKUŁ 14

Cła i podatki wywozowe

1. Strony nie wprowadzają żadnych nowych ceł ani podatków związanych z wywozem towarów do drugiej Strony, które przekraczają cła lub podatki nałożone na produkty podobne przeznaczone do sprzedaży wewnętrznej.
2. Niezależnie od ust. 1 państwo lub państwa partnerskie EAC, po powiadomieniu UE, mogą nałożyć tymczasowe cło lub podatek związane z wywozem towarów w następujących sytuacjach:
 - a) w celu wsparcia rozwoju przemysłu krajowego;
 - b) w celu utrzymania stabilności waluty w przypadku, gdy wzrost światowych cen towarów eksportowych stwarza ryzyko zawyżenia wartości waluty; lub
 - c) w celu ochrony dochodów, bezpieczeństwa żywnościowego i środowiska.
3. Takie podatki należy pobierać od ograniczonej liczby produktów i w ograniczonym czasie, a po czterdziestu ośmiu (48) miesiącach Rada UPG dokonuje ich przeglądu w celu przedłużenia.
4. Od daty wejścia w życie niniejszej Umowy wszelkie korzystniejsze traktowanie w zakresie podatków stosowanych przez państwo lub państwa partnerskie EAC w odniesieniu do jakiegokolwiek produktu przeznaczonego na wywóz do którejkolwiek znaczącej gospodarki handlowej, lub związane z takimi podatkami, przyznaje się produktowi podobnemu przeznaczonemu na terytorium UE.

5. Do celów niniejszego artykułu i art. 15 „znacząca gospodarka handlowa” oznacza którykolwiek kraj rozwinięty lub którykolwiek kraj, którego udział w światowym wywozie towarów przekraczał 1 % w roku poprzedzającym wejście w życie umowy o wolnym handlu, o której mowa w art. 15, lub jakąkolwiek grupę krajów działających indywidualnie, wspólnie lub w ramach umowy o wolnym handlu, której wspólny udział w światowym wywozie towarów przekraczał 1,5 % w roku poprzedzającym wejście w życie umowy o wolnym handlu, o której mowa w art. 15¹.

ARTYKUŁ 15

Korzystniejsze traktowanie wynikające z umowy o wolnym handlu

1. W odniesieniu do towarów objętych niniejszą częścią UE przyznaje państwu lub państwom partnerskim EAC wszelkie korzystniejsze traktowanie mające zastosowanie w wyniku zawarcia przez UE umowy o wolnym handlu ze stroną trzecią po podpisaniu niniejszej Umowy.
2. W odniesieniu do towarów objętych niniejszą częścią państwo lub państwa partnerskie EAC przyznają UE wszelkie korzystniejsze traktowanie mające zastosowanie w wyniku zawarcia przez państwo lub państwa partnerskie EAC umowy o wolnym handlu z jakąkolwiek znaczącą gospodarką handlową po podpisaniu niniejszej Umowy. O ile UE jest w stanie wykazać, że otrzymuje traktowanie mniej korzystne niż traktowanie, jakie państwo lub państwa partnerskie EAC przyznały jakiegokolwiek innej znaczącej gospodarce handlowej, Strony – w zakresie, w jakim jest to możliwe – przeprowadzają konsultacje i wspólnie podejmują decyzję o jak najlepszym wykonaniu niniejszego ustępu, oddzielnie dla każdego przypadku.

¹ Odnośne obliczenia przeprowadza się w oparciu o oficjalne dane WTO na temat eksporterów wiodących w światowym handlu towarami (z wyłączeniem handlu wewnątrzunijnego).

3. Postanowienia niniejszej części nie mogą być interpretowane jako zobowiązujące Strony do wzajemnego rozszerzenia jakiegokolwiek preferencyjnego traktowania wynikającego z członkostwa jednej ze Stron w umowie o wolnym handlu ze stroną trzecią w dniu podpisania niniejszej Umowy.

4. Ust. 2 nie stosuje się do porozumień handlowych między państwem lub państwami partnerskimi EAC a grupą państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku lub innymi krajami i regionami afrykańskimi.

5. Do celów niniejszego artykułu „umowa o wolnym handlu” oznacza umowę istotnie liberalizującą handel i w znacznym zakresie znoszącą środki dyskryminacyjne lub zakazującą wprowadzania nowych środków dyskryminacyjnych lub środków bardziej dyskryminacyjnych między Stronami z chwilą wejścia w życie takiej umowy lub w rozsądnych ramach czasowych.

ARTYKUŁ 16

Postanowienia szczególne dotyczące współpracy administracyjnej

1. Strony zgadzają się, że współpraca administracyjna jest istotna dla wdrażania i kontroli preferencyjnego traktowania przyznanego na mocy niniejszej części oraz podkreślają swoje zobowiązanie do zwalczania nieprawidłowości i nadużyć w sprawach celnych i związanych z cłami.

2. W przypadku gdy Strona stwierdziła na podstawie obiektywnych informacji brak współpracy administracyjnej, nieprawidłowości lub nadużycia, Strona ta może tymczasowo zawiesić odpowiednie traktowanie preferencyjne danego produktu lub danych produktów zgodnie z niniejszym artykułem.

3. Do celów niniejszego artykułu brak współpracy administracyjnej oznacza między innymi:
- a) powtarzające się przypadki niedopełnienia obowiązku weryfikacji statusu pochodzenia danego produktu lub danych produktów;
 - b) powtarzające się przypadki odmowy lub nieuzasadnionego opóźnienia w przeprowadzaniu późniejszych weryfikacji dowodów pochodzenia danego produktu lub danych produktów lub przekazywaniu ich wyników;
 - c) powtarzające się przypadki odmowy lub nieuzasadnionego opóźnienia w wydawaniu zezwolenia na przeprowadzenie w ramach współpracy administracyjnej misji służących weryfikacji autentyczności dokumentów lub prawidłowości informacji mających znaczenie dla przyznania danego traktowania preferencyjnego.
4. Stwierdzenie nieprawidłowości lub nadużyć może mieć miejsce między innymi w przypadku, gdy nastąpił gwałtowny, nieuzasadniony wzrost wielkości przywozu towarów, przekraczający normalne możliwości produkcyjne i wywozowe drugiej Strony, w połączeniu z posiadaniem obiektywnych informacji dotyczących nieprawidłowości lub nadużyć.

5. Zastosowanie czasowego zawieszenia podlega następującym warunkom:
- a) Strona, która na podstawie obiektywnych informacji stwierdziła brak współpracy administracyjnej, nieprawidłowości lub nadużycia, powiadamia o tym bez zbędnej zwłoki Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla, ustanowiony na mocy art. 106 (zwany dalej „Komitetem Urzędników Wysokiego Szczebla”), przekazując jednocześnie obiektywne informacje, oraz, w celu znalezienia rozwiązania zadowalającego obie Strony, rozpoczyna konsultacje w ramach Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla na podstawie wszelkich stosownych informacji i obiektywnych ustaleń;
 - b) w przypadku gdy Strony rozpoczęły konsultacje, o których mowa w lit. a), w ramach Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla i nie osiągnęły zadowalającego rozwiązania w ciągu trzech (3) miesięcy po przekazaniu powiadomienia, zainteresowana Strona może tymczasowo zawiesić odpowiednie traktowanie preferencyjne danego produktu lub danych produktów; o takim tymczasowym zawieszeniu powiadamia się bez zbędnej zwłoki Radę UPG;
 - c) tymczasowe zawieszenia przewidziane w niniejszym artykule ograniczają się do środków niezbędnych do ochrony interesów finansowych zainteresowanej Strony, które nie mogą przekraczać okresu sześciu (6) miesięcy i mogą zostać przedłużone oraz stanowią przedmiot okresowych konsultacji w ramach Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla, w szczególności w celu ich zniesienia bezzwłocznie po ustaniu warunków, które przyczyniły się do ich zastosowania.
6. Równocześnie z powiadomieniem Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla zgodnie z ust. 5 lit. a) Strona dokonująca takiego powiadomienia powinna opublikować zawiadomienie dla importerów w swoim dzienniku urzędowym. Zawiadomienie dla importerów powinno zawierać informację, że w odniesieniu do danego produktu stwierdzono, na podstawie obiektywnych informacji, brak współpracy administracyjnej, nieprawidłowości lub nadużycia.

ARTYKUŁ 17

Postępowanie w przypadku błędów administracyjnych

W przypadku popełnienia przez właściwe organy błędu we właściwym zarządzaniu systemem preferencyjnym dotyczącym wywozu, a zwłaszcza w stosowaniu reguł pochodzenia mających zastosowanie do celów niniejszej Umowy w odniesieniu do definicji pojęcia „produktów pochodzących” oraz metod współpracy administracyjnej, jeżeli błąd ten wywiera skutki w zakresie cel przywozowych, Strona, której dotyczą takie skutki, może zwrócić się do Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla o zbadanie możliwości przyjęcia wszelkich możliwych środków celu rozwiązania takiego problemu.

ARTYKUŁ 18

Ustalanie wartości celnej

1. Art. VII GATT 1994 oraz Porozumienie w sprawie stosowania artykułu VII GATT 1994 regulują zasady dotyczące ustalania wartości celnej stosowane do wymiany handlowej między Stronami.
2. Strony współpracują w celu wypracowania wspólnego podejścia do kwestii dotyczących ustalania wartości celnej.

TYTUŁ II

ŚRODKI POZATARYFOWE

ARTYKUŁ 19

Zakaz wprowadzania ograniczeń ilościowych

1. W dniu wejścia w życie niniejszej Umowy między Stronami zniesione zostają wszystkie zakazy lub ograniczenia przywozowe, wywozowe lub dotyczące sprzedaży na wywóz, inne niż cła, podatki, opłaty i inne należności przewidziane w art. 6, niezależnie od tego, czy wprowadzone są w ramach kontyngentów, pozwoleń na przywóz lub na wywóz lub innych środków. Żadne takie nowe środki nie mogą być wprowadzane w handlu między Stronami. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla tytułu VI niniejszej części.
2. Ust. 1 niniejszego artykułu nie obejmuje następujących kwestii:
 - a) zakazów lub ograniczeń wywozowych stosowanych czasowo w celu zapobieżenia poważnym niedoborom żywności lub innych produktów niezbędnych dla umawiającej się strony dokonującej wywozu lub złagodzenia takich niedoborów;
 - b) zakazów lub ograniczeń przywozowych i wywozowych koniecznych do zastosowania norm lub regulacji w zakresie klasyfikacji, szeregowania lub wprowadzania do obrotu towarów w handlu międzynarodowym.

ARTYKUŁ 20

Traktowanie narodowe podatków i uregulowań wewnętrznych

1. Produkty przywożone pochodzące z jednej Strony nie podlegają, w sposób bezpośredni ani pośredni, podatkom wewnętrznym ani innym opłatom wewnętrznym wszelkiego rodzaju poza tymi, jakie się stosuje, bezpośrednio lub pośrednio, do podobnych produktów krajowych drugiej Strony. Ponadto Strony nie stosują w inny sposób podatków wewnętrznych ani innych opłat wewnętrznych w celu ochrony swojej odnośnej produkcji.
2. Produkty przywożone pochodzące z jednej Strony traktuje się w sposób nie mniej uprzywilejowany niż podobne produkty krajowe drugiej Strony w odniesieniu do wszystkich przepisów ustawowych i wykonawczych lub wymogów mających wpływ na ich wewnętrzną sprzedaż, oferty sprzedaży, zakup, transport, dystrybucję lub wykorzystanie. Niniejszy ustęp nie uniemożliwia stosowania zróżnicowanych wewnętrznych opłat transportowych, opartych wyłącznie na gospodarczym wykorzystaniu środków transportu, a nie na pochodzeniu produktu.
3. Żadna ze Stron nie może ustanawiać ani utrzymywać jakichkolwiek wewnętrznych regulacji ilościowych dotyczących mieszania, przetwarzania lub wykorzystywania produktów w określonych ilościach lub proporcjach, co wymaga, bezpośrednio lub pośrednio, aby jakakolwiek określona ilość lub proporcja jakiegokolwiek produktu będącego przedmiotem regulacji musiała zostać dostarczona ze źródeł krajowych. Ponadto żadna ze Stron nie może stosować wewnętrznych regulacji ilościowych w celu ochrony swojej odnośnej produkcji.
4. Niniejszy artykuł nie uniemożliwia wypłaty subsydiów wyłącznie na rzecz producentów krajowych, włączając w to wypłaty na rzecz producentów krajowych pochodzące z wpływów z podatków wewnętrznych lub opłat wewnętrznych stosowanych zgodnie z niniejszym artykułem oraz subsydiów realizowanych poprzez zamówienia rządowe produktów krajowych.

5. Niniejszego artykułu nie stosuje się do przepisów ustawowych i wykonawczych, procedur lub praktyk dotyczących zamówień publicznych.

ARTYKUŁ 21

Dobre zarządzanie w kwestiach podatkowych

Strony uznają znaczenie współpracy w dziedzinie zasad dobrego zarządzania w kwestiach podatkowych za pośrednictwem odpowiednich organów zgodnie ze swoimi odpowiednimi krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

TYTUŁ III

WSPÓŁPRACA CELNA I UŁATWIENIA W HANDLU

ARTYKUŁ 22

Zakres i cele

1. Strony uznają znaczenie kwestii współpracy celnej i ułatwień w handlu w związku ze zmieniającymi się warunkami globalnej wymiany handlowej oraz zgadzają się:
 - a) wzmocnić współpracę oraz zapewnić, aby odpowiednie przepisy i procedury, a także zdolności administracyjne właściwych organów, realizowały cel, jakim jest promowanie ułatwień w handlu;

b) że państwo lub państwa partnerskie EAC potrzebują okresów przejściowych oraz działań w zakresie budowania zdolności, aby sprawnie wykonać postanowienia niniejszego tytułu.

2. Celem niniejszego tytułu jest:

a) ułatwienie handlu między Stronami;

b) promowanie harmonizacji przepisów i procedur celnych na poziomie regionalnym;

c) zapewnienie wsparcia państwu lub państwom partnerskim EAC w celu wzmocnienia ułatwień w handlu;

d) zapewnienie administracji celnej państwa lub państw partnerskich EAC wsparcia w wykonywaniu niniejszej Umowy oraz innych międzynarodowych najlepszych praktyk celnych; oraz

e) zwiększenie współpracy pomiędzy administracjami celnymi Stron oraz innymi powiązаныmi służbami granicznymi.

ARTYKUŁ 23

Współpraca celna i wzajemna pomoc administracyjna

1. W celu zapewnienia zgodności z postanowieniami niniejszego tytułu oraz aby skutecznie odpowiedzieć na cele określone w art. 22, Strony:

a) wymieniają informacje na temat przepisów i procedur celnych;

- b) opracowują wspólne inicjatywy we wspólnie uzgodnionych obszarach;
- c) współpracują w następujących obszarach:
- (i) modernizacja systemów i procedur celnych, jak również skrócenie czasu odprawy celnej;
 - (ii) uproszczenie i harmonizacja procedur celnych oraz formalności handlowych, w tym związanych z przywozem, wywozem i tranzytem;
 - (iii) wzmocnienie regionalnych systemów tranzytowych;
 - (iv) zwiększenie przejrzystości zgodnie z art. 24 ust. 3;
 - (v) budowanie zdolności, w tym pomoc finansowa i techniczna dla państwa lub państw partnerskich EAC;
 - (vi) wszelkie inne obszary dotyczące cel uzgodnione przez Strony;
- d) określają, w miarę możliwości, wspólne stanowiska w dziedzinie cel i ułatwień w handlu w organizacjach międzynarodowych, takich jak WTO, Światowa Organizacja Celna (WCO), Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) oraz Konferencja Narodów Zjednoczonych do spraw Handlu i Rozwoju (UNCTAD);
- e) propagują koordynację wśród wszystkich odpowiednich podmiotów, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym.

2. Niezależnie od ust. 1 Strony udzielają sobie wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych zgodnie z postanowieniami protokołu 1.

ARTYKUŁ 24

Przepisy i procedury celne

1. Strony uzgadniają, że ich odpowiednie przepisy i procedury handlowe i celne opierają się międzynarodowych instrumentach i normach mających zastosowanie w dziedzinie ceł i handlu, w tym na zasadniczych elementach zmienionej konwencji z Kioto dotyczącej uproszczenia i harmonizacji postępowania celnego sporządzonej w Brukseli w dniu 26 czerwca 1999 r., zasadniczych elementach Ram standardów dla zabezpieczenia i uproszczenia handlu globalnego WCO, zbiorze danych WCO oraz konwencji w sprawie HS.

2. Strony uzgadniają, że ich odpowiednie przepisy i procedury handlowe i celne opierają się na:

- a) potrzebie ochrony i ułatwienia legalnego handlu poprzez skuteczne egzekwowanie wymogów określonych w przepisach prawa celnego oraz postępowanie zgodnie z tymi wymogami;
- b) potrzebie unikania zbędnych i dyskryminacyjnych obciążeń dla podmiotów gospodarczych, potrzebie ochrony przed nadużyciami i korupcją oraz potrzebie tworzenia dalszych ułatwień dla podmiotów gospodarczych w wysokim stopniu przestrzegających przepisów i procedur celnych;

- c) potrzebie stosowania jednolitego dokumentu administracyjnego lub jego elektronicznego odpowiednika do celów składania deklaracji celnych odpowiednio w UE oraz w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- d) stosowaniu nowoczesnych technik celnych, w tym oceny ryzyka, uproszczonych procedur wprowadzenia i zwalniania towarów, kontroli po zwolnieniu towarów i audytów;
- e) stopniowym rozwoju systemów, łącznie z systemami opartymi na technologii informacyjnej, w przypadku operacji wywozowych, przywozowych i tranzytowych, aby ułatwić elektroniczną wymianę danych między podmiotami gospodarczymi, administracjami celnymi oraz innymi podmiotami;
- f) zasadzie, że sankcje nałożone w przypadku niewielkiego naruszenia przepisów celnych lub wymogów proceduralnych są proporcjonalne oraz że ich stosowanie nie powoduje nieuzasadnionych opóźnień w odprawie celnej;
- g) systemie wiążących orzeczeń w sprawach celnych, w szczególności w sprawie klasyfikacji taryfowej oraz reguł pochodzenia, zgodnych z zasadami określonymi w odpowiednim prawodawstwie regionalnym lub krajowym;
- h) potrzebie stosowania opłat i należności, które są współmierne do usług świadczonych w związku z poszczególnymi transakcjami i które nie są ustalane *ad valorem*. Opłat i należności nie nakłada się w przypadku usług konsularnych w odniesieniu do handlu towarami;
- i) znoszeniu wszelkich wymogów dotyczących obowiązkowych inspekcji przedwysyłkowych określonych w porozumieniu WTO w sprawie inspekcji przedwysyłkowej lub podobnych wymogów;
- j) znoszeniu wszystkich wymogów dotyczących obowiązkowego korzystania z usług pośredników celnych oraz przejrzystych, niedyskryminacyjnych i proporcjonalnych zasadach dotyczących licencjonowania takich pośredników.

3. W celu usprawnienia metod pracy oraz zapewnienia przejrzystości i skuteczności czynności celnych Strony:

- a) podejmują dalsze działania na rzecz uproszczenia i standaryzacji dokumentacji i formalności handlowych, aby umożliwić szybkie zwalnianie i odprawę towarów;
- b) zapewniają skuteczne, szybkie i niedyskryminacyjne procedury przewidujące prawo do odwołania się od działań, orzeczeń i decyzji administracyjnych organów celnych i innych podmiotów mających wpływ na przywóz, wywóz lub tranzyt towarów, przy czym takie procedury muszą być łatwo dostępne dla wszystkich przedsiębiorstw;
- c) zapewniają spójność działań poprzez stosowanie środków odzwierciedlających zasady odpowiednich międzynarodowych konwencji i instrumentów.

ARTYKUŁ 25

Ułatwianie przemieszczania w ramach tranzytu

1. Strony zapewniają swobodny tranzyt towarów przez swoje terytoria przy wykorzystaniu najbardziej odpowiednich tras. Wszelkie ograniczenia, kontrole lub wymagania muszą mieć charakter niedyskryminacyjny, proporcjonalny oraz muszą być stosowane jednolicie.
2. Strona ma prawo wymagać, aby ruch tranzytowy przez jej terytorium rozpoczął się w odpowiednim urzędzie celnym i odbywał się po wyznaczonych trasach. Jeśli Strona wymaga korzystania z wyznaczonych tras, musi w pełni przestrzegać art. V ust. 3 GATT 1994.

3. Bez uszczerbku dla uzasadnionych kontroli celnych Strona przyznaje towarom będącym przedmiotem tranzytu z terytorium innej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznawane towarom krajowym.
4. Strony ustanawiają transportowe procedury celne zezwalające na tranzyt towarów bez uiszczania opłat celnych lub innych opłat o skutku równoważnym, pod warunkiem dostarczenia odpowiednich zabezpieczeń zgodnie z odpowiednimi regionalnymi lub krajowymi przepisami prawa celnego.
5. Strony propagują i wdrażają regionalne uzgodnienia tranzytowe.
6. Strony propagują koordynację działań wśród wszystkich odnośnych podmiotów, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym.
7. Prawodawstwo Stron opiera się na odpowiednich normach i instrumentach międzynarodowych dotyczących tranzytu.

ARTYKUŁ 26

Relacje ze środowiskiem biznesu

Strony zgodnie postanawiają:

- a) zapewnić, aby wszelkie przepisy, procedury oraz opłaty i należności były udostępniane publicznie, o ile to możliwe w formie elektronicznej lub za pomocą innych odpowiednich środków, a także w miarę możliwości przedstawiać wszelkie niezbędne wyjaśnienia;

- b) regularnie przeprowadzać terminowe konsultacje z przedstawicielami handlu na temat wniosków ustawodawczych oraz procedur dotyczących kwestii celnych i handlowych;
- c) przyjmować nowe przepisy i procedury lub zmiany do nich w sposób, który umożliwia przedsiębiorstwom handlowym należyte przygotowanie się do ich przestrzegania;
- d) udostępniać publicznie stosowne komunikaty administracyjne, w tym wskazujące wymagania organów i procedury wjazdowe, a także godziny pracy i procedury robocze urzędów celnych w portach i na przejściach granicznych oraz punkty kontaktowe udzielające informacji;
- e) wspierać współpracę między podmiotami gospodarczymi i odnośnymi administracjami poprzez wykorzystywanie ustalonych, dostępnych publicznie procedur, takich jak protokoły ustaleń, oparte na protokołach ogłoszonych przez WCO;
- f) zapewniać, aby ich odpowiednie wymogi i procedury celne oraz powiązane z nimi wymogi i procedury nadal odpowiadały potrzebom podmiotów handlowych, były zgodne z najlepszymi praktykami i w jak najmniejszym stopniu ograniczały wymianę handlową.

ARTYKUŁ 27

Postanowienia przejściowe

1. W związku z potrzebą wzmocnienia zdolności państwa lub państw partnerskich EAC w obszarze ceł i ułatwień w handlu oraz bez uszczerbku dla zobowiązań wynikających z członkostwa w WTO Strony zgodnie postanawiają, że państwo lub państwa partnerskie EAC korzystają z okresu przejściowego pięciu (5) lat od daty wejścia w życie niniejszej Umowy, aby wypełnić obowiązki określone w art. 23, 24 i 25.
2. Ten okres przejściowy może być przedłużony za zgodą Rady UPG.

ARTYKUŁ 28

Harmonizacja norm celnych na poziomie regionalnym

Strony uznają znaczenie konsolidacji harmonizacji norm celnych oraz środków ułatwiających handel podejmowanych na poziomie regionalnym, w tym potrzebę zapoczątkowania w razie konieczności reform w dziedzinie ceł i ułatwień w handlu.

ARTYKUŁ 29

Komitet Specjalny ds. Celnych i Ułatwień w Handlu

1. Strony niniejszym ustanawiają Komitet Specjalny ds. Celnych i Ułatwień w Handlu złożony z ich przedstawicieli:

- a) który zbiera się w terminie i zgodnie z porządkiem obrad uzgodnionym wcześniej przez Strony;
- b) któremu przewodniczy na zmianę jedna ze Stron; oraz
- c) który podlega Radzie UPG.

2. Zadania Komitetu Specjalnego ds. Celnych i Ułatwień w Handlu obejmują:

- a) monitorowanie wykonywania niniejszego tytułu i art. 9 oraz administrowania nimi;
- b) zapewnienie forum konsultacyjnego i dyskusyjnego w zakresie wszystkich spraw dotyczących ceł, w tym reguł pochodzenia, ogólnych procedur celnych, ustalenia wartości celnej, klasyfikacji taryfowej, tranzytu oraz wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych;
- c) zwiększanie współpracy w zakresie rozwoju, stosowania i egzekwowania reguł pochodzenia i powiązanych procedur celnych, ogólnych procedur celnych oraz wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych;

- d) wspieranie współpracy w zakresie budowania zdolności i pomocy technicznej;
- e) wszystkie inne kwestie dotyczące niniejszego tytułu uzgodnione przez Strony.

TYTUŁ IV

ŚRODKI SANITARNE I FITOSANITARNE

ARTYKUŁ 30

Zakres i definicje

1. Postanowienia niniejszego tytułu mają zastosowanie do środków objętych Porozumieniem w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych WTO (zwanym dalej „porozumieniem WTO SPS”).
2. Do celów niniejszego tytułu zastosowanie mają definicje zawarte w porozumieniu WTO SPS oraz definicje Komisji Kodeksu Żywnościowego, Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt oraz Międzynarodowej konwencji ochrony roślin, chyba że postanowiono inaczej.

ARTYKUŁ 31

Cele

Do celów w obszarze stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych należą:

- a) ułatwienie Stronom handlu międzyregionalnego oraz wewnątrzregionalnego, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt i roślin zgodnie z postanowieniami porozumienia WTO SPS;
- b) zajęcie się problemami wynikającymi ze stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych w przypadku sektorów i produktów priorytetowych, przy należyтым uwzględnieniu integracji regionalnej;
- c) ustanowienie procedur i sposobów działania w celu ułatwienia współpracy w dziedzinie środków sanitarnych i fitosanitarnych;
- d) zapewnienie przejrzystości w odniesieniu do środków sanitarnych i fitosanitarnych mających zastosowanie w handlu pomiędzy Stronami oraz wewnątrz Stron;
- e) propagowanie wewnątrzregionalnej harmonizacji środków z normami międzynarodowymi, zgodnie z porozumieniem WTO SPS, oraz opracowanie odpowiednich polityk oraz ram prawnych, regulacyjnych i instytucjonalnych wewnątrz państw lub państw partnerskich EAC;
- f) zwiększenie aktywnego udziału państwa lub państw partnerskich EAC w Komisji Kodeksu Żywnościowego, Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt oraz Międzynarodowej konwencji ochrony roślin podpisanej w Rzymie w dniu 6 grudnia 1951 r.;

- g) propagowanie konsultacji i wymian między instytucjami oraz laboratoriami w państwie lub państwach partnerskich EAC oraz w UE;
- h) ułatwianie rozwijania zdolności w zakresie wyznaczania i wdrażania norm regionalnych i krajowych, zgodnie z międzynarodowymi wymogami, w celu ułatwienia integracji regionalnej;
- i) zapewnienie i wzmocnienie zdolności państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie wdrażania i monitorowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, zgodnie z postanowieniami tytułu VI części V; oraz
- j) promowanie transferu technologii.

ARTYKUŁ 32

Prawa i obowiązki

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z międzynarodowych traktatów i umów, których są stronami, w odniesieniu do niniejszego tytułu.
2. Każda ze Stron:
 - a) ma suwerenne prawo wdrażania środków sanitarnych i fitosanitarnych, pod warunkiem że są one zgodne z postanowieniami porozumienia WTO SPS;

- b) zanim wprowadzi jakikolwiek nowe środki sanitarne i fitosanitarne, konsultuje się z drugą Stroną za pomocą mechanizmów notyfikacji przewidzianych w porozumieniu WTO SPS oraz, w stosownych przypadkach, poprzez punkty kontaktowe Stron;
- c) wspiera drugą Stronę w gromadzeniu informacji koniecznych do podjęcia przemyślanych decyzji;
- d) promuje powiązania między instytucjami oraz laboratoriami w państwie lub państwach partnerskich EAC oraz w UE, a także wspólne przedsięwzięcia i wspólne prace badawcze i rozwojowe.

ARTYKUŁ 33

Uzasadnienie naukowe wprowadzanych środków

Z zastrzeżeniem postanowień niniejszego tytułu Strony zapewniają, aby wprowadzenie, zmiana lub modyfikacja jakichkolwiek środków sanitarnych i fitosanitarnych na ich terytorium były uzasadnione naukowo oraz zgodne z porozumieniem WTO SPS.

ARTYKUŁ 34

Harmonizacja

1. Strony dążą do osiągnięcia harmonizacji swoich odpowiednich zasad i procedur dotyczących określania ich środków sanitarnych i fitosanitarnych, w tym inspekcji, testów i procedur certyfikacji, zgodnie z porozumieniem WTO SPS.

2. Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla opracuje sposoby wspierania i monitorowania procesu harmonizacji.

ARTYKUŁ 35

Równoważność

Strony stosują zasady równoważności zgodnie z postanowieniami porozumienia WTO SPS. W tym celu każda ze Stron zapewnia drugiej Stronie, na jej wniosek, rozsądny dostęp na potrzeby inspekcji, testów i innych odpowiednich procedur.

ARTYKUŁ 36

Podział na strefy i przedziały

Strony uznają, w poszczególnych przypadkach, wyznaczone obszary wolne od chorób i szkodników lub obszary niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników jako potencjalne źródła produktów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, uwzględniając art. 6 porozumienia WTO SPS.

ARTYKUŁ 37

Notyfikacje, zapytania i przejrzystość

1. Strony stosują środki sanitarne i fitosanitarne w przejrzysty sposób zgodnie z porozumieniem WTO SPS.
2. Strony uznają znaczenie skutecznych mechanizmów konsultacyjnych, notyfikacyjnych i wymiany informacji w odniesieniu do środków sanitarnych i fitosanitarnych zgodnie z porozumieniem WTO SPS.
3. Strona dokonująca przywozu informuje Stronę dokonującą wywozu o wszelkich zmianach w wymogach sanitarnych i fitosanitarnych, które mogą wpływać na handel, objętych zakresem niniejszego tytułu. Strony zobowiązują się ustanowić mechanizmy wymiany takich informacji.

ARTYKUŁ 38

Ocena zgodności

Do celów zapewnienia zgodności z normami dotyczącymi środków sanitarnych i fitosanitarnych Strony uzgadniają procedury oceny zgodności.

ARTYKUŁ 39

Wymiana informacji i przejrzystość warunków wymiany handlowej

Współpraca między Stronami w ramach niniejszego tytułu obejmuje:

- a) wymianę informacji na temat zmian w środkach sanitarnych i fitosanitarnych mogących mieć wpływ na produkty, których wywóz ma znaczenie dla którejkolwiek ze Stron, oraz konsultacje w tym zakresie;
- b) wymianę informacji w innych obszarach, które mogą mieć znaczenie dla stosunków handlowych Stron, w tym komunikatów w ramach wczesnego ostrzegania, opinii naukowych oraz informacji na temat wydarzeń naukowych, na konkretny wniosek;
- c) wczesne powiadamianie w celu zapewnienia, aby państwo lub państwa partnerskie EAC były informowane o nowych środkach sanitarnych i fitosanitarnych, które mogą objąć wywóz z państwa lub państw partnerskich EAC do UE; system ten opiera się na istniejących mechanizmach wynikających z porozumień w ramach WTO, w szczególności art. 7 porozumienia WTO SPS;
- d) propagowanie przejrzystości w zakresie kontroli wyrywkowych, analiz oraz działań podejmowanych w następstwie kontroli urzędowych w odniesieniu do paszy i żywności którejkolwiek ze Stron.

ARTYKUŁ 40

Właściwe organy

1. Odpowiednie organy Stron odpowiedzialne za środki sanitarne i fitosanitarne są właściwymi organami w państwie lub państwach partnerskich EAC i UE do celów wdrażania środków, o których mowa w niniejszym tytule.
2. Właściwe organy, o których mowa w ust. 1, pełnią rolę powierzoną im w porozumieniu WTO SPS.
3. Strony przekazują sobie informacje w sprawie swoich odpowiednich właściwych organów, o których mowa w ust. 1, oraz w sprawie wszelkich zmian w tej kwestii.

TYTUŁ V

NORMY, PRZEPISY TECHNICZNE I OCENA ZGODNOŚCI

ARTYKUŁ 41

Zakres i definicje

1. Postanowienia niniejszego tytułu stosuje się do przygotowania, przyjmowania i stosowania przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności określonych w Porozumieniu w sprawie barier technicznych w handlu (zwanym dalej „porozumieniem TBT”).
2. Do celów niniejszego tytułu zastosowanie mają definicje zawarte w porozumieniu TBT.

ARTYKUŁ 42

Prawa i obowiązki

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z porozumienia TBT, z jednoczesnym uwzględnieniem swoich praw i zobowiązań wynikających z ustaleń międzynarodowych, których zarówno państwo lub państwa partnerskie EAC, jak i UE są stronami, w tym w szczególności ustaleń dotyczących ochrony środowiska i różnorodności biologicznej.

2. Zgodnie z postanowieniami porozumienia TBT Strony zapewniają, aby przygotowanie, przyjmowanie i stosowanie przepisów technicznych nie odbywało się w celu tworzenia niepotrzebnych przeszkód w handlu między Stronami ani nie miało takiego skutku.

ARTYKUŁ 43

Umowy o wzajemnym uznawaniu

Strony mogą negocjować umowy o wzajemnym uznawaniu w sektorach stanowiących przedmiot wspólnego interesu gospodarczego.

ARTYKUŁ 44

Przejrzystość i notyfikacja

1. Strony potwierdzają swoje obowiązki w zakresie notyfikowania i wymiany informacji dotyczących przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności zgodnie z porozumieniem TBT.
2. Strony wymieniają – za pośrednictwem punktów informacyjnych – informacje na temat kwestii, które mogą mieć znaczenie dla ich stosunków handlowych, w tym komunikatów w ramach wczesnego ostrzegania, opinii naukowych oraz informacji dotyczących wydarzeń naukowych.
3. Strony mogą współpracować w ustanawianiu i utrzymywaniu punktów informacyjnych oraz w tworzeniu i prowadzeniu wspólnych baz danych.

ARTYKUŁ 45

Harmonizacja

Strony starają się harmonizować swoje normy, przepisy techniczne i procedury oceny zgodności.

ARTYKUŁ 46

Ocena zgodności

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązania w zakresie oceny zgodności wynikające z porozumienia TBT.
2. Strony mogą rozważyć, biorąc pod uwagę zakres wzajemnego dopasowania swoich przepisów technicznych, norm i infrastruktur oceny zgodności, podjęcie negocjacji w sprawie umów o wzajemnym uznawaniu procedur oceny zgodności.

ARTYKUŁ 47

Techniczne organy regulacyjne

1. Organy regulacyjne państwa lub państw partnerskich EAC są właściwymi organami w państwie lub państwach partnerskich EAC w zakresie wdrażania środków, o których mowa w niniejszym tytule, odpowiedzialnymi za zapewnienie lub nadzorowanie wdrażania normalizacji, metrologii, akredytacji oraz oceny zgodności oraz posiadającymi kompetencje w tym zakresie.
2. Organem w UE odpowiedzialnym za wykonywanie niniejszego rozdziału jest Komisja Europejska.
3. Państwo lub państwa partnerskie EAC powiadamiają UE o swoich technicznych organach regulacyjnych zgodnie z niniejszą Umową.

TYTUŁ VI

ŚRODKI OCHRONY HANDLU

ARTYKUŁ 48

Środki antydumpingowe i wyrównawcze

1. Z zastrzeżeniem niniejszego artykułu żadne z postanowień niniejszej Umowy nie uniemożliwia wprowadzenia przez UE lub państwo lub państwa partnerskie EAC, indywidualnie lub zbiorowo, środków antydumpingowych lub wyrównawczych zgodnie z odpowiednimi porozumieniami WTO. Do celów niniejszego artykułu pochodzenie produktów ustala się zgodnie z niepreferencyjnymi regułami pochodzenia obowiązującymi na terytorium Stron.
2. Przed nałożeniem na produkty przywożone z terytorium którejkolwiek ze Stron ostatecznych ceł antydumpingowych lub wyrównawczych Strony rozważają możliwość wprowadzenia konstruktywnych rozwiązań przewidzianych w odpowiednich porozumieniach WTO.
3. Jeżeli środek antydumpingowy lub wyrównawczy został nałożony przez jedną ze Stron, istnieje jedna instytucja kontroli sądowej, właściwa także w sprawach odwoławczych.
4. Jeżeli środki antydumpingowe lub wyrównawcze mogą być nakładane na poziomie regionalnym i na poziomie krajowym, Strony zapewniają, w stosownych przypadkach, aby takie środki nie były stosowane jednocześnie względem tego samego produktu z jednej strony przez organy regionalne, a z drugiej strony przez organy krajowe.

5. Przed wszczęciem każdego dochodzenia Strona dokonująca przywozu powiadamia Stronę dokonującą wywozu o otrzymaniu właściwie udokumentowanej skargi.
6. Niniejszy artykuł stosuje się do wszystkich dochodzeń wszczętych po wejściu w życie niniejszej Umowy.
7. Do wszelkich sporów dotyczących środków antidumpingowych lub wyrównawczych zastosowanie mają zasady WTO dotyczące rozstrzygania sporów.

ARTYKUŁ 49

Wielostronne środki ochronne

1. Z zastrzeżeniem niniejszego artykułu żadne z postanowień niniejszej Umowy nie uniemożliwia przyjęcia przez państwo lub państwa partnerskie EAC oraz UE środków zgodnie z art. XIX GATT 1994, Porozumieniem WTO w sprawie środków ochronnych oraz art. 5 Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Do celów niniejszego artykułu pochodzenie produktów ustala się zgodnie z niepreferencyjnymi regułami pochodzenia obowiązującymi na terytorium Stron.
2. Niezależnie od ust. 1 niniejszego artykułu, biorąc pod uwagę ogólne cele niniejszej Umowy dotyczące rozwoju oraz niewielki rozmiar gospodarki/gospodarek państwa lub państw partnerskich EAC, UE wyklucza przywóz z państwa lub państw partnerskich EAC ze stosowania jakichkolwiek środków podejmowanych zgodnie z art. XIX GATT 1994, Porozumieniem WTO w sprawie środków ochronnych oraz art. 5 Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

3. Ust. 2 stosuje się przez okres pięciu (5) lat począwszy od daty wejścia w życie niniejszej Umowy. Nie później niż sto dwadzieścia (120) dni przed końcem tego okresu Rada UPG dokona przeglądu funkcjonowania ust. 2, biorąc pod uwagę potrzeby państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie rozwoju, w celu ustalenia, czy przedłużyć ich stosowanie na kolejny okres.
4. Ust. 1 podlegają Uzgodnieniu w sprawie zasad i procedur regulujących rozstrzyganie sporów (DSU), zawartemu w ramach WTO.

ARTYKUŁ 50

Dwustronne środki ochronne

1. Po zbadaniu alternatywnych rozwiązań Strona może zastosować środki ochronne o ograniczonym czasie obowiązywania, które stanowią odstępstwo od art. 10 i 11, na warunkach określonych w niniejszym artykule oraz zgodnie z określonymi w nim procedurami.
2. Środki ochronne, o których mowa w ust. 1, mogą być wprowadzone, jeśli przywóz produktu pochodzącego z jednej Strony na terytorium drugiej Strony odbywa się w tak zwiększonych ilościach i na takich warunkach, że powoduje on lub może powodować:
 - a) poważną szkodę dla krajowego przemysłu produktów podobnych lub bezpośrednio konkurujących na terytorium Strony dokonującej przywozu;

- b) zakłócenia w sektorze gospodarczym, szczególnie jeżeli zakłócenia te stwarzają poważne problemy społeczne lub trudności, które mogą spowodować znaczne pogorszenie sytuacji gospodarczej Strony dokonującej przywozu; lub
- c) zakłócenia na rynkach podobnych lub bezpośrednio konkurujących produktów rolnych¹ lub w mechanizmach regulacji tych rynków.

3. Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, nie mogą przekraczać poziomu niezbędnego do naprawienia lub uniknięcia poważnej szkody lub zakłóceń, jak określono w ust. 2 i 5 lit. b). Środki ochronne Strony dokonującej przywozu mogą obejmować wyłącznie jedno lub większą liczbę następujących działań:

- a) zawieszenie dalszego obniżania stawki cła przywozowego dla danego produktu, jak przewidziano w niniejszej Umowie,
- b) zwiększenie ceł dla danego produktu do poziomu nieprzekraczającego cła stosowanego dla innych członków WTO; oraz
- c) wprowadzenie kontyngentów taryfowych na dany produkt.

4. Bez uszczerbku dla ust. 1–3, w przypadku gdy przywóz jakiegokolwiek produktu pochodzącego z państwa lub państw partnerskich EAC odbywa się w tak zwiększonych ilościach i na takich warunkach, że w przypadku jednego lub większej liczby najbardziej oddalonych regionów UE powoduje on lub może powodować sytuacje, o których mowa w ust. 2, UE może wprowadzić środki nadzoru lub środki ochronne ograniczone do danego regionu lub regionów, zgodnie z procedurami określonymi w ust. 6–9.

¹ Do celów niniejszego artykułu produkty rolne oznaczają produkty objęte załącznikiem I do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa.

5. a) Bez uszczerbku dla ust. 1–3, jeśli przywóz jakiegokolwiek produktu pochodzącego z UE odbywa się w tak zwiększonych ilościach i na takich warunkach, że powoduje lub może powodować jedną z sytuacji, o których mowa w ust. 2, w odniesieniu do państwa lub państw partnerskich EAC, państwo lub państwa partnerskie EAC mogą wprowadzić środki nadzoru lub środki ochronne ograniczone do jego terytorium, zgodnie z procedurami określonymi w ust. 6–9.
- b) Państwo lub państwa partnerskie EAC mogą zastosować środki ochronne, zgodnie z procedurami określonymi w ust. 6–9, w przypadku gdy produkt pochodzący z UE na skutek obniżenia ceł jest przywożony na ich terytorium w tak zwiększonych ilościach i na takich warunkach, że powoduje lub może powodować zakłócenia w funkcjonowaniu powstającego przemysłu produktów podobnych lub bezpośrednio konkurujących. Postanowienie to ma zastosowanie jedynie przez okres dziesięciu (10) lat od daty wejścia w życie niniejszej Umowy. Rada UPG może przedłużyć ten okres o maksymalnie pięć (5) lat.
6. a) Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, utrzymywane są wyłącznie przez okres niezbędny do uniknięcia lub naprawienia poważnej szkody lub zakłóceń, jak określono w ust. 2, 4 i 5.
- b) Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, stosuje się przez okres nie dłuższy niż dwa (2) lata. W przypadku gdy nadal występują okoliczności uzasadniające stosowanie środków ochronnych, środki takie mogą zostać przedłużone maksymalnie o kolejne dwa (2) lata. W przypadku gdy państwo lub państwa partnerskie EAC stosują środek ochronny lub w przypadku gdy UE stosuje środek ochronny ograniczony do terytorium jednego lub większej liczby swoich regionów najbardziej oddalonych, środki takie mogą być jednak stosowane przez okres nieprzekraczający czterech (4) lat, a gdy nadal występują okoliczności uzasadniające stosowanie środków ochronnych, mogą one zostać przedłużone o kolejne cztery (4) lata.

- c) Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, stosowane przez okres dłuższy niż jeden (1) rok zawierają wyraźne elementy prowadzące do stopniowego ich zniesienia, najpóźniej z końcem wyznaczonego terminu.
- d) Nie stosuje się jakichkolwiek środków ochronnych, o których mowa w niniejszym artykule, do przywozu produktu, do którego taki środek stosowano wcześniej, przez okres co najmniej jednego (1) roku, licząc od dnia wygaśnięcia jego stosowania.

7. W celu wykonania ust. 1–6 stosuje się następujące postanowienia:

- a) w przypadku gdy Strona uważa, że występuje jedna z okoliczności określonych w ust. 2, 4 lub 5, natychmiast przekazuje ona sprawę do rozpatrzenia Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla;
- b) Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla może wydawać wszelkie zalecenia w celu zaradzenia zaistniałej sytuacji; jeżeli Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla nie wydał zaleceń w celu zaradzenia zaistniałej sytuacji lub jeżeli w ciągu trzydziestu (30) dni od powiadomienia tego Komitetu nie zostało znalezione zadowalające rozwiązanie, wówczas Strona dokonująca przywozu może przyjąć odpowiednie środki w celu zaradzenia sytuacji zgodnie z niniejszym artykułem;
- c) przed podjęciem jakichkolwiek środków przewidzianych w niniejszym artykule lub – w przypadkach, do których zastosowanie ma w ust. 8 niniejszego artykułu – możliwie jak najszybciej, państwo lub państwa partnerskie EAC dostarczają Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla wszelkie istotne informacje niezbędne do dokładnego zbadania sytuacji w celu znalezienia rozwiązania możliwego do przyjęcia przez zainteresowane Strony;

- d) w wyborze środków ochronnych zgodnie z niniejszym artykułem pierwszeństwo musi zostać przyznane tym, które w najmniejszym stopniu zakłócają funkcjonowanie niniejszej Umowy;
- e) wszelkie środki ochronne podjęte na podstawie niniejszego artykułu natychmiast zgłasza się na piśmie Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla i są one przedmiotem okresowych konsultacji w ramach tego organu, w szczególności w celu ustalenia harmonogramu ich zniesienia, gdy tylko okoliczności na to pozwalają.

8. W przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności wymagających podjęcia niezwłocznych działań zainteresowana Strona dokonująca przywozu może tymczasowo zastosować środki przewidziane w ust. 3, 4 lub 5, nie stosując się do wymogów ust. 7. Takie działanie może zostać podjęte na maksymalny okres stu osiemdziesięciu (180) dni, gdy środki są wprowadzane przez UE, oraz na maksymalny okres dwustu (200) dni, gdy środki są wprowadzane przez państwo lub państwa partnerskie EAC lub gdy środki podjęte przez UE ograniczają się do jednego lub większej liczby regionów najbardziej oddalonych. Okres stosowania każdego takiego tymczasowego środka liczony jest jako część okresu początkowego i każdego przedłużenia, o którym mowa w ust. 6. Przy wprowadzaniu takich środków tymczasowych uwzględnia się interes wszystkich zainteresowanych Stron, w tym poziom ich rozwoju. Zainteresowana Strona dokonująca przywozu informuje drugą Stronę i natychmiast przekazuje sprawę do rozpatrzenia Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla.

9. Jeżeli Strona dokonująca przywozu stosuje w odniesieniu do przywozu danego produktu procedurę administracyjną mającą na celu szybkie dostarczenie informacji na temat tendencji w zakresie przepływów handlowych mogących powodować problemy określone w niniejszym artykule, bezzwłocznie zawiadamia o tym Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla.

10. Strony nie mogą powoływać się na Porozumienie WTO w celu uniemożliwienia przyjęcia przez jedną ze Stron środków ochronnych zgodnych z niniejszym artykułem.

CZĘŚĆ III

RYBOŁÓWSTWO

TYTUŁ I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 51

Zakres i zasady stosowania

1. Współpraca w zakresie handlu w sektorze rybołówstwa i rozwoju tego sektora obejmuje rybołówstwo morskie, śródlądowe i akwakulturę.
2. Strony uznają, że rybołówstwo jest kluczowym zasobem gospodarczym państwa lub państw partnerskich EAC, wnoszącym znaczący wkład w gospodarki państwa lub państw partnerskich EAC, oraz ma wielki potencjał z punktu widzenia przyszłego regionalnego rozwoju gospodarczego oraz ograniczania ubóstwa. Jest ono także ważnym źródłem żywności oraz dewiz.
3. Strony uznają ponadto, że zasoby rybne są przedmiotem szczególnego zainteresowania zarówno UE, jak i państwa lub państw partnerskich EAC, oraz zgadzają się współpracować, w ich obopólnym interesie, na rzecz zrównoważonego rozwoju sektora rybołówstwa i zarządzania nim, uwzględniając skutki gospodarcze, środowiskowe i społeczne.

4. Strony zgadzają się, że właściwa strategia promująca wzrost gospodarczy w sektorze rybołówstwa oraz zwiększająca jego wkład w gospodarkę państwa lub państw partnerskich EAC, przy jednoczesnym uwzględnieniu jej długoterminowej stabilności, polega na podnoszeniu wartości dodanej działań w ramach tego sektora.

ARTYKUŁ 52

Zasady współpracy

1. Zasady współpracy w dziedzinie rybołówstwa obejmują:
 - a) wspieranie rozwoju i wzmocnienie integracji regionalnej;
 - b) zachowanie dorobku umowy z Kotonu i umowy ją zastępującej;
 - c) zapewnienie specjalnego i zróżnicowanego traktowania;
 - d) uwzględnienie najlepszych dostępnych informacji naukowych przy ocenie zasobów i zarządzaniu zasobami;
 - e) zapewnienie funkcjonującego systemu monitorującego skutki środowiskowe, gospodarcze i społeczne w państwie lub państwach partnerskich EAC;

- f) zapewnienie zgodności z obowiązującym prawem krajowym i odpowiednimi instrumentami międzynarodowymi, w tym z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 1982 r., sporządzoną w Montego Bay w dniu 10 grudnia 1982 r. (UNCLOS), porozumieniami regionalnymi i subregionalnymi;
- g) zapewnienie ochrony szczególnych potrzeb tradycyjnego łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego/rybołówstwa na własne potrzeby, oraz ich priorytetowego charakteru.
2. Te zasady przewodnie powinny przyczyniać się do zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju życia na lądzie oraz zasobów morskich i akwakultury, a także zoptymalizowania korzyści płynących z tego sektora dla obecnych i przyszłych pokoleń, poprzez zwiększone inwestycje, budowanie zdolności i lepszy dostęp do rynku.
3. Strony współpracują na rzecz zapewnienia, aby wsparcie finansowe i wsparcie innego rodzaju były przeznaczone na poprawę konkurencyjności i zdolności produkcyjnej fabryk przetwórczych, dywersyfikację branży rybackiej oraz rozwój i poprawę infrastruktury portowej w państwie lub państwach partnerskich EAC.
4. Szczegółowe obszary współpracy określono w tytule IV części V.

TYTUŁ II

RYBOŁÓWSTWO MORSKIE

ARTYKUŁ 53

Zakres i cele

1. Postanowienia niniejszego tytułu mają zastosowanie do wykorzystywania morskich zasobów rybnych, ich ochrony oraz zarządzania nimi w celu zoptymalizowania korzyści płynących z rybołówstwa dla państwa lub państw partnerskich EAC poprzez inwestycje, budowanie zdolności i lepszy dostęp do rynku.
2. Celami współpracy między Stronami w ramach niniejszego tytułu są:
 - a) propagowanie zrównoważonego rozwoju sektora rybołówstwa i zarządzania nim;
 - b) wzmocnienie współpracy w celu zapewnienia zrównoważonej eksploatacji zasobów rybnych i zarządzania nimi jako silnego fundamentu integracji regionalnej, biorąc pod uwagę gatunki międzystrefowe i migrujące, dzielone między przybrzeżne państwo lub państwa partnerskie EAC, oraz uwzględniając fakt, że żadne z państw partnerskich EAC nie jest w stanie samodzielnie zapewnić zrównoważonego rozwoju tych zasobów;
 - c) zapewnienie bardziej sprawiedliwego podziału korzyści płynących z sektora rybołówstwa;
 - d) zapewnienie skutecznego monitorowania, kontroli i nadzoru, niezbędnych do zwalczania nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów (zwanych dalej „połowami NNN”);

- e) propagowanie efektywnego wykorzystania i ochrony żywych zasobów morskich oraz zarządzania nimi w wyłącznej strefie ekonomicznej (zwanej dalej „WSE”) i na wodach, gdzie państwo lub państwa partnerskie EAC posiadają jurysdykcję opartą na instrumentach międzynarodowych, w tym UNCLOS, mając na uwadze korzyści społeczne i gospodarcze Stron;
- f) propagowanie i rozwój handlu regionalnego i międzynarodowego opartego na najlepszych praktykach;
- g) stworzenie dla państwa lub państw partnerskich EAC sprzyjających warunków, łącznie z infrastrukturą i budowaniem zdolności, umożliwiających im sprostanie rygorystycznym wymogom rynkowym dotyczącym zarówno rybołówstwa przemysłowego, jak i łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego;
- h) wspieranie polityk krajowych i regionalnych zmierzających do podwyższenia produktywności i konkurencyjności sektora rybołówstwa; oraz
- i) tworzenie powiązań z innymi sektorami gospodarki.

ARTYKUŁ 54

Zarządzanie rybołówstwem i zagadnienia dotyczące ochrony

1. W celu uniknięcia lub odwrócenia niepożądanych skutków, takich jak nadmierna zdolność połowowa i nadmierna eksploatacja łowisk, a także niepożądanego wpływu na ekosystem i tradycyjne łodziowe rybołówstwo przybrzeżne, przy ustalaniu poziomu maksymalnego podtrzymywalnego połowu, zdolności połowowej i innych strategii zarządzania stosuje się zasadę ostrożnego zarządzania zasobami.

2. W celu ochrony swoich wód terytorialnych oraz zapewnienia zrównoważonego charakteru tradycyjnego łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego każde państwo partnerskie EAC może zastosować odpowiednie środki, w tym ograniczenia sezonowe i ograniczenia dotyczące narzędzi połowowych.
3. Strony wspierają członkostwo państwa lub państw partnerskich EAC w Komisji ds. Tuńczyka na Oceanie Indyjskim (IOTC) i innych odpowiednich organizacjach rybołówstwa. Państwo lub państwa partnerskie EAC wraz z UE koordynują działania zapewniające zarządzanie wszystkimi gatunkami ryb i ich ochronę, łącznie z zasobami tuńczyka i zasobami gatunków podobnych do tuńczyka, oraz ułatwiają odpowiednie badania naukowe.
4. W przypadku gdy z punktu widzenia właściwego krajowego organu zarządzającego brak jest wystarczających dowodów naukowych do określenia limitów i poziomów docelowych zrównoważonych połowów w WSE państwa lub państw partnerskich EAC, Strony, w porozumieniu z właściwym organem krajowym oraz IOTC, a także w stosownych przypadkach z innymi regionalnymi organizacjami ds. rybołówstwa, wspierają takie badania naukowe.
5. Strony zgodnie postanawiają wprowadzić odpowiednie środki w przypadku, gdy wynikiem wzrostu nakładów są poziomy połowów przekraczające zrównoważony poziom docelowy, ustanowiony przez właściwy organ krajowy.
6. Aby chronić międzystrefowe zasoby rybne oraz zasoby daleko migrujących gatunków ryb, a także zarządzać tymi zasobami, UE i państwo lub państwa partnerskie EAC zapewniają przestrzeganie przez jednostki pływające pod ich banderą odpowiednich krajowych, regionalnych i subregionalnych środków z zakresu zarządzania rybołówstwem oraz odpowiednich krajowych przepisów ustawowych i wykonawczych.

ARTYKUŁ 55

Zarządzanie jednostkami pływającymi oraz porozumienia dotyczące okresu po połowach

1. Zarządzanie jednostkami pływającymi oraz porozumienia dotyczące okresu po połowach wynikające z uregulowań w ramach IOTC i wszelkich innych odpowiednich regionalnych organizacji ds. rybołówstwa zostaną poddane obserwacji. Państwo lub państwa partnerskie EAC oraz UE ustanawiają minimalne zasady i warunki dotyczące monitorowania, kontroli i nadzoru statków rybackich UE pływających po wodach państwa lub państw partnerskich EAC, obejmujące następujące kwestie:
 - a) dla państwa lub państw partnerskich EAC zostanie ustanowiony system monitorowania statków (zwany dalej „VMS”) i jeżeli państwo lub państwa partnerskie EAC nie posiadają VMS, UE udzieli im wsparcia w ustanowieniu zgodnego VMS;
 - b) poza obowiązkowym zgodnym systemem VMS państwo lub państwa partnerskie EAC wspólnie z UE opracują inne mechanizmy zapewniające skuteczne monitorowanie, kontrolę i nadzór, a UE wesprze państwo lub państwa partnerskie EAC w stworzeniu i wdrożeniu takiego uzgodnionego systemu;
 - c) UE i państwo lub państwa partnerskie EAC mają prawo umieszczenia obserwatorów na wodach krajowych lub międzynarodowych w ramach wyraźnie określonych procedur umieszczania obserwatorów; obserwatorzy opłacani są przez rządy krajowe; wszystkie koszty ponoszone na pokładzie pokrywane są jednak przez właściciela statku; UE wnosi wkład w koszty szkolenia obserwatorów;
 - d) zostaną opracowane i będą stosowane wspólne systemy sprawozdawczości dotyczącej działalności połowowej w całym regionie, a w zakresie sprawozdawczości zostaną ustanowione minimalne warunki;

- e) wyładunek lub przeładunek połowów dokonywany przez wszystkie jednostki pływające w ramach państwa partnerskiego EAC następuje w portach lub na obszarze portów zewnętrznych. Przeładunek na morzu jest niedozwolony, z wyjątkiem przeładunków na szczególnych warunkach przewidzianych przez odpowiednią regionalną organizację ds. zarządzania rybołówstwem (zwaną dalej „RFMO”); Strony współpracują na rzecz rozwinięcia i zmodernizowania infrastruktury wyładunku lub przeładunku w portach państwa lub państw partnerskich EAC, w tym możliwości rozwoju produktów rybnych;
- f) sprawozdawczość w zakresie odrzutów jest obowiązkowa; należy nadać priorytet unikaniu odrzutów poprzez stosowanie selektywnych metod połowowych zgodnie z zasadami IOTC i odpowiednich regionalnych organizacji ds. rybołówstwa; w miarę możliwości przyłowy sprowadza się na brzeg.

2. Strony zgodnie postanawiają współpracować na rzecz rozwoju i realizacji krajowych/regionalnych programów szkoleniowych dla obywateli państwa lub państw partnerskich EAC w celu umożliwienia ich efektywnego udziału w przemyśle rybnym. W przypadku wynegocjowania przez UE dwustronnej umowy w sprawie połowów wspiera się zatrudnianie obywateli państwa lub państw partnerskich EAC. Do praw marynarzy zaokrętowanych na jednostkach UE pływających zastosowanie ma Deklaracja Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotycząca podstawowych zasad i praw w pracy.

3. Strony podejmują skoordynowane starania zmierzające do poprawy działań służących zapobieganiu połowom NNN, zniechęcaniu do takich połowów i eliminowaniu ich i stosują w tym celu odpowiednie środki. Statki rybackie prowadzące połowy NNN powinny być konfiskowane, a ich właściciele powinni być ścigani przez właściwe organy. Nie powinny mieć możliwości ponownych połowów na wodach państwa lub państw partnerskich EAC bez otrzymania wcześniejszej zgody od państwa bandery i tego państwa partnerskiego EAC lub tych państw partnerskich EAC oraz, w stosownych przypadkach, od odpowiedniej RFMO.

TYTUŁ III

RYBOŁÓWSTWO ŚRÓDLĄDOWE I ROZWÓJ AKWAKULTURY

ARTYKUŁ 56

Zakres i cele

1. Postanowienia niniejszego tytułu stosuje się do rybołówstwa śródlądowego, rozwoju wybrzeża i akwakultury w państwie lub państwach partnerskich EAC w odniesieniu do budowania zdolności, transferu technologii, norm dotyczących środków sanitarnych i fitosanitarnych, inwestycji i finansowania, ochrony środowiska oraz ram prawnych i regulacyjnych.
2. Celami współpracy w dziedzinie rybołówstwa śródlądowego i rozwoju akwakultury będą promocja zrównoważonej eksploatacji śródlądowych zasobów rybnych, wsparcie produkcji w zakresie akwakultury, usunięcie ograniczeń związanych z podażą, poprawa jakości ryb i produktów rybnych w celu spełnienia norm w zakresie międzynarodowych środków sanitarnych i fitosanitarnych, poprawa dostępu do rynku UE, zaradzenie wewnątrzregionalnym barierom w handlu, przyciągnięcie kapitału i inwestycji w sektorze, tworzenie potencjału i wsparcie dostępu do pomocy finansowej dla inwestorów prywatnych w zakresie rybołówstwa śródlądowego i rozwoju akwakultury.

CZĘŚĆ IV

ROLNICTWO

ARTYKUŁ 57

Zakres i definicje

1. Postanowienia niniejszej części mają zastosowanie do upraw oraz zwierząt gospodarskich, w tym owadów użytkowych.
2. Do celów niniejszej części i tytułu II części V stosuje się następujące definicje:
 - a) „rolnictwo” obejmuje uprawy, zwierzęta gospodarskie i owady użytkowe;
 - b) „produkty rolne” oznaczają produkty objęte załącznikiem I do Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa;
 - c) „finansowanie rolnictwa” oznacza zapewnianie zasobów finansowych na rzecz działań związanych z rolnictwem obejmujących cały łańcuch wartości, takich jak dostawy środków produkcji, usługi rolne, produkcja, magazynowanie, dystrybucja, przetwarzanie produktów i obrót;
 - d) „środki produkcji rolnej” oznaczają wszystkie substancje lub materiały, wyposażenie i narzędzia wykorzystywane w produkcji i obchodzeniu się z produktami rolnymi;

- e) „technologia rolnictwa zrównoważonego” oznacza technologię opracowaną ze szczególnym uwzględnieniem jej skutków środowiskowych, społecznych i gospodarczych;
- f) „bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe” oznacza, że wszyscy ludzie mają stały fizyczny i gospodarczy dostęp do bezpiecznej, wystarczającej i bogatej w składniki odżywcze żywności, aby zaspokoić swoje potrzeby w zakresie produktywnego i zdrowego życia;
- g) „zabezpieczenie źródeł utrzymania” oznacza odpowiedni i zrównoważony dostęp do dochodów i zasobów w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb w sprawiedliwy sposób (w tym odpowiedni dostęp do żywności, wody pitnej, placówek służby zdrowia, możliwości kształcenia i mieszkalnictwa oraz czas na udział w życiu społecznym i integrację społeczną);
- h) „katastrofa naturalna” oznacza konsekwencje klęski żywiołowej, takiej jak suszy, trzęsienia ziemi, osuwiska, wybuchu wulkanu, powodzi, inwazji szkodników i chorób;
- i) „drobni producenci rolni” oznaczają producentów o ograniczonych zasobach, posiadających niewielkie gospodarstwa rolne poniżej dwóch (2) hektarów, których skala działania jest zbyt mała, aby przyciągnąć usługi potrzebne do znaczącego zwiększenia produktywności i możliwości rynkowych;
- j) „zrównoważony rozwój” w kontekście niniejszej części obejmuje zarządzanie bazą zasobów naturalnych dla rozwoju gospodarczego i społecznego oraz ochronę tej bazy w taki sposób, aby zaspokoić potrzeby obecnego pokolenia i przyszłych pokoleń.

ARTYKUŁ 58

Cele

1. Strony uzgadniają, że podstawowym celem niniejszej części jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju rolnego, który obejmuje między innymi bezpieczeństwo żywnościowe, zabezpieczenie źródeł utrzymania, rozwój obszarów wiejskich oraz ograniczanie ubóstwa w państwie lub państwach partnerskich EAC.
2. Celem niniejszej części jest:
 - a) wspieranie współpracy między Stronami w celu tworzenia dobrobytu oraz poprawy jakości życia osób zaangażowanych w działalność rolniczą poprzez zwiększenie produkcji, produktywności i udziału w rynku;
 - b) poprawa bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego w państwie lub państwach partnerskich EAC dzięki propagowaniu zwiększania wartości, zwiększaniu plonów, jakości, bezpieczeństwa, integracji rynkowej, handlu, dostępności i dostępu;
 - c) przyczynianie się do zapewnienia pracy zarobkowej w całym łańcuchu wartości zmodernizowanego sektora rolnictwa;
 - d) rozwój nowoczesnych i konkurencyjnych gałęzi przemysłu rolnego;
 - e) propagowanie zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych i kulturalnych oraz zarządzania tymi zasobami poprzez rozwijanie przyjaznych środowisku zrównoważonych technologii poprawiających produktywność rolną;

- f) przyczynianie się do konkurencyjności poprzez propagowanie zwiększania wartości w łańcuchu dostaw, aby zapewnić dostęp do rynków;
- g) poprawa dochodów producentów poprzez rozwijanie na rynku obrotu produktami rolnymi o wartości dodanej;
- h) ułatwianie dostosowań sektora rolnictwa i gospodarki rolnej, aby sprostać globalnym zmianom gospodarczym;
- i) mobilizowanie i wzrost wyników ekonomicznych drobnych producentów rolnych poprzez budowanie zdolności organizacji rolników;
- j) poprawa handlu i ułatwienia rynkowe dla towarów rolnych w celu zwiększenia przychodów z handlu zagranicznego;
- k) poprawa infrastruktury w państwie lub państwach partnerskich EAC w celu zwiększenia produkcji, wydajności, obrotu i dystrybucji środków produkcji rolnej oraz produktów rolnych, ze szczególnym uwzględnieniem magazynowania, szeregowania, przeładowywania, pakowania i transportowania.

ARTYKUŁ 59

Zasady ogólne

1. Strony uznają znaczenie rolnictwa dla gospodarki państwa lub państw partnerskich EAC jako głównego źródła utrzymania większości mieszkańców państwa lub państw partnerskich EAC, jako głównego czynnika zapewniającego bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe, jako potencjalnego sektora wysokiego wzrostu oraz wartości dodanej, jak również jako źródła dochodów z wywozu.
2. Mając na uwadze wielofunkcyjną rolę rolnictwa w gospodarce państwa lub państw partnerskich EAC, Strony zgodnie postanawiają stosować kompleksowe podejście do rolnictwa jako podstawę zrównoważonego rozwoju.
3. Strony uzgadniają, że będą współpracować, aby promować zrównoważony wzrost sektora rolnego, uwzględniając jego wieloaspektowość oraz różnorodność warunków gospodarczych, społecznych i środowiskowych, a także strategii rozwojowych w państwie lub państwach partnerskich EAC.
4. Strony uznają, że pogłębiona integracja sektora rolnego w państwie lub państwach partnerskich EAC przyczyni się do rozszerzenia rynków wewnątrzregionalnych oraz zwiększy możliwości w zakresie inwestycji i rozwoju sektora prywatnego.
5. Strony uznają znaczenie wspierania produkcji rolnej, wspierania zwiększania wartości, a także promowania handlu produktami rolnymi oraz inicjatyw dotyczących rozwijania rynku poprzez odpowiednie instrumenty i zapewnienie odpowiednich ram regulacyjnych w celu reagowania na zmieniające się warunki rynkowe. W tym względzie Strony ustalają, że będą współpracować, aby przyciągnąć do państwa lub państw partnerskich EAC niezbędne inwestycje.

6. Strony uzgadniają, że priorytety w zakresie rolnictwa, o których mowa w tej części, będą jasno powiązane z ogólnymi regionalnymi ramami politycznymi w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego oraz ograniczania ubóstwa, aby zapewnić spójność i nadrzędność programu rozwoju regionalnego.

ARTYKUŁ 60

Kompleksowy dialog

1. Strony ustanawiają kompleksowy dialog między UE a państwem lub państwami partnerskimi EAC na temat polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich (zwany dalej „dialogiem na temat rolnictwa”) w odniesieniu do wszystkich kwestii objętych niniejszą częścią. W ramach dialogu na temat rolnictwa monitoruje się postępy w wykonywaniu niniejszej części; jest on również forum wymiany i współpracy w zakresie odpowiednich wewnętrznych polityk rolnych Stron, a w szczególności roli rolnictwa w państwie lub państwach partnerskich EAC w podnoszeniu dochodów gospodarstw rolnych, poprawie bezpieczeństwa żywnościowego, zrównoważonym wykorzystywaniu zasobów, rozwoju obszarów wiejskich oraz zapewnieniu wzrostu gospodarczego.
2. Dialog na temat rolnictwa prowadzony jest w ramach Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla.
3. Strony ustanawiają procedury robocze i metody pracy w ramach dialogu na temat rolnictwa za obopólnym porozumieniem.

ARTYKUŁ 61

Integracja regionalna

Strony uznają, że integracja sektora rolnego państw partnerskich EAC, poprzez stopniowe znoszenie istniejących barier, zapewnienie odpowiednich ram regulacyjnych i instytucjonalnych oraz harmonizację i zbliżanie polityk, przyczyni się do pogłębiania procesu integracji regionalnej, a tym samym – do rozszerzenia rynków regionalnych, co zwiększy możliwości w zakresie inwestycji i rozwoju sektora prywatnego.

ARTYKUŁ 62

Polityki ułatwiające realizację zakładanych celów

Strony uznają znaczenie przyjęcia i wdrożenia polityk i reform instytucjonalnych dla umożliwienia i ułatwienia osiągnięcia celów niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 63

Zrównoważony rozwój rolnictwa

Strony współpracują na rzecz osiągnięcia zrównoważonego rozwoju rolnictwa, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia dla podatnej na zagrożenia ludności wiejskiej w państwie lub państwach partnerskich EAC w świetle zmieniających się światowych trendów w produkcji i handlu, jak również gustów i upodobań konsumentów.

ARTYKUŁ 64

Bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe

1. Strony uzgadniają, że postanowienia niniejszej Umowy umożliwiają państwu lub państwom partnerskim EAC wdrożenie skutecznych środków uzyskania bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego oraz zrównoważonego rozwoju rolnictwa, jak również rozbudowę komercyjnych rynków rolnych w regionie w celu zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego.
2. Strony zapewniają, aby działania podejmowane na podstawie niniejszej części miały na celu wzmocnienie bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego na poziomie gospodarstw domowych oraz na poziomie krajowym i regionalnym.

ARTYKUŁ 65

Zarządzanie łańcuchem wartości

Strony uzgadniają, że będą posiadać regionalną strategię zwiększającą zdolności w zakresie podaży w rolnictwie, wskazującą podsektory rolnictwa o wysokiej wartości, w przypadku których dany region dysponuje przewagą konkurencyjną i może wykorzystywać inwestycje ułatwiające przejście od przewagi komparatywnej do przewagi konkurencyjnej.

ARTYKUŁ 66

Systemy wczesnego ostrzegania

Strony uznają potrzebę ustanowienia, udoskonalania i rozbudowy systemów informacyjnych dotyczących bezpieczeństwa żywnościowego, w tym krajowych systemów wczesnego ostrzegania, a także systemów oceny podatności na zagrożenia i systemów monitorujących, oraz potrzebę wdrożenia działań na rzecz budowania zdolności, w powiązaniu z istniejącymi mechanizmami międzynarodowymi i regionalnymi oraz za pomocą tych mechanizmów.

ARTYKUŁ 67

Technologia

Strony uznają znaczenie nowoczesnych i zrównoważonych technologii rolnych i zgadzają się rozwijać i propagować wykorzystanie takich nowoczesnych technologii, które obejmują:

- a) zrównoważone technologie nawadniania i fertygacji;
- b) kulturę tkankową i mikrorozmnażanie;
- c) udoskonalony materiał siewny;
- d) sztuczne unasiennianie;
- e) integrowaną ochronę roślin;

- f) opakowanie produktów;
- g) czynności, jakim poddaje się produkty rolne po zbiorach;
- h) laboratoria akredytowane;
- i) biotechnologię;
- j) ocenę ryzyka i zarządzanie ryzykiem.

ARTYKUŁ 68

Wewnętrzne środki z zakresu polityki

1. Każda ze Stron zapewnia przejrzystość w dziedzinie wsparcia rolnictwa w odniesieniu do handlu produktami rolnymi. W tym celu w ramach dialogu na temat rolnictwa UE przedstawia państwu lub państwom partnerskim EAC regularne sprawozdania dotyczące podstawy prawnej, formy i kwot takiego wsparcia. Informacje w tym zakresie uważa się za przekazane, jeżeli zostały one upublicznione przez Strony lub w ich imieniu na ogólnodostępnej stronie internetowej.
2. Po dacie wejścia w życie niniejszej Umowy UE nie przyznaje subsydiów wywozowych na produkty rolne wywożone do państwa lub państw partnerskich EAC. Po czterdziestuśmiu (48) miesiącach Rada UPG dokonuje przeglądu tego zakazu.

3. Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla bada ponadto problemy, które mogą wynikać w związku ze wzajemnym dostępem produktów rolnych obu Stron do ich rynków. Komitet może wydać zalecenia Radzie UPG zgodnie z art. 107.

ARTYKUŁ 69

Produkcja towarów rolnych i obrót tymi towarami

1. Strony uznają wyzwania, z jakimi mierzą się państwo lub państwa partnerskie EAC ze względu na swoją zależność – w przypadku przychodów z handlu zagranicznego – od wywozu podstawowych towarów rolnych, które podlegają dużym wahaniom cen i malejącemu obrotowi handlowemu.
2. Strony zgodnie postanawiają zatem:
 - a) wzmocnić partnerstwo publiczno-prywatne w inwestycjach na rzecz produkcji i przetwarzania towarów rolnych oraz obrotu nimi;
 - b) współpracować na rzecz budowania zdolności w zakresie dostępu do rynków niszowych i ułatwiania zgodności z normami towarowymi w celu spełnienia takich wymogów rynkowych;
 - c) wspierać zróżnicowanie produkcji rolnej i wywożonych produktów w państwie lub państwach partnerskich EAC;
 - d) zwiększać dochody producentów poprzez rozwijanie na rynku obrotu produktami rolnymi o wartości dodanej.

ARTYKUŁ 70

Monitorowanie

Strony uzgadniają, że Rada UPG dokonuje przeglądu wykonania przez Strony obowiązków wynikających z niniejszej Umowy oraz monitoruje ich wykonanie. Rada UPG zapewnia skuteczny nadzór nad wywiązywaniem się Stron z ich obowiązków poprzez zapewnienie przejrzystości oraz daje Stronom możliwość oceny stopnia, w jakim obowiązki te przyczyniają się do osiągnięcia wyznaczonego celu długoterminowego, jakim jest sprawiedliwy i oparty na prawach rynku system handlu produktami rolnymi.

ARTYKUŁ 71

Kraje będące importerami netto żywności

1. Strony uznają znaczenie zaradzenia problemom państwa lub państw partnerskich EAC będących importerami żywności netto. W związku z tym celem niniejszego artykułu jest pomoc państwom, które są importerami netto żywności, w opracowaniu programów mających zapewnić bezpieczeństwo żywnościowe.
2. Strony zgodnie postanawiają:
 - a) zająć się problemami w zakresie produkcji, magazynowania i dystrybucji żywności w państwie lub państwach partnerskich EAC;

- b) pozyskiwać pomoc żywnościową z państwa lub państw partnerskich EAC oraz innych regionalnych wspólnot gospodarczych w Afryce;
- c) poprawić koordynację pomocy żywnościowej.

3. Strony zgodnie postanawiają utrzymać odpowiedni poziom pomocy żywnościowej, uwzględniając interesy beneficjentów pomocy żywnościowej, oraz zapewnić, aby środki wspomniane w ust. 2 nie zakłócały w sposób niezamierzony dostaw pomocy żywnościowej mającej zaradzić sytuacjom nadzwyczajnym.

4. Strony zapewniają, aby pomoc żywnościowa była dostarczana w pełnej zgodności ze środkami zapobiegającymi niekorzystnym przesunięciom w handlu, co obejmuje:

- a) zapewnienie, aby wszystkie transakcje pomocy żywnościowej wynikały z faktycznych potrzeb i miały postać darowizn; oraz
- b) zapewnienie, aby takie transakcje nie były związane, bezpośrednio ani pośrednio, z wywozem na warunkach handlowych produktów rolnych lub innych towarów i usług.

ARTYKUŁ 72

Znaczenie określonych sektorów

1. Strony uznają, że:
 - a) zapewnienie odpowiedniego dostępu do żywności, czystej i bezpiecznej wody pitnej, placówek służby zdrowia, możliwości kształcenia, mieszkalnictwa, możliwości udziału w życiu społecznym i integracji społecznej jest ważne dla zabezpieczenia źródeł utrzymania ludności wiejskiej;
 - b) rozwój infrastruktury rolnej, w tym również związanej z produkcją, przetwarzaniem, obrotem i dystrybucją, odgrywa kluczową rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym obszarów wiejskich oraz w integracji regionalnej państwa lub państw partnerskich EAC;
 - c) usługi wsparcia technicznego, takie jak badania naukowe w dziedzinie rolnictwa oraz szkolenia w zakresie upowszechniania wiedzy oraz usług doradczych, są ważne dla zwiększenia wydajności rolnictwa;
 - d) instrumenty finansowania rolnictwa stanowią ważny środek przekształcenia tego sektora w państwie lub państwach partnerskich EAC ponieważ finansowanie jest niezbędne, aby zapewnić rozwój technologii rolnych, udostępnić kredyty i ubezpieczenia rolne, rozbudować infrastrukturę, zapewnić rynki oraz szkolić rolników; oraz
 - e) zrównoważony rozwój obszarów wiejskich jest ważny dla poprawy poziomu życia ludności wiejskiej w państwie lub państwach partnerskich EAC.

2. Strony zgodnie postanawiają współpracować w dziedzinach takich jak zabezpieczenie źródeł utrzymania, infrastruktura rolna, usługi wsparcia technicznego, usługi finansowania rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich, zgodnie z tytułem II części V.

ARTYKUŁ 73

Wymiana informacji i konsultacje

1. Strony uzgadniają, że będą wymieniać doświadczenia, informacje i najlepsze praktyki oraz konsultować się wzajemnie we wszystkich kwestiach związanych z dążeniem do osiągnięcia celów niniejszej części.

2. Strony zgodnie postanawiają:

- a) wymieniać informacje na temat produkcji rolnej, konsumpcji i handlu oraz na temat rozwoju rynku dla produktów rolnych;
- b) wymieniać informacje na temat możliwości i zachęt inwestycyjnych dostępnych w sektorze rolnym, w tym w odniesieniu do działalności prowadzonej na małą skalę;
- c) wymieniać między sobą informacje na temat polityk rolnych oraz przepisów ustawowych i wykonawczych;
- d) prowadzić dyskusje na temat zmian politycznych i instytucjonalnych niezbędnych do wzmocnienia transformacji sektora rolnictwa, jak również opracowania i wdrożenia regionalnych polityk w zakresie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w dążeniu do integracji regionalnej;

- e) wymieniać informacje na temat nowych i odpowiednich technologii oraz polityk i środków związanych z jakością produktów rolnych.

ARTYKUŁ 74

Oznaczenia geograficzne

1. Strony uznają znaczenie oznaczeń geograficznych dla zrównoważonego rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich.
2. Strony zgodnie postanawiają współpracować w zakresie określenia, uznawania i rejestracji produktów, które mogłyby korzystać z ochrony przysługującej produktom objętym oznaczeniami geograficznymi, oraz w zakresie wszelkich innych działań mających na celu ochronę określonych w ten sposób produktów.

CZEŚĆ V

WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA I ROZWOJOWA

ARTYKUŁ 75

Postanowienia ogólne

1. Zgodnie z art. 34 i 35 umowy z Kotonu, oraz z odpowiednimi postanowieniami umowy ją zastępującej, Strony potwierdzają, że rozwój współpracy na rzecz rozwoju jest kluczowym elementem ich partnerstwa oraz istotnym czynnikiem osiągnięcia celów niniejszej Umowy. Strony uzgadniają, że postanowienia załącznika VI do niniejszej Umowy mają pierwszeństwo przed postanowieniami niniejszej części.
2. Strony zgodnie postanawiają zająć się potrzebami rozwojowymi państwa lub państw partnerskich EAC poprzez: zwiększanie zdolności produkcyjnych i w zakresie dostaw, wspieranie transformacji strukturalnej i konkurencyjności ich gospodarek oraz zwiększanie ich dywersyfikacji gospodarczej i zwiększanie wartości dodanej, w celu propagowania zrównoważonego rozwoju i wspierania integracji regionalnej.

3. Strony zobowiązują się do współpracy w celu ułatwienia wykonania niniejszej Umowy oraz do wspierania integracji regionalnej i strategii na rzecz rozwoju. Strony uzgadniają, że oprócz regionalnych i krajowych strategii rozwoju państwa lub państw partnerskich EAC podstawą tej współpracy będzie niniejsza część oraz matryca rozwoju EAC w ramach UPG, obie z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo. Matryca rozwoju EAC w ramach UPG wraz z odpowiednimi bazowymi poziomami odniesienia, wskaźnikami i celami odzwierciedlającymi potrzeby wskazane przez państwo lub państwa partnerskie EAC w momencie podpisania UPG UE-EAC zostają dołączone do niniejszej Umowy odpowiednio jako załącznik III(a) oraz załącznik III(b). Są one poddawane przeglądowi co pięć (5) lat. Współpraca przyjmuje formę wsparcia finansowego i niefinansowego na rzecz państwa lub państw partnerskich EAC.

4. Finansowanie dotyczące współpracy na rzecz rozwoju między państwem lub państwami partnerskimi EAC a UE wspierające wykonywanie niniejszej Umowy odbywa się zgodnie z zasadami i odpowiednimi procedurami przewidzianymi w umowie z Kotonu i umowie ją zastępującej oraz w ramach kolejnych odpowiednich instrumentów finansowanych z budżetu ogólnego UE. W tym kontekście, z uwzględnieniem nowych wyzwań wynikających z silniejszej integracji regionalnej i konkurencji na globalnych rynkach, Strony uzgadniają, że jednym z priorytetów będzie wspieranie wykonywania niniejszej Umowy. Strony uzgadniają mobilizację instrumentów finansowych przewidzianych w umowie z Kotonu i umowie ją zastępującej, aby zmaksymalizować oczekiwane korzyści wynikające z niniejszej Umowy.

5. Do celów wykonania niniejszej Umowy Strony zobowiązują się wspólnie oraz indywidualnie do uruchomienia środków zgodnie z dotyczącymi ich wytycznymi określonymi w postanowieniach szczegółowych tytułu X, z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo.

6. Zgodnie z Deklaracją paryską OECD w sprawie skuteczności pomocy przyjętą w dniu 2 marca 2005 r. Strony zgodnie postanawiają wykorzystać i wspierać dostępne – w zależności od przypadku – na poziomie krajowym lub regionalnym mechanizmy przekazywania, fundusze lub udogodnienia służące kierowaniu zasobami i koordynowaniu nimi w celu wykonania niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 76

Cele

Współpraca gospodarcza i rozwojowa ma na celu:

- a) zwiększenie konkurencyjności gospodarek państwa lub państw partnerskich EAC;
- b) budowanie zdolności w zakresie dostaw oraz umożliwienie sprawnego wykonywania niniejszej Umowy;
- c) przekształcenie struktury gospodarek państwa lub państw partnerskich EAC dzięki ustanowieniu silnej, konkurencyjnej i zróżnicowanej podstawy gospodarczej poprzez zwiększenie produkcji, dystrybucji, transportu i obrotu;
- d) rozwijanie zdolności handlowych oraz atrakcyjności inwestycyjnej;
- e) wzmacnianie handlu, polityk inwestycyjnych i regulacji w tym zakresie; oraz
- f) pogłębianie integracji regionalnej.

ARTYKUŁ 77

Obszary współpracy

Współpraca gospodarcza i współpraca rozwojowa obejmuje następujące obszary, z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo:

- a) infrastruktura;
- b) rolnictwo i zwierzęta gospodarskie;
- c) rozwój sektora prywatnego;
- d) rybołówstwo;
- e) zasoby wodne i środowisko;
- f) kwestie dotyczące dostępu do rynku, w tym:
 - (i) środki sanitarne i fitosanitarne;
 - (ii) bariery techniczne w handlu; oraz
 - (iii) cła i ułatwienia w handlu w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- g) środki dostosowawcze UPG, o których mowa w tytule IX; oraz
- h) uruchamianie środków.

TYTUŁ I

INFRASTRUKTURA

ARTYKUŁ 78

Zakres i cele

1. Współpraca w zakresie rozbudowy infrastruktury fizycznej obejmuje w szczególności transport, energię oraz technologie informacyjno-komunikacyjne.
2. W dziedzinie tej wyznaczono następujące cele:
 - a) zwiększenie konkurencyjności państwa lub państw partnerskich EAC;
 - b) zaradzenie ograniczeniom po stronie podaży na poziomie instytucjonalnym, krajowym i regionalnym; oraz
 - c) rozwijanie partnerstw publiczno-prywatnych.

ARTYKUŁ 79

Transport

1. Współpraca w zakresie transportu obejmuje transport drogowy, kolejowy, lotniczy i wodny.

2. W dziedzinie tej wyznaczono następujące cele:

- a) poprawa połączeń krajowych i regionalnych w celu ułatwienia regionalnej integracji gospodarczej;
- b) rozwój, restrukturyzacja, rozbudowa i modernizacja trwałych i efektywnych systemów transportu państwa lub państw partnerskich EAC;
- c) poprawa przepływu osób i towarów; oraz
- d) zapewnienie lepszego dostępu do rynków za pośrednictwem transportu drogowego, lotniczego, morskiego, wodnego śródlądowego i kolejowego.

3. Z zastrzeżeniem art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:

- a) zarządzanie systemami transportu;
- b) poprawa, rozwój i modernizacja infrastruktury na wszystkich poziomach, w tym rozwój sieci infrastruktury intermodalnej;
- c) wzmocnienie zdolności instytucjonalnych, technicznych i administracyjnych państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie norm, zapewniania jakości, metrologii oraz usług oceny zgodności;
- d) transfer i rozwój technologii, innowacje, wymiana informacji, sieci informacyjne i wprowadzanie do obrotu;

- e) wspieranie partnerstw, powiązań i wspólnych przedsięwzięć między podmiotami gospodarczymi;
- f) poprawa bezpieczeństwa i niezawodności sektora transportu, w tym prognoz meteorologicznych, zarządzania niebezpiecznymi towarami oraz podejmowania działań w sytuacjach wyjątkowych;
- g) opracowanie regionalnych polityk transportowych i ram regulacyjnych.

ARTYKUŁ 80

Energia

1. Współpraca w sektorze energetycznym obejmuje udział sektora publicznego i prywatnego w produkcji, przesyłach i dystrybucji energii oraz w transgranicznym handlu energią.
2. W dziedzinie tej wyznaczono następujące cele:
 - a) rozwój, zwiększenie i rozszerzenie zdolności regionalnych w zakresie produkcji energii;
 - b) wzrost liczby alternatywnych źródeł energii;
 - c) rozwój, zwiększenie i rozbudowa sieci;
 - d) rozwój, zwiększenie i rozszerzenie dystrybucji i przesyłu energii;

- e) poprawa dostępu państwa lub państw partnerskich EAC do nowoczesnych, efektywnych, niezawodnych, różnorodnych, zrównoważonych i odnawialnych źródeł czystej energii po konkurencyjnych cenach;
- f) wzmocnienie potencjału w zakresie produkcji i dystrybucji energii oraz zarządzania energią na poziomie krajowym i regionalnym;
- g) propagowanie wzajemnych połączeń energetycznych zarówno wewnątrz państwa lub państw partnerskich EAC, jak i na zewnątrz, w celu maksymalnego wykorzystania energii; oraz
- h) działania na rzecz utworzenia otoczenia sprzyjającego przyciąganiu inwestycji w sektorze energetycznym.

3. Z zastrzeżeniem art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:

- a) zdolności w zakresie produkcji, przesyłu i dystrybucji w odniesieniu do istniejących źródeł energii, w szczególności energii wodnej, naftowej i biomasy;
- b) dywersyfikacja koszyka energetycznego w celu uwzględnienia innych potencjalnych źródeł energii, które są akceptowane pod względem społecznym i środowiskowym oraz zmniejszają zależność od ropy naftowej;
- c) rozwój infrastruktury energetycznej, również na obszarach wiejskich;
- d) rozwój odpowiednich reform regulacji i polityki w dziedzinie energii, w tym komercjalizacja i prywatyzacja;
- e) wzajemne połączenia regionalne i międzyregionalne oraz współpraca w zakresie produkcji i dystrybucji energii;

- f) budowanie zdolności w zakresie zasobów ludzkich, poprawa zarządzania, standardów usług oraz struktur instytucjonalnych;
- g) rozwój i transfer technologii, badania i rozwój, innowacje, wymiana informacji oraz rozwój baz danych i sieci;
- h) partnerstwa, powiązania i wspólne przedsięwzięcia.

ARTYKUŁ 81

Technologie informacyjno-komunikacyjne

1. Współpraca w sektorze technologii informacyjno-komunikacyjnych obejmuje rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych, konkurencyjności oraz innowacji, a także płynne przejście do społeczeństwa informacyjnego.
2. W dziedzinie tej wyznaczono następujące cele:
 - a) rozwój sektora technologii informacyjno-komunikacyjnych; oraz
 - b) zwiększenie wkładu technologii informacyjno-komunikacyjnych w ułatwianie handlu poprzez e-usługi, e-handel, administrację elektroniczną, e-zdrowie, bezpieczne transakcje oraz inne sektory społeczno-gospodarcze.

3. Z zastrzeżeniem art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:

- a) dostępność i efektywność kosztowa technologii informacyjno-komunikacyjnych na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym;
- b) upowszechnianie nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- c) wspieranie rozwoju ram prawnych i regulacyjnych w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- d) rozwój, transfer i zastosowanie technologii, badania i rozwój, innowacje, wymiana informacji, sieci informacyjne i wprowadzanie do obrotu;
- e) budowanie zdolności w zakresie zasobów ludzkich, poprawa standardów usług oraz struktur instytucjonalnych;
- f) partnerstwa, powiązania i wspólne przedsięwzięcia między podmiotami gospodarczymi;
- g) promowanie i wspieranie rozwoju rynków niszowych dotyczących usług wspomaganych przez technologie informacyjno-komunikacyjne.

TYTUŁ II

ROLNICTWO

ARTYKUŁ 82

Zakres i cele

1. Współpraca w ramach niniejszego tytułu ma zastosowanie do upraw oraz zwierząt gospodarskich, w tym owadów użytkowych.
2. Strony uzgadniają, że głównym celem niniejszego tytułu jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju rolnego, który obejmuje między innymi bezpieczeństwo żywnościowe, zabezpieczenie źródeł utrzymania, rozwój obszarów wiejskich oraz ograniczanie ubóstwa w państwie lub państwach partnerskich EAC.
3. Pozostałe cele niniejszego tytułu określono w art. 58.

ARTYKUŁ 83

Obszary współpracy

1. Strony potwierdzają znaczenie sektora rolnictwa dla gospodarki państwa lub państw partnerskich EAC i uzgadniają, że będą współpracować na rzecz propagowania przekształcenia tych gospodarek w celu zwiększenia ich konkurencyjności, zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego oraz rozwoju obszarów wiejskich, a także w celu ułatwienia dostosowań rolnictwa i gospodarki na obszarach wiejskich do skutków wykonania niniejszej Umowy, ze szczególnym uwzględnieniem drobnych producentów rolnych.

2. Strony zgodnie postanawiają współpracować w następujących dziedzinach:

a) integracja regionalna:

poprawa dostępu do rynków regionalnych i międzynarodowych dla produktów rolnych, w tym rozwój systemów rynkowych i strategii rozwoju rynku;

b) polityki ułatwiające realizację zakładanych celów:

(i) rozwój krajowych i regionalnych polityk rolnych, ram prawnych i regulacyjnych, budowanie potrzebnych zdolności oraz wsparcie rozwoju instytucjonalnego;

(ii) budowanie zdolności w państwie lub państwach partnerskich EAC w celu pełnego wykorzystania zwiększonych możliwości wymiany handlowej i maksymalizacji korzyści płynących z reform handlowych;

c) zrównoważony rozwój rolnictwa:

(i) podejmowanie wspólnych działań w regionie, w tym również w zakresie produkcji nawozów, produkcji nasion, zwiększenia stanu zwierząt gospodarskich oraz zwalczania chorób roślin i zwierząt;

(ii) propagowanie i wzmocnienie przetwarzania, obrotu, dystrybucji i transportu oraz postępowania z produktami rolnymi;

(iii) budowanie zdolności w celu spełnienia norm międzynarodowych dotyczących produkcji rolnej, opakowań oraz środków sanitarnych i fitosanitarnych;

- d) infrastruktura rolna:
- (i) rozwój infrastruktury wspierającej rolnictwo, w tym zrównoważonych systemów nawadniania, odzyskiwania wody, magazynowania i zarządzania, obrotu i szeregowania;
 - (ii) rozwój infrastruktury badawczej i szkoleniowej, zaplecze magazynowe, łączniki i gminne drogi dojazdowe;
 - (iii) rozwój infrastruktury przetwórstwa rolnego;
 - (iv) powołanie ośrodka meteorologicznego na potrzeby rolnictwa w państwie lub państwach partnerskich EAC;
 - (v) rozwój nowoczesnej infrastruktury rynkowej na potrzeby poszerzenia krajowych i regionalnych rynków;
- e) bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe:
- (i) budowanie zdolności wspólnot wiejskich i miejskich w celu poprawy źródeł utrzymania, eliminacji ubóstwa oraz zapewnienia zrównoważonego rozwoju;
 - (ii) zróżnicowanie produkcji rolnej i rozwój produktów zaspokajających potrzeby państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i żywieniowego;
 - (iii) opracowanie i wdrożenie programów prowadzących do podniesienia produkcji i wydajności w sektorze rolnictwa, ze szczególnym uwzględnieniem drobnych producentów rolnych;

- (iv) budowanie zdolności do zapewnienia bezpieczeństwa żywności w skali krajowej i regionalnej; oraz
 - (v) opracowanie i wdrożenie programów dostosowań społecznych w regionach, w których wystąpiły katastrofy naturalne;
- f) zarządzanie łańcuchem wartości:
- (i) propagowanie wykorzystania zrównoważonych technologii rolnych i zapewnienie niezbędnych środków produkcji dla gospodarstw rolnych;
 - (ii) zwiększenie produkcji, wydajności oraz konkurencyjności sektora rolnictwa dzięki promocji gałęzi przemysłu rolnego;
 - (iii) zwiększenie wartości dodanej produktów rolnych w całym łańcuchu dostaw tych produktów w celu spełnienia wymogów rynków krajowych, regionalnych i międzynarodowych; oraz
 - (iv) propagowanie rozwoju działalności w obszarach przetwarzania, obrotu, dystrybucji i transportu produktów rolnych;
- g) systemy wczesnego ostrzegania:
- (i) budowanie zdolności pod względem dostępności i rozpowszechniania informacji na temat prawdopodobnych skutków zbliżających się katastrof z dużym wyprzedzeniem z myślą o podejmowaniu środków awaryjnych i wczesnym reagowaniu;

- (ii) rozbudowa krajowych i regionalnych systemów informacyjnych oraz zarządzanie tymi systemami;
 - (iii) rozbudowa, wzmocnienie i połączenie systemów wczesnego ostrzegania oraz planów awaryjnych i strategii zarządzania kryzysowego w przypadku klęsk żywiołowych na poziomie krajowym i regionalnym; oraz
 - (iv) działania na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia tej zmiany w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- h) produkcja towarów rolnych i obrót tymi towarami:
- (i) budowanie zdolności w zakresie dostępu do rynków niszowych oraz ułatwianie zgodności z normami towarowymi w celu spełnienia takich wymogów rynkowych;
 - (ii) zróżnicowanie produkcji rolnej i wywożonych produktów w państwie lub państwach partnerskich EAC;
 - (iii) rozwój nowoczesnej infrastruktury rynkowej na potrzeby poszerzenia krajowych i regionalnych rynków; oraz
 - (iv) opracowanie programów dotyczących sposobów pakowania i etykietowania produktów umożliwiających producentom w państwie lub państwach partnerskich EAC zapewnienie sobie wyższych cen wywożonych towarów;
- i) rozwój obszarów wiejskich:
- (i) budowanie zdolności grup rolników w całym łańcuchu wartości w rolnictwie;

- (ii) poprawa udogodnień transportowych, komunikacyjnych i rynkowych na potrzeby obrotu środkami produkcji rolnej i produktami rolnymi;
- (iii) usuwanie barier społeczno-kulturowych takich jak różnice językowe, różnice w poziomach umiejętności pisania i czytania, dyskryminacja ze względu na płeć oraz różnice w opiece zdrowotnej, które wpływają na charakter systemów rolniczych;
- (iv) poprawa dostępu rolników do usług kredytowych oraz zarządzanie zasobami naturalnymi i kulturalnymi; oraz
- (v) rozwój odpowiednich środków z zakresu polityki w celu wspierania dostępu drobnych producentów rolnych do odpowiednich środków produkcji rolnej we właściwym czasie;

j) kraje będące importerami netto żywności:

zajęcie się problemami w zakresie produkcji, magazynowania i dystrybucji żywności w państwie lub państwach partnerskich EAC;

k) zabezpieczenie źródeł utrzymania:

- (i) budowanie zdolności w zakresie rozwoju usług społecznych dla ludności na obszarach wiejskich i podmiejskich;
- (ii) poprawa całkowitych dochodów gospodarstw domowych z produkcji rolnej, między innymi poprzez jej zróżnicowanie, zwiększenie wartości dodanej, zatrudnienie poza gospodarstwem rolnym i zastosowanie nowych zrównoważonych technologii rolnych w państwie lub państwach partnerskich EAC;

(iii) zwiększenie wydajności sektora rolnictwa w państwie lub państwach partnerskich EAC;
oraz

(iv) zwiększenie wykorzystania zrównoważonych technologii rolnych;

l) usługi wsparcia technicznego:

UE zobowiązuje się do zapewnienia odpowiednich zasobów i pomocy technicznej na potrzeby budowania zdolności w państwie lub państwach partnerskich EAC w przewidywalny i zrównoważony sposób w następujących obszarach:

(i) poprawa innowacyjności oraz transferu technologii i wiedzy, badania i rozwój;

(ii) rozwój i zwiększenie mechanizacji sektora rolnictwa w państwie lub państwach partnerskich EAC;

(iii) tworzenie zakładów środków produkcji rolnej oraz systemów dystrybucji w państwie lub państwach partnerskich EAC;

(iv) propagowanie i zwiększenie inwestycji w badania naukowe w dziedzinie rolnictwa, usługi upowszechniania wiedzy rolniczej, szkolenia oraz rozpowszechnianie wyników badań naukowych wśród rolników;

(v) w stosownych przypadkach, ustanowienie i wzmocnienie regionalnych centrów doskonałości, w tym ośrodka meteorologicznego na potrzeby rolnictwa oraz laboratoriów biotechnologicznych, analitycznych i diagnostycznych w zakresie upraw, zwierząt gospodarskich i gruntów; oraz

- (vi) poprawa dostępu do usług w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, w tym usług hodowli zwierząt gospodarskich, usług weterynaryjnych oraz usług ochrony roślin;
- m) usługi finansowania rolnictwa:
- (i) poprawa usług finansowania drobnych producentów rolnych, przetwórców i przedsiębiorstw handlowych na obszarach wiejskich;
 - (ii) rozwój mechanizmów lub funduszy o regionalnym charakterze na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich;
 - (iii) rozwój instytucji mikrofinansowych i programów ubezpieczeń na potrzeby rolnictwa;
 - (iv) ułatwienie przetwórcom, przedsiębiorstwom handlowym i rolnikom dostępu do kredytów bankowych i kredytów oferowanych przez inne instytucje finansowe; oraz
 - (v) wspieranie instytucji finansowych państwa lub państw partnerskich EAC obsługujących sektor rolnictwa i ułatwiających dostęp sektora prywatnego do rynków finansowym w celu pozyskiwania kapitału krótko- i długoterminowego;
- n) oznaczenia geograficzne:
- (i) opracowanie strategii politycznych i ram prawnych w zakresie oznaczeń geograficznych;
 - (ii) przyjęcie regulacji dotyczących oznaczeń geograficznych;
 - (iii) opracowanie kodeksu postępowania w zakresie definiowania produktów pod względem pochodzenia;

- (iv) ułatwianie lokalnym organizacjom i instytucjom koordynacji działań lokalnych zainteresowanych podmiotów w odniesieniu do oznaczeń geograficznych i zgodności produktów;
- (v) budowanie zdolności w zakresie identyfikacji, rejestracji, obrotu, identyfikowalności i zgodności produktów, których dotyczą oznaczenia geograficzne; oraz
- (vi) rozwijanie wszelkich innych dziedzin współpracy w ramach niniejszego podpunktu, które mogą się pojawić w przyszłości.

TYTUŁ III

ROZWÓJ SEKTORA PRYWATNEGO

ARTYKUŁ 84

Zakres i cele

1. Współpraca w zakresie rozwoju sektora prywatnego obejmuje wspieranie inwestycji i rozwój przedsiębiorczości.
2. Celem niniejszego tytułu jest:
 - a) stworzenie otoczenia sprzyjającego inwestycjom i prywatnej przedsiębiorczości, w tym rozwojowi nowych gałęzi przemysłu, bezpośrednim inwestycjom zagranicznym i transferowi technologii;

- b) zwiększenie zdolności w zakresie podaży, konkurencyjności i zwiększania wartości dodanej;
- c) poprawa dostępu do środków na finansowanie inwestycji udostępnianych przez instytucje finansowe UE, takie jak Europejski Bank Inwestycyjny;
- d) budowanie zdolności i zapewnienie wsparcia instytucjonalnego na rzecz prywatnych instytucji finansowania rozwoju takich jak agencje wspierające inwestycje, organizacje parasolowe, izby handlowe, stowarzyszenia, punkty kontaktowe oraz instytucje ułatwiające handel;
- e) rozwój lub wzmocnienie polityki oraz ram prawnych i regulacyjnych wspierających i chroniących inwestycje;
- f) udoskonalenie mechanizmów wsparcia i mechanizmów realizacji celów udostępnianych sektorowi prywatnemu przez wspólne instytucje AKP–UE, w tym przez Centrum Techniczne ds. Współpracy w dziedzinie Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (CTA), w celu wspierania inwestycji w państwie lub państwach partnerskich EAC; oraz
- g) stworzenie lub wzmocnienie partnerstw, wspólnych przedsięwzięć, podwykonawstwa, outsourcingu oraz powiązań.

ARTYKUŁ 85

Wspieranie inwestycji

Strony zgodnie postanawiają wspierać inwestycje w państwie lub państwach partnerskich EAC w następujących obszarach:

- a) wspieranie reform w zakresie polityk oraz ram prawnych i regulacyjnych;

- b) wspieranie wzmocnienia zdolności instytucjonalnych, w szczególności budowanie zdolności agencji wspierających inwestycje w państwie lub państwach partnerskich EAC oraz instytucji zaangażowanych we wspieranie i ułatwianie inwestycji zagranicznych i lokalnych;
- c) wspieranie utworzenia odpowiednich struktur administracyjnych, w tym punktów kompleksowej obsługi na potrzeby napływu i podejmowania inwestycji;
- d) wspieranie tworzenia i zapewnianie ciągłości przewidywalnych i bezpiecznych warunków dla inwestycji;
- e) wspieranie starań państwa lub państw partnerskich EAC na rzecz opracowania instrumentów generujących przychody w celu uruchomienia zasobów inwestycyjnych;
- f) ustanowienie i wspieranie programów ubezpieczeń od ryzyka jako mechanizmu ograniczającego ryzyko w celu zwiększenia zaufania inwestorów w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- g) wspieranie tworzenia mechanizmów wymiany informacji pomiędzy agencjami inwestycyjnymi państwa lub państw partnerskich EAC a ich odpowiednikami w UE;
- h) zachęcanie sektora prywatnego z UE do inwestowania w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- i) wsparcie w opracowywaniu odpowiednich ram i instrumentów finansowych dostosowanych do potrzeb inwestycyjnych małych i średnich przedsiębiorstw; oraz
- j) ułatwianie nawiązywania partnerstw dzięki wspólnym przedsięwzięciom i finansowaniu kapitału.

ARTYKUŁ 86

Rozwój przedsiębiorczości

Strony zgodnie postanawiają współpracować w zakresie rozwoju przedsiębiorczości w państwie lub państwach partnerskich EAC poprzez wspieranie:

- a) propagowania dialogu biznesowego, współpracy i partnerstw między sektorem prywatnym w państwie lub państwach partnerskich EAC i w UE;
- b) starań na rzecz wspierania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (zwanymi dalej „MMŚP”) oraz na rzecz włączania ich w główną działalność gospodarczą;
- c) działań na rzecz efektywnej produkcji i obrotu przedsiębiorstw państwa lub państw partnerskich EAC;
- d) wdrażania strategii rozwoju sektora prywatnego w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- e) działań promujących korzystne warunki rozwoju i wzrostu dla MMŚP;
- f) zdolności podmiotów sektora prywatnego w zakresie spełniania norm międzynarodowych;
- g) ochrony innowacji przed piractwem; oraz
- h) zdolności państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie poszukiwania, wydobywania i wprowadzania do obrotu zasobów naturalnych.

TYTUŁ IV

RYBOŁÓWSTWO

ARTYKUŁ 87

Zakres współpracy

Współpraca w zakresie rybołówstwa obejmuje rybołówstwo morskie, śródlądowe i akwakulturę.

ARTYKUŁ 88

Obszary współpracy w zakresie rybołówstwa morskiego

1. Współpraca w zakresie rybołówstwa morskiego obejmuje:
 - a) zarządzanie rybołówstwem i zagadnienia dotyczące ochrony;
 - b) zarządzanie jednostkami pływającymi i porozumienia dotyczące okresu po połowach;
 - c) środki finansowe i handlowe; oraz
 - d) rozwój rybołówstwa, produktów rybołówstwa i akwakultury morskiej.

2. UE przyczynia się do uruchomienia zasobów w celu wdrożenia współpracy w określonych dziedzinach na poziomie krajowym i regionalnym, w tym wsparcia budowania zdolności na poziomie regionalnym.
3. Z zastrzeżeniem postanowień części III oraz art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:
- a) rozwój i poprawa infrastruktury na potrzeby magazynowania, wprowadzania do obrotu oraz dystrybucji ryb i produktów rybnych;
 - b) budowanie zdolności na poziomie krajowym i regionalnym w celu spełnienia wymogów technicznych w zakresie środków sanitarnych i fitosanitarnych, barier technicznych w handlu oraz analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli, rozwój systemów kontroli, monitorowania i nadzoru WSE państwa lub państw partnerskich EAC, jak również wprowadzenie programów certyfikacji dla określonych typów rybołówstwa morskiego oraz zarządzanie tymi programami;
 - c) inwestycje i transfer technologii w obszarze działalności połowowej, przetwórstwa ryb i usług portowych, rozwój i udoskonalanie infrastruktury portowej, zróżnicowanie rybołówstwa w celu uwzględniania gatunków innych niż tuńczyk, których połowów się nie prowadzi lub prowadzi w ograniczonym zakresie;
 - d) wspólne przedsięwzięcia i powiązania, w szczególności z MMŚP i podmiotami zajmującymi się tradycyjnym łodziowym rybołówstwem przybrzeżnym w ramach łańcucha dostaw w rybołówstwie;
 - e) zapewnienie wartości dodanej produktów rybnych; oraz
 - f) prace badawcze i rozwojowe dotyczące oceny zasobów i poziomów zrównoważonych połowów.

4. Strony zobowiązują się współpracować na rzecz propagowania wspólnych przedsięwzięć zajmujących się działalnością połowową, przetwórstwem ryb i usługami portowymi, wzmacniać zdolności produkcyjne, poprawić konkurencyjność sektora rybołówstwa i pokrewnych gałęzi przemysłu i usług, ulepszać dalsze przetwarzanie, rozwijać i udoskonalać infrastrukturę portową oraz zwiększyć zróżnicowanie rybołówstwa w celu uwzględniania gatunków innych niż tuńczyk, których połowów się nie prowadzi lub prowadzi w ograniczonym zakresie.

ARTYKUŁ 89

Rybołówstwo śródlądowe i rozwój akwakultury

Współpraca w zakresie rybołówstwa śródlądowego i rozwoju akwakultury obejmuje wkład UE w następujących dziedzinach:

- a) budowanie zdolności i rozwój rynku eksportowego poprzez:
 - (i) budowanie zdolności w zakresie produkcji przemysłowej i rzemieślniczej, przetwórstwa i dywersyfikacji produktów przyczyniające się do wzmocnienia konkurencyjności regionalnego rybołówstwa śródlądowego i akwakultury, na przykład poprzez utworzenie ośrodków badawczo-rozwojowych, w tym zajmujących się rozwojem akwakultury, mając na uwadze gospodarstwa rybackie prowadzące działalność komercyjną;
 - (ii) budowanie zdolności w zakresie zarządzania siecią rynków eksportowych, łącznie z wprowadzeniem i zarządzaniem systemami certyfikacji dla specjalnych linii produktów; oraz wdrożenie promocji rynkowej, zwiększanie wartości dodanej i zmniejszenie strat w produktach rybnych po zakończeniu połowów;

- (iii) wzrost potencjału w regionie, na przykład poprzez poprawę funkcjonowania instytucji właściwych w zakresie rybołówstwa, stowarzyszeń przedsiębiorstw handlowych i rybaków, w celu uczestnictwa w handlu w sektorze rybołówstwa z UE i programach szkoleniowych dotyczących rozwoju produktu i oznaczania marką;
- b) rozwój infrastruktury poprzez:
- (i) rozwój i poprawę infrastruktury w zakresie rybołówstwa śródlądowego i akwakultury;
 - (ii) ułatwienie dostępu do finansowania infrastruktury, w tym wszystkich rodzajów wyposażenia;
- c) rozwój technologii poprzez:
- (i) rozwój zdolności technicznych, w tym propagowanie technologii zapewniających wartość dodaną, na przykład poprzez transfer technologii w zakresie rybołówstwa z UE do państwa lub państw partnerskich EAC;
 - (ii) zwiększenie zdolności zarządzania rybołówstwem w regionie, na przykład poprzez badania i systemy gromadzenia danych oraz poprzez wkład w odpowiednie technologie zarządzania w czasie połowów i po ich zakończeniu;
- d) rozwój ram prawnych i regulacyjnych poprzez:
- (i) rozwój regulacji z zakresu rybołówstwa śródlądowego i akwakultury oraz systemów monitorowania, kontroli i nadzoru;

- (ii) rozwój odpowiednich instrumentów prawnych i regulacyjnych w zakresie praw własności intelektualnej oraz budowanie zdolności ich wdrożenia w ramach handlu międzynarodowego;
 - (iii) ochronę oznakowań ekologicznych i własności intelektualnej;
- e) inwestycje i finansowanie poprzez:
- (i) wspieranie wspólnych przedsięwzięć i innych form inwestycji mieszanych pomiędzy zainteresowanymi podmiotami Stron, na przykład w celu stworzenia sposobów identyfikacji inwestorów zainteresowanych działalnością wspólnych przedsięwzięć w sektorze rybołówstwa śródlądowego i akwakultury;
 - (ii) zapewnianie dostępu do instrumentów kredytowych przeznaczonych na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz rybołówstwa śródlądowego na skalę przemysłową;
- f) ochrona środowiska i zasobów w zakresie rybołówstwa poprzez działania zapewniające, aby handel rybami wspierał ochronę środowiska, zabezpieczał przed uszczupleniem zasobów ryb i zapewniał utrzymanie różnorodności biologicznej oraz ostrożne wprowadzanie gatunków egzotycznych do akwakultury; na przykład poprzez ostrożne wprowadzanie gatunków egzotycznych tylko do zarządzanych/zamkniętych przestrzeni w porozumieniu ze wszystkimi zainteresowanymi krajami sąsiedzkimi;
- g) działania społeczno-gospodarcze oraz działania mające na celu ograniczanie ubóstwa poprzez:
- (i) wspieranie rybaków prowadzących działalność na małą i średnią skalę, przetwórców i przedsiębiorstw handlowych prowadzących działalność w zakresie rybołówstwa dzięki rozwijaniu zdolności państwa lub państw partnerskich EAC do uczestnictwa w handlu z UE;

- (ii) uczestnictwo grup o mniejszym znaczeniu w przemyśle rybnym; na przykład poprzez propagowanie sprawiedliwych relacji między płciami w rybołówstwie, w szczególności poprzez rozwijanie zdolności kobiet prowadzących przedsiębiorstwa handlowe, zaangażowanych lub zamierzających zaangażować się w działalność w zakresie rybołówstwa; procesy te obejmą także inne grupy defaworyzowane, mogące podjąć działalność w zakresie rybołówstwa, mając na uwadze zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

TYTUŁ V

ZASOBY WODNE I ŚRODOWISKO

ARTYKUŁ 90

Zakres i cele

1. Współpraca w ramach niniejszego tytułu obejmuje zasoby naturalne, w szczególności zasoby wodne, środowisko oraz różnorodność biologiczną.
2. Celami współpracy w ramach niniejszego tytułu są:
 - a) wzmocnienie powiązań między kwestiami handlowymi i środowiskowymi;
 - b) wsparcie w zakresie wdrażania porozumień, konwencji i traktatów międzynarodowych dotyczących środowiska;

- c) zapewnienie równowagi pomiędzy kwestiami zarządzania środowiskiem i ograniczania ubóstwa;
- d) ochrona środowiska oraz zwiększenie ochrony różnorodności biologicznej i zachowania dorobku genetycznego;
- e) propagowanie sprawiedliwych i zrównoważonych sposobów wykorzystania zasobów naturalnych;
- f) ułatwienie zrównoważonego korzystania ze wspólnych zasobów i zachęcanie do niego;
- g) propagowanie zaangażowania sektora publicznego i prywatnego w zarządzanie zasobami naturalnymi.

ARTYKUŁ 91

Zasoby wodne

1. Współpraca w dziedzinie zasobów wodnych obejmuje nawadnianie, wytwarzanie energii wodnej, produkcję i dostawę wody, a także ochronę zlewni rzek.
2. W dziedzinie tej wyznaczono następujące cele współpracy:
 - a) rozwój zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych i zarządzania nimi w państwie lub państwach partnerskich EAC w celu poprawy źródeł utrzymania ludności państwa lub państw partnerskich EAC;
 - b) propagowanie współpracy regionalnej w zakresie zrównoważonego wykorzystywania transgranicznych zasobów wodnych;
 - c) rozbudowa infrastruktury wodociągowej do celów produkcji.

3. Z zastrzeżeniem art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:

- a) rozwój infrastruktury wodociągowej w regionie;
- b) opracowanie odpowiednich ram prawnych i regulacyjnych;
- c) zintegrowane gospodarowanie zasobami wodnymi;
- d) budowanie zdolności w zakresie zasobów ludzkich, poprawa standardów usług, zarządzanie wodą oraz struktury instytucjonalne;
- e) tworzenie partnerstw, powiązań i wspólnych przedsięwzięć między podmiotami gospodarczymi;
- f) wspieranie rozwoju, transferu i zastosowania technologii, badań i rozwoju, innowacji, wymiany informacji oraz tworzenia sieci informacyjnych;
- g) rozwój kontroli zanieczyszczenia wody, uzdatnianie i ochrona, oczyszczanie ścieków i usługi sanitarne;
- h) propagowanie zrównoważonych systemów nawadniania.

ARTYKUŁ 92

Środowisko

1. Współpraca w dziedzinie środowiska obejmuje ochronę środowiska oraz zrównoważone zarządzanie środowiskiem, jak również wdrażanie polityk ochrony środowiska związanych z handlem.
2. W dziedzinie tej wyznaczono następujące cele współpracy:
 - a) ochrona, przywrócenie i zachowanie środowiska i różnorodności biologicznej (flory, fauny i genetycznych zasobów bakteryjnych, w tym ich ekosystemów);
 - b) rozwój przemysłu w państwie lub państwach partnerskich EAC wykorzystującego technologie przyjazne dla środowiska;
 - c) wspieranie rozwoju, transferu i zastosowania technologii, badania i rozwój oraz wymiana informacji.
3. Z zastrzeżeniem art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:
 - a) wdrażanie porozumień, konwencji i traktatów międzynarodowych dotyczących środowiska;
 - b) wzmocnienie i propagowanie sprawiedliwego i zrównoważonego wykorzystania środowiska i różnorodności biologicznej, ich ochrony oraz zarządzania nimi, również w dziedzinie lasów i zasobów dzikiej fauny i flory;

- c) wzmocnienie ram instytucjonalnych i prawnych oraz zdolności w zakresie rozwijania, wdrażania i egzekwowania przepisów ustawowych i wykonawczych, norm i polityk w dziedzinie środowiska oraz zarządzania nimi;
- d) tworzenie partnerstw, powiązań i wspólnych przedsięwzięć między podmiotami gospodarczymi;
- e) zapobieganie i przeciwdziałanie naturalnym katastrofom ekologicznym oraz utracie różnorodności biologicznej;
- f) wspieranie rozwoju, dostosowania, transferu i zastosowania technologii, badań i rozwoju oraz innowacji;
- g) ochrona i zarządzanie zasobami przybrzeżnymi i morskimi oraz krajowymi i rodzimymi dzikimi zasobami biologicznymi i genetycznymi;
- h) rozwój alternatywnych i przyjaznych środowisku działalności i źródeł utrzymania;
- i) produkcja i ułatwianie handlu towarami i usługami, w przypadku których ważne jest oznakowanie ekologiczne;
- j) wymiana informacji dotyczących produktów i związanych z nimi wymogów w odniesieniu do procesu produkcji, transportu, wprowadzania do obrotu i oznakowania oraz tworzenie sieci w tym zakresie;
- k) rozwój infrastruktury dotyczącej produktów przyjaznych środowisku;
- l) włączenie społeczności lokalnych w zarządzanie różnorodnością biologiczną, zasobami leśnymi oraz zasobami dzikiej fauny i flory;

- m) rozwój gospodarki odpadami oraz bezpieczne unieszkodliwianie odpadów przemysłowych i toksycznych odpadów;
- n) wspieranie udziału zainteresowanych podmiotów w międzynarodowym dialogu na temat środowiska.

TYTUŁ VI

ŚRODKI SANITARNE I FITOSANITARNE

ARTYKUŁ 93

Zakres i cele

1. Współpraca w ramach niniejszego tytułu obejmuje wsparcie i budowanie zdolności w zakresie harmonizacji, podziału na strefy oraz na przedziały, oceny zgodności, wymiany informacji oraz przejrzystości warunków wymiany handlowej.
2. Celem współpracy w ramach niniejszego tytułu jest:
 - a) ułatwienie Stronom handlu międzyregionalnego oraz wewnątrzregionalnego, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt i roślin zgodnie z porozumieniem WTO SPS;
 - b) zajęcie się problemami wynikającymi ze stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych w przypadku sektorów i produktów priorytetowych, przy należyтым uwzględnieniu integracji regionalnej;

- c) określenie procedur i sposobów działania w celu ułatwienia współpracy w dziedzinie środków sanitarnych i fitosanitarnych;
- d) zapewnienie przejrzystości w odniesieniu do środków sanitarnych i fitosanitarnych mających zastosowanie w handlu pomiędzy Stronami oraz wewnątrz Stron;
- e) propagowanie wewnątrzregionalnej harmonizacji środków z normami międzynarodowymi, zgodnie z porozumieniem WTO SPS, oraz opracowanie odpowiednich polityk oraz ram prawnych, regulacyjnych i instytucjonalnych w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- f) zwiększenie efektywnego udziału państwa lub państw partnerskich EAC w Komisji Kodeksu Żywnościowego, Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt oraz Międzynarodowej konwencji ochrony roślin;
- g) propagowanie konsultacji i wymian między instytucjami oraz laboratoriami w EAC i UE;
- h) ułatwianie rozwijania zdolności w zakresie wyznaczania i wdrażania norm regionalnych i krajowych, zgodnie z międzynarodowymi wymogami, w celu ułatwienia integracji regionalnej;
- i) zapewnienie i wzmocnienie zdolności państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie wdrażania i monitorowania środków sanitarnych i fitosanitarnych, zgodnie z niniejszym artykułem; oraz
- j) propagowanie transferu technologii.

3. Z zastrzeżeniem art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:

- a) wspieranie państwa lub państw partnerskich EAC w przestrzeganiu środków sanitarnych i fitosanitarnych, z uwzględnieniem kwestii takich jak rozwój odpowiednich ram regulacyjnych, polityki, kwestie dotyczące pracy odpowiednich międzynarodowych organów normalizacyjnych, szkolenia, spotkania informacyjne, budowanie zdolności oraz pomoc techniczna;
- b) w stosownych przypadkach, wspieranie harmonizacji środków sanitarnych i fitosanitarnych w państwie lub państwach partnerskich EAC oraz powołania krajowych komitetów koordynujących odpowiedzialnych za te środki, jak również wspieranie zdolności sektora publicznego i prywatnego w zakresie kontroli sanitarnej; obszary priorytetowe obejmują rozwój i wdrażanie programu jakości, szkolenia, spotkania informacyjne, a także tworzenie, rozbudowę, modernizację i akredytację laboratoriów;
- c) wsparcie w kwestiach dotyczących pracy odpowiednich międzynarodowych organów normalizacyjnych; współpraca w tym zakresie może obejmować szkolenia, spotkania informacyjne, budowanie zdolności oraz pomoc techniczną;
- d) wsparcie w dziedzinie rybołówstwa w celu opracowania zharmonizowanych regionalnych zasad, przepisów i norm dotyczących produktów rybnych z zamiarem wspierania handlu między Stronami oraz w regionie EAC;
- e) wsparcie na rzecz działań propagujących współpracę między instytucjami odpowiedzialnymi za środki sanitarne i fitosanitarne w państwie lub państwach partnerskich EAC a ich odpowiednikami w UE;

- f) wsparcie w zakresie wdrażania porozumienia SPS, w szczególności poprzez wzmocnienie właściwych organów oraz punktów notyfikacyjnych i informacyjnych w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- g) wspieranie wymiany informacji.

ARTYKUŁ 94

Harmonizacja

1. Strony dążą do osiągnięcia harmonizacji swoich odpowiednich zasad i procedur dotyczących określania ich środków sanitarnych i fitosanitarnych, w tym inspekcji, testów i procedur certyfikacji, zgodnie z porozumieniem WTO SPS.
2. W stosownych przypadkach państwo lub państwa partnerskie EAC opracują, przy wsparciu UE, program i harmonogram harmonizacji norm dotyczących środków sanitarnych i fitosanitarnych.
3. W stosownych przypadkach Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla opracuje sposoby wspierania i monitorowania procesu harmonizacji w regionach.

ARTYKUŁ 95

Podział na strefy i przedziały

Strony uznają, w poszczególnych przypadkach, wyznaczone obszary wolne od chorób i szkodników oraz obszary niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników jako potencjalne źródła produktów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, uwzględniając art. 6 porozumienia WTO SPS.

ARTYKUŁ 96

Specjalne i zróżnicowane traktowanie oraz pomoc techniczna

1. UE zgadza się udzielać pomocy technicznej oraz zapewnić specjalne i zróżnicowane traktowanie zgodnie z art. 9 i 10 porozumienia WTO SPS.
2. Strony współpracują, aby odpowiedzieć na szczególne potrzeby państwa lub państw partnerskich EAC powstałe w związku z wykonywaniem postanowień niniejszego tytułu.
3. Strony uzgadniają, że w zakresie pomocy technicznej następujące obszary traktowane są priorytetowo:
 - a) budowanie w sektorze publicznym i prywatnym w państwie lub państwach partnerskich EAC zdolności technicznych umożliwiających kontrole sanitarne i fitosanitarne, włącznie ze szkoleniami i organizowaniem spotkań informacyjnych dotyczących inspekcji, certyfikacji, nadzoru i kontroli;

- b) wzmocnienie zdolności technicznych dla wdrażania i monitorowania środków SPS, włącznie z propagowaniem większego wykorzystania norm międzynarodowych;
- c) rozwój zdolności w dziedzinie analizy ryzyka, harmonizacji, zgodności, badań, certyfikacji, monitorowania pozostałości, identyfikowalności oraz akredytacji, włącznie z modernizacją lub instalowaniem laboratoriów i innego wyposażenia, aby pomóc państwu lub państwom partnerskim EAC w spełnianiu norm międzynarodowych;
- d) wsparcie udziału państwa lub państw partnerskich EAC w pracach odpowiednich międzynarodowych organów normalizacyjnych;
- e) zwiększenie zdolności państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie skutecznego uczestnictwa w procesach notyfikacji.

TYTUŁ VII

BARIERY TECHNICZNE W HANDLU

ARTYKUŁ 97

Zakres i cele

1. Współpraca w ramach niniejszego tytułu obejmuje przygotowywanie, przyjmowane i stosowanie przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności określonych w Porozumieniu w sprawie barier technicznych w handlu zawartym w ramach porozumienia TBT.
2. Celem współpracy w ramach niniejszego tytułu jest:
 - a) stopniowa eliminacja barier technicznych w handlu w celu ułatwienia wymiany handlowej między Stronami oraz wewnątrz państwa lub państw partnerskich EAC;
 - b) wzmocnienie integracji regionalnej państwa lub państw partnerskich EAC dzięki harmonizacji norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności stosowanych w państwie lub państwach partnerskich EAC, zgodnie z porozumieniem TBT;
 - c) propagowanie stosowania w większym zakresie międzynarodowych przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności, w tym szczególnych środków sektorowych;

- d) rozwijanie powiązań funkcjonalnych pomiędzy instytucjami normalizacyjnymi, regulacyjnymi i odpowiedzialnymi za ocenę zgodności w państwie lub państwach partnerskich EAC i w UE oraz podejmowanie wspólnych przedsięwzięć i prac badawczo-rozwojowych;
- e) zwiększenie dostępu do rynku dla produktów pochodzących z państwa lub państw partnerskich EAC dzięki poprawie ich bezpieczeństwa, jakości i konkurencyjności;
- f) propagowanie większego wykorzystania międzynarodowych najlepszych praktyk w odniesieniu do przepisów technicznych oraz międzynarodowych norm i procedur oceny zgodności;
- g) zapewnienie, aby przygotowanie, przyjmowanie i stosowanie norm i przepisów technicznych odbywało się w sposób przejrzysty i nie tworzyło niepotrzebnych przeszkód w handlu między Stronami, zgodnie z postanowieniami porozumienia TBT;
- h) wspieranie rozwoju odpowiednich ram regulacyjnych, polityk i reform w państwie lub państwach partnerskich EAC w celu zapewnienia zgodności z międzynarodowymi praktykami;
- i) wsparcie państwa lub państw partnerskich EAC w wykonywaniu porozumienia TBT i spełnianiu wymogów partnerów handlowych w zakresie barier technicznych w handlu w kontekście porozumienia TBT.

3. Z zastrzeżeniem art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:

- a) wspieranie działań propagujących stosowanie w większym zakresie międzynarodowych przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności, w tym szczególnych środków sektorowych obowiązujących na terytorium Stron;

- b) wspieranie budowania zdolności państwa lub państw partnerskich EAC w obszarach normalizacji, metrologii, akredytacji oraz procedur oceny zgodności, w tym również poprzez wsparcie modernizacji i tworzenia laboratoriów i innych odpowiednich instytucji, a także pozyskiwanie odpowiedniego wyposażenia;
- c) wspieranie zarządzania jakością i zapewniania jakości w wybranych sektorach mających znaczenie dla państwa lub państw partnerskich EAC;
- d) wspieranie pełnego udziału organów normalizacyjnych i innych technicznych organów regulacyjnych w państwie lub państwach partnerskich EAC w pracach międzynarodowych organów normalizacyjnych oraz zwiększenie roli norm międzynarodowych jako podstawy przepisów technicznych;
- e) wspieranie starań organów odpowiedzialnych za ocenę zgodności w państwie lub państwach partnerskich EAC na rzecz uzyskania międzynarodowej akredytacji;
- f) rozwijanie powiązań funkcjonalnych pomiędzy instytucjami Stron odpowiedzialnymi za normalizację, certyfikację i ocenę zgodności;
- g) wspieranie wypracowania wspólnego porozumienia w sprawie praktyk regulacyjnych, w tym w sprawie:
 - (i) przejrzystości przygotowywania, przyjmowania i stosowania przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności;

- (ii) konieczności i proporcjonalności środków regulacyjnych i odnośnych procedur oceny zgodności, które mogą obejmować wykorzystanie deklaracji zgodności wystawianej przez dostawcę;
 - (iii) wykorzystania międzynarodowych norm jako podstawy określania przepisów technicznych, z wyjątkiem sytuacji, w których takie międzynarodowe normy byłyby nieskutecznymi lub nieodpowiednimi środkami realizacji uzasadnionych celów;
 - (iv) egzekwowania przepisów technicznych i działań związanych z nadzorem rynku; oraz
 - (v) ustanowienia mechanizmów i metod przeglądu przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności;
- h) identyfikacja, priorytetyzacja oraz wsparcie rozwoju niezbędnej infrastruktury technicznej i transferu technologii pod kątem metrologii, normalizacji, testowania, certyfikacji i akredytacji, w celu wsparcia przepisów technicznych;
- i) zwiększenie współpracy regulacyjnej, technicznej i naukowej między innymi w drodze wymiany informacji, doświadczeń oraz danych, celem podwyższenia jakości i poziomu odpowiednich przepisów technicznych oraz skutecznego wykorzystania zasobów regulacyjnych;
- j) działania sprzyjające zgodności i zbliżaniu przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności;

- k) propagowanie i zachęcanie do współpracy dwustronnej między odpowiednimi organizacjami Stron odpowiedzialnymi za metrologię, normalizację, testowanie, certyfikację i akredytację;
- l) propagowanie współpracy między Stronami i wewnątrz EAC w związku z pracami odpowiednich instytucji, organizacji i forów międzynarodowych zajmujących się kwestiami barier technicznych w handlu.

TYTUŁ VIII

CŁA I UŁATWIENIA W HANDLU

ARTYKUŁ 98

Zakres i cele

1. Strony uznają znaczenie współpracy w dziedzinie cel i ułatwień w handlu w zmieniających się warunkach globalnej wymiany handlowej.
2. Strony zgodnie postanawiają wzmocnić współpracę w celu zapewnienia, aby odpowiednie przepisy i procedury, a także zdolności administracyjne właściwych organów, wypełniały cel, jakim jest wspieranie ułatwień w handlu.
3. Strony potwierdzają, że do osiągnięcia tych celów potrzebne są odpowiednie zdolności administracyjne. Strony zgadzają się, że państwo lub państwa partnerskie EAC będą potrzebowały okresów przejściowych oraz działań w zakresie budowania zdolności, aby sprawnie wykonać postanowienia niniejszego tytułu.

4. Celem współpracy w ramach niniejszego tytułu jest:
- a) ułatwienie handlu między Stronami;
 - b) propagowanie harmonizacji przepisów i procedur celnych na poziomie regionalnym;
 - c) zapewnienie wsparcia państwu lub państwom partnerskim EAC w celu wzmocnienia ułatwień w handlu;
 - d) zapewnienie administracji celnej państwa lub państw partnerskich EAC wsparcia w wykonywaniu niniejszej Umowy oraz innych międzynarodowych najlepszych praktyk celnych;
 - e) zwiększenie współpracy pomiędzy administracjami celnymi Stron oraz innymi powiązanymi służbami granicznymi.
5. Z zastrzeżeniem art. 75 Strony uzgadniają, że będą współpracowały w następujących dziedzinach:
- a) wymiana informacji na temat przepisów i procedur celnych;
 - b) opracowywanie wspólnych inicjatyw we wspólnie uzgodnionych obszarach;
 - c) wspieranie:
 - (i) modernizacji systemów i procedur celnych, jak również skrócenia czasu odprawy celnej;

- (ii) uproszczenia i harmonizacji procedur celnych oraz formalności handlowych, w tym związanych z przywozem, wywozem i tranzytem;
- (iii) wzmocnienia regionalnych systemów tranzytowych;
- (iv) zwiększania przejrzystości zgodnie z art. 134;
- (v) budowania zdolności, w tym pomocy finansowej i technicznej na rzecz państwa lub państw partnerskich EAC w tej dziedzinie; oraz
- (vi) wszelkich innych obszarów dotyczących celów uzgodnionych przez Strony niniejszej Umowy;
- d) ustalenie, w miarę możliwości, wspólnych stanowisk w dziedzinie cel i ułatwień w handlu w międzynarodowych organizacjach, takich jak WTO, WCO, ONZ i UNCTAD;
- e) propagowanie koordynacji działań wszystkich zaangażowanych podmiotów, zarówno na poziomie wewnętrznym, jak i międzynarodowym.
6. Strony współpracują w sprawach celnych oraz w sprawach dotyczących reguł pochodzenia poprzez:
- a) wprowadzanie procedur i praktyk odzwierciedlających międzynarodowe instrumenty i normy mające zastosowanie w dziedzinie cel i ułatwień w handlu, takich jak zasady WTO oraz instrumenty i normy WCO;
- b) realizację działań mających na celu konsolidację i harmonizację norm celnych i środków ułatwiających handel;

- c) stosowanie nowoczesnych technik celnych, w tym oceny ryzyka, wiążących orzeczeń, procedur uproszczonych, kontroli po zwolnieniu towarów i metod przeprowadzania audytu;
- d) automatyzację procedur celnych i handlowych, w tym elektroniczną wymianę danych celnych i handlowych;
- e) szkolenie funkcjonariuszy celnych i innych odpowiednich urzędników sektora publicznego i prywatnego w dziedzinie cel i ułatwień w handlu; oraz
- f) współpracę we wszelkich innych obszarach określonych przez Strony.

TYTUŁ IX

ŚRODKI DOSTOSOWAWCZE UPG

ARTYKUŁ 99

Zakres i cele

1. Strony uznają, że eliminacja lub znaczne obniżenie cel przewidziane w niniejszej Umowie będzie dla państwa lub państw partnerskich EAC wyzwaniem. Strony uzgadniają, że odpowiedzią na to szczególne wyzwanie jest utworzenie ram kompensacyjnych, z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo.

2. Strony uznają również, że wykonywanie niniejszej Umowy może skutkować potencjalnymi wyzwaniami, między innymi natury społecznej, gospodarczej i środowiskowej, w gospodarce państwa lub państw partnerskich EAC. Strony ustalają, że odpowiedzią na te wyzwania są działania w ramach współpracy gospodarczej i rozwojowej.

3. Współpraca w ramach niniejszego tytułu ma na celu odpowiedź na faktyczne i potencjalne wyzwania związane z koniecznością dostosowań w związku z wykonywaniem niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 100

Obszary współpracy

1. W odniesieniu do uszczuplenia dochodów związanego z obniżeniem ceł, z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo, UE:

- a) angażuje się we wzmacniony dialog na temat środków i reform w zakresie dostosowań budżetowych;
- b) ustanawia metody współpracy w celu wsparcia reformy budżetowej;
- c) zapewnia zasoby finansowe, aby tymczasowo pokryć uzgodnione straty w dochodach rządowych wynikające ze zniesienia lub znacznego obniżenia ceł.

2. Aby zapewnić gospodarce państwa lub państw partnerskich EAC pełne korzyści z niniejszej Umowy, UE zgadza się dążyć wraz z państwem lub państwami partnerskimi EAC do podjęcia odpowiedniej współpracy mającej na celu:

- a) poprawę konkurencyjności sektorów produkcyjnych w państwie lub państwach partnerskich EAC;

- b) usprawnienie zdolności produkcyjnych i zawodowych siły roboczej w państwie lub państwach partnerskich EAC, w tym szkolenie pracowników, którzy utracili pracę w wyniku zamknięcia przedsiębiorstw, lub wyposażanie ich w nowe umiejętności potrzebne do wykonywania innej pracy itd.;
- c) wspieranie działań na rzecz zrównoważonego środowiska;
- d) budowanie zdolności umożliwiających zwiększenie dyscypliny makroekonomicznej;
- e) łagodzenie potencjalnego wpływu na bezpieczeństwo żywnościowe i żywieniowe, rozwój obszarów wiejskich, zabezpieczenie źródeł utrzymania i dochodów z wywozu w państwie lub państwach partnerskich EAC;
- f) zajęcie się innymi ewentualnymi obszarami współpracy związanymi z wyzwaniami wynikającymi z wykonywania niniejszej Umowy.

TYTUŁ X

URUCHAMIANIE ŚRODKÓW

ARTYKUŁ 101

Zasady i cele

1. Uznając zobowiązanie UE do wspierania wykonywania niniejszej Umowy oraz starania państwa lub państw partnerskich EAC na rzecz finansowania własnych potrzeb rozwojowych, Strony uzgadniają, że będą podejmować działania, wspólnie i indywidualnie, na rzecz uruchomienia środków finansowych w celu wsparcia wykonywania niniejszej Umowy, integracji regionalnej oraz strategii rozwojowych państwa lub państw partnerskich EAC.
2. Celem wspólnego uruchamiania środków jest uzupełnienie, wsparcie i propagowanie w duchu współzależności starań państwa lub państw partnerskich EAC w zakresie poszukiwania alternatywnych źródeł finansowania wsparcia integracji regionalnej i strategii rozwojowych, w szczególności matrycy rozwoju EAC w ramach UPG zawartej w załączniku III(a), z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo.

ARTYKUŁ 102

Obowiązki

1. Z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo, państwo lub państwa partnerskie EAC:
 - a) terminowo i w sposób przewidywalny przeznaczają środki pochodzące z ich mechanizmów finansowych na wsparcie integracji regionalnej oraz strategii rozwojowych związanych z UPG i projektów ujętych w matrycy rozwoju EAC w ramach UPG;
 - b) opracowują swoje strategie rozwojowe z należyтым uwzględnieniem prawa państwa lub państw partnerskich EAC do ustalania kierunku i kolejności własnej strategii rozwojowej i własnych priorytetów;
 - c) powołują fundusz UPG, na który wpływać będą środki związane z UPG;
 - d) uwzględniają w strategiach regionalnych i krajowych priorytety wskazane w matrycy rozwoju EAC w ramach UPG.

2. Z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo, państwo lub państwa partnerskie EAC określają zasady i regulacje dotyczące zarządzania funduszem UPG w celu zapewnienia przejrzystości, rozliczalności i odpowiedniego stosunku wartości do ceny przy wykorzystywaniu tych zasobów. Bez uszczerbku dla wkładów innych partnerów do funduszu UPG przekazywanie środków UE będzie dokonywane tymczasowo i będzie zależało od pozytywnej oceny procedur operacyjnych funduszu UPG przez UE.

3. Z zastrzeżeniem postanowień załącznika VI, które mają pierwszeństwo, UE przeznacza środki terminowo i w przewidywalny sposób, uwzględniając w szczególności ograniczenia państwa lub państw partnerskich EAC po stronie podaży związane z wykonywaniem niniejszej Umowy, w tym luki w finansowaniu wskazane w matrycy rozwoju EAC w ramach UPG, za pośrednictwem:

a) budżetu UE;

b) wszelkich innych instrumentów wykorzystywanych do wdrożenia oficjalnej pomocy rozwojowej UE.

4. Strony wspólnie zobowiązują się do działań na rzecz uruchomienia następujących środków:

a) funduszy innych darczyńców (wielostronnych lub dwustronnych);

b) dotacji, pożyczek preferencyjnych, partnerstw publiczno-prywatnych oraz instrumentów specjalnych;

c) wszelkich innych zasobów oficjalnej pomocy rozwojowej udostępnionych przez partnerów działających na rzecz rozwoju.

CZĘŚĆ VI

POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE

ARTYKUŁ 103

Zakres i cel

1. Postanowienia niniejszej części mają zastosowanie do Rady UPG, Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla, Komitetu Konsultacyjnego UPG ustanowionego na mocy art. 108 (zwanego dalej „Komitetem Konsultacyjnym UPG”) oraz wszelkich innych instytucji i komitetów, które mogą zostać powołane na mocy niniejszej Umowy.
2. Celem niniejszej części jest ustanowienie instytucji, które ułatwią osiągnięcie celów niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 104

Rada UPG

1. Niniejszym z datą wejścia w życie niniejszej Umowy ustanawia się Radę UPG.
2. Rada UPG składa się z przedstawicieli Stron na szczeblu ministerialnym.

3. Rada UPG przyjmuje swój regulamin wewnętrzny w ciągu sześciu (6) miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej Umowy.
4. Radzie UPG przewodniczą wspólnie przedstawiciele każdej ze Stron, zgodnie z zasadami określonymi w jej regulaminie wewnętrznym.
5. Rada UPG spotyka się w regularnych odstępach czasu, nieprzekraczających dwóch (2) lat, oraz w trybie nadzwyczajnym za zgodą Stron, gdy wymagają tego okoliczności.
6. Rada UPG jest odpowiedzialna za:
 - a) stosowanie i wykonywanie niniejszej Umowy oraz monitorowanie wypełniania jej celów;
 - b) analizowanie wszelkich istotnych problemów pojawiających się w związku z niniejszą Umową, jak również wszelkich innych kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania mających wpływ na handel między Stronami, bez uszczerbku dla praw przewidzianych w części VII; oraz
 - c) analizowanie wniosków i zaleceń Stron dotyczących przeglądu niniejszej Umowy i jej zmian.

ARTYKUŁ 105

Uprawnienia Rady UPG

1. Rada UPG jest uprawniona do podejmowania decyzji i może przyjmować zalecenia Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla na piśmie, za obopólnym porozumieniem.
2. Podjęte decyzje są wiążące dla Stron, które podejmują wszystkie środki niezbędne do ich wykonania zgodnie z ich odpowiednimi przepisami wewnętrznymi.
3. Rada UPG ustanawia i przyjmuje w ciągu sześciu (6) miesięcy od wejścia w życie niniejszej Umowy regulamin wewnętrzny wymagany do powołania organu arbitrażowego, jak przewidziano w art. 112 i 113.
4. W kwestiach, w odniesieniu do których państwo partnerskie EAC działa indywidualnie, przyjęcie takich decyzji przez Radę UPG wymaga zgody danego państwa partnerskiego EAC.

ARTYKUŁ 106

Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla

1. Niniejszym z datą wejścia w życie niniejszej Umowy ustanawia się Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla.

2. W jego skład wchodzi stali sekretarze lub główni sekretarze, w zależności od przypadku, z państwa lub państw partnerskich EAC, oraz przedstawiciele UE w randze urzędników wyższego szczebla.
3. Z zastrzeżeniem wszelkich wytycznych, które może wydać Rada UPG, Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla spotyka się co najmniej raz do roku i może odbywać posiedzenia nadzwyczajne w jakimkolwiek terminie uzgodnionym przez Strony, jeśli wymagają tego okoliczności. Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla zbiera się również przed posiedzeniami Rady UPG.
4. Komitetowi przewodniczą wspólnie przedstawiciele każdej ze Stron.
5. Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla jest odpowiedzialny za:
 - a) wspieranie Rady UPG w wykonywaniu jej obowiązków;
 - b) przyjmowanie i analizowanie sprawozdań komitetów specjalnych, sprawozdań z sesji roboczych, sprawozdań grup zadaniowych lub innych organów powołanych przez Komitet na mocy art. 107 ust. 1, jak również za koordynację ich działań i wydawanie zaleceń do rozważenia przez Radę UPG;
 - c) przedstawianie sprawozdań i zaleceń dotyczących wykonywania niniejszej Umowy Radzie UPG, z inicjatywy własnej albo na wniosek Rady UPG, albo na wniosek jednej ze Stron;
 - d) w obszarze handlu:
 - (i) nadzór nad wykonywaniem i właściwym stosowaniem postanowień niniejszej Umowy oraz odpowiedzialność za nie, a także omawianie i zalecanie obszarów współpracy w tym zakresie;

- (ii) podejmowanie działań mających na celu unikanie oraz rozwiązywanie sporów, które mogą wyniknąć w związku z interpretacją lub stosowaniem Umowy, zgodnie z postanowieniami tytułu I części VII;
 - (iii) wspieranie Rady UPG w wykonywaniu jej zadań, w tym przedstawianie zaleceń w sprawie decyzji podejmowanych przez Radę UPG;
 - (iv) monitorowanie rozwoju integracji regionalnej oraz stosunków gospodarczych i handlowych pomiędzy Stronami;
 - (v) monitorowanie i ocenę wpływu wykonywania niniejszej Umowy na zrównoważony rozwój Stron;
 - (vi) omawianie i podejmowanie działań, które mogą ułatwiać handel, inwestycje oraz warunki prowadzenia działalności gospodarczej pomiędzy Stronami; oraz
 - (vii) omawianie wszelkich spraw dotyczących niniejszej Umowy oraz wszystkich kwestii mogących wpłynąć na osiągnięcie jej celów;
- e) w obszarze rozwoju:
- (i) wspieranie Rady UPG w wykonywaniu jej zadań dotyczących zagadnień związanych z kwestiami współpracy na rzecz rozwoju objętymi niniejszą Umową;
 - (ii) monitorowanie wykonywania postanowień dotyczących współpracy określonych w niniejszej Umowie oraz koordynowanie takich działań ze stronami trzecimi będącymi darczyńcami;

- (iii) wydawanie zaleceń w zakresie współpracy handlowej pomiędzy Stronami;
- (iv) dokonywanie okresowych przeglądów obszarów współpracy określonych w niniejszej Umowie oraz wydawanie w stosownych przypadkach zaleceń dotyczących uwzględnienia nowych priorytetów; oraz
- (v) przegląd i omawianie zagadnień związanych ze współpracą dotyczących integracji regionalnej i wykonywania niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 107

Uprawnienia Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla

1. W ramach wykonywania swoich zadań Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla:
 - a) ustanawia i nadzoruje wszelkie komitety specjalne, sesje robocze, grupy zadaniowe lub inne organy zajmujące się sprawami podlegającymi jego kompetencjom, wydaje im wytyczne oraz ustala ich skład, obowiązki i regulaminy wewnętrzne, o ile w niniejszej Umowie nie przewidziano inaczej;
 - b) podejmuje decyzje lub przyjmuje zalecenia w przypadkach przewidzianych w niniejszej Umowie lub w przypadku, gdy takie uprawnienia wykonawcze zostały mu przyznane przez Radę UPG. W przypadku gdy takie uprawnienia wykonawcze zostały Komitetowi przekazane, podejmuje on decyzje lub wydaje zalecenia zgodnie z warunkami określonymi w art. 105; oraz

- c) rozważa wszelkie kwestie w ramach niniejszej Umowy oraz podejmuje odpowiednie działania celem wypełnienia swoich zadań.
2. Komitet zbiera się na specjalnych sesjach roboczych, aby wykonywać zadania przewidziane w ust. 1 lit. a).
3. Komitet przyjmuje swój regulamin wewnętrzny w ciągu trzech (3) miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 108

Komitet Konsultacyjny UPG

1. Niniejszym powołuje się Komitet Konsultacyjny UPG, którego zadaniem jest wspieranie Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla we wspieraniu dialogu i współpracy pomiędzy przedstawicielami sektora prywatnego, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym społeczności akademickich, oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi. Taki dialog i współpraca obejmują wszystkie kwestie objęte niniejszą Umową pojawiające się w związku z jej wykonywaniem.
2. O uczestnictwie w pracach Komitetu Konsultacyjnego UPG decyduje Rada UPG, po otrzymaniu zalecenia od Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla, w celu zapewnienia szerokiej reprezentacji wszystkich zainteresowanych stron.

3. Komitet Konsultacyjny UPG prowadzi działalność w oparciu o konsultacje z Komitetem Urzędników Wysokiego Szczebla lub z własnej inicjatywy oraz wydaje zalecenia dla Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla. W posiedzeniach Komitetu Konsultacyjnego UPG uczestniczą przedstawiciele Stron.

4. Komitet Konsultacyjny UPG przyjmuje swój regulamin wewnętrzny w ciągu trzech (3) miesięcy od jego powołania, w porozumieniu z Komitetem Urzędników Wysokiego Szczebla.

CZĘŚĆ VII

UNIKANIE I ROZSTRZYGANIE SPORÓW

ARTYKUŁ 109

Zakres i cel

1. Niniejsza część ma zastosowanie do wszelkich sporów dotyczących interpretacji i stosowania postanowień niniejszej Umowy, chyba że postanowiono inaczej.

2. Celem niniejszej części jest uniknięcie lub rozstrzygnięcie w dobrej wierze wszelkich sporów między Stronami dotyczących interpretacji i stosowania niniejszej Umowy oraz osiągnięcie, o ile to możliwe, wspólnie uzgodnionych rozwiązań.

TYTUŁ I

UNIKANIE SPORÓW

ARTYKUŁ 110

Konsultacje

1. Strony podejmują konsultacje i dokładają starań, aby rozwiązać w dobrej wierze wszelkie spory dotyczące interpretacji i stosowania niniejszej Umowy w celu osiągnięcia wspólnie uzgodnionych rozwiązań.
2. Strona wnioskuje o przeprowadzenie konsultacji, przesyłając drugiej Stronie pisemny wniosek, z kopią do Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla, w którym to wniosku wskazuje sporny środek oraz postanowienia niniejszej Umowy, z którymi – w jej opinii – środek ten nie jest zgodny.
3. Konsultacje odbywają się – o ile Strony nie uzgodnią inaczej – na terytorium Strony, przeciwko której wysunięto zarzut, i przeprowadzane są w terminie dwudziestu (20) dni od daty otrzymania wniosku. Konsultacje uznaje się za zakończone w ciągu sześćdziesięciu (60) dni od daty otrzymania wniosku przez Stronę, przeciwko której wysunięto zarzut, chyba że Strony postanawiają je kontynuować. Wszystkie informacje ujawnione podczas konsultacji są poufne.
4. Konsultacje w pilnych przypadkach, w tym tych dotyczących towarów nietrwałych lub sezonowych, przeprowadza się tak szybko, jak to w praktyce możliwe, a w każdym wypadku w ciągu piętnastu (15) dni od daty otrzymania wniosku, i uznaje się za zakończone w ciągu trzydziestu (30) dni od daty otrzymania wniosku, chyba że obie Strony postanawiają je kontynuować.

5. Jeśli Strona, do której kierowany jest wniosek o konsultację, nie odpowiedziała na niego w ciągu dziesięciu (10) dni od daty jego otrzymania lub jeśli w odpowiednim terminie określonym w ust. 3 i 4 niniejszego artykułu konsultacje się nie odbyły, lub po ich zakończeniu nie osiągnięto porozumienia w sprawie wspólnie uzgodnionego rozwiązania, każda ze Stron może wystąpić z wnioskiem o rozstrzygnięcie sporu w drodze arbitrażu zgodnie z art. 112.

6. Strony mogą uzgodnić zmianę terminów, o których mowa w ust. 3–5, mając na uwadze trudności, jakie napotyka jedna ze Stron, lub ze względu na złożony charakter sprawy.

ARTYKUŁ 111

Mediacje

1. Jeśli w wyniku konsultacji nie osiągnięto wspólnie uzgodnionego rozwiązania, Strony mogą, za obopólną zgodą, odwołać się do mediatora. O ile Strony nie postanowią inaczej, zakres objęty mediacjami ogranicza się do sprawy, której dotyczy wniosek o konsultację.

2. Każda ze Stron może przystąpić do arbitrażu na mocy art. 112 bez przystępowania do mediacji.

3. O ile Strony nie wyznaczą osoby mediatora w ciągu piętnastu (15) dni od daty porozumienia w sprawie złożenia wniosku o mediację, przewodniczący Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla, lub osoba przez niego delegowana, wyznacza mediatora w drodze losowania spośród grona osób figurujących na liście, o której mowa w art. 125, niebędących obywatelami żadnej ze Stron. Wyboru dokonuje się w ciągu dwudziestu pięciu (25) dni od daty złożenia porozumienia w sprawie wniosku o mediację oraz w obecności przedstawiciela każdej ze Stron. Mediator zwołuje spotkanie ze Stronami nie później niż trzydzieści (30) dni od daty jego wyboru. Mediator otrzymuje oświadczenia każdej ze Stron nie później niż piętnaście (15) dni przed spotkaniem i przekazuje opinię nie później niż czterdzieści pięć (45) dni po swoim wyborze.
4. Opinia mediatora może zawierać zalecenie dotyczące sposobu rozstrzygnięcia sporu zgodne z postanowieniami niniejszej Umowy. Opinia mediatora ma charakter niewiążący.
5. Strony mogą porozumieć się w sprawie zmiany terminów, o których mowa w ust. 3. Mediator może również zdecydować o zmianie tych terminów na wniosek jednej ze Stron lub z własnej inicjatywy, mając na uwadze trudności, jakie napotyka dana Strona, lub ze względu na złożony charakter sprawy.
6. Postępowanie obejmujące mediację, w szczególności wszystkie ujawnione informacje oraz stanowiska, jakie Strony zajęły podczas postępowania, są poufne.

TYTUŁ II

ROZSTRZYGANIE SPORÓW

ARTYKUŁ 112

Wszczęcie procedury arbitrażowej

1. W przypadku gdy Stronom nie uda się rozstrzygnąć sporu w drodze konsultacji przewidzianych w art. 110, Strona skarżąca może zawiadomić o wszczęciu procedury powołania organu arbitrażowego, który powołuje się zgodnie z art. 113.
2. Zawiadomienie o powołaniu organu arbitrażowego przedkłada się na piśmie Stronie, przeciwko której wysunięto zarzut, oraz Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla. Strona skarżąca określa w swoim zawiadomieniu szczególne środki będące przedmiotem sporu oraz wyjaśnia, w jaki sposób środki te naruszają postanowienia niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 113

Powołanie organu arbitrażowego

1. W skład organu arbitrażowego wchodzi trzech arbitrów.

2. W ciągu dziesięciu (10) dni od daty złożenia do Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla zawiadomienia o powołaniu organu arbitrażowego Strony konsultują się wzajemnie w celu osiągnięcia porozumienia co do jego składu.
3. W przypadku gdy Strony nie są w stanie porozumieć się w kwestii składu organu arbitrażowego w terminie określonym w ust. 2 niniejszego artykułu, w ciągu pięciu (5) dni każda ze Stron wybiera arbitra z listy arbitrów ustanowionej na podstawie art. 125. Jeżeli jednej ze Stron nie uda się wyznaczyć swojego arbitra, na wniosek drugiej Strony wyboru arbitra tej Strony z części listy tej Strony ustanowionej na podstawie art. 125 dokonuje w drodze losowania przewodniczący Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla lub delegowana przez niego osoba.
4. O ile Strony nie osiągną porozumienia co do przewodniczącego organu arbitrażowego w terminie określonym w ust. 2 niniejszego artykułu, w ciągu pięciu (5) dni od ich powołania dwoje arbitrów powołuje trzeciego arbitra z listy ustanowionej na podstawie art. 125 w funkcji przewodniczącego organu arbitrażowego oraz powiadamia Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla o tym powołaniu. W przypadku gdy przewodniczący organu arbitrażowego nie zostanie powołany, każda Strona może zwrócić się do przewodniczącego Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla lub delegowanej przez niego osoby o wyznaczenie w ciągu pięciu (5) dni przewodniczącego organu arbitrażowego w drodze losowania spośród osób figurujących na liście wskazującej osoby mogące pełnić funkcję przewodniczącego, będącej częścią listy ustanowionej na podstawie art. 125
5. Za datę powołania organu arbitrażowego uznaje się dzień wyznaczenia trzech arbitrów i przyjęcia przez nich nominacji zgodnie z regulaminem wewnętrznym przyjętym na mocy art. 120.

ARTYKUŁ 114

Sprawozdanie okresowe organu arbitrażowego

1. Co do zasady organ arbitrażowy przekazuje Stronom sprawozdanie okresowe zawierające zarówno część opisową, jak i jego ustalenia i wnioski, nie później niż w ciągu dziewięćdziesięciu (90) dni od daty swojego powołania. W przypadku gdy organ arbitrażowy uzna, że nie zdoła dotrzymać tego terminu, jego przewodniczący zobowiązany jest powiadomić o tym na piśmie Strony oraz Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin przedstawienia sprawozdania okresowego. W żadnym przypadku sprawozdanie nie może zostać przedstawione później niż w ciągu stu dwudziestu (120) dni po dniu powołania organu arbitrażowego. Każda ze Stron może na piśmie złożyć do organu arbitrażowego swoje uwagi dotyczące szczegółowych aspektów sprawozdania okresowego w ciągu piętnastu (15) dni od jego przekazania.
2. W pilnych przypadkach, włączając w to przypadki związane z towarami łatwo psującymi się lub sezonowymi, organ arbitrażowy dokłada wszelkich starań, aby przedstawić sprawozdanie okresowe w ciągu trzydziestu (30) dni, a w każdym przypadku nie później niż w ciągu czterdziestu pięciu (45) dni po jego powołaniu. Strona może w ciągu siedmiu (7) dni od przekazania sprawozdania okresowego złożyć pisemny wniosek do organu arbitrażowego o dokonanie przeglądu konkretnych elementów sprawozdania okresowego.
3. Po rozważeniu wszelkich pisemnych uwag dotyczących sprawozdania okresowego przedstawionych przez Strony organ arbitrażowy może zmienić swoje sprawozdanie oraz przeprowadzić wszelkie dalsze badania, jakie uzna za właściwe. Ostateczne orzeczenie organu arbitrażowego zawiera analizę argumentów przedstawionych na etapie przeglądu okresowego i jasno odpowiada na pytania i uwagi Stron.

ARTYKUŁ 115

Orzeczenie organu arbitrażowego

1. Organ arbitrażowy w ciągu stu dwudziestu (120) dni od daty swojego powołania przekazuje Stronom oraz Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla swoje orzeczenie.

Niezależnie od akapitu pierwszego, w przypadku gdy termin ten nie może być dotrzymany, przewodniczący organu arbitrażowego powiadamia o tym na piśmie Strony oraz Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin wydania orzeczenia. W każdym przypadku orzeczenie musi zostać przekazane nie później niż w ciągu stu pięćdziesięciu (150) dni od daty powołania organu arbitrażowego.

2. W pilnych przypadkach, włączając w to przypadki związane z towarami łatwo psującymi się i sezonowymi, organ arbitrażowy:

- a) przekazuje swoje orzeczenie w ciągu sześćdziesięciu dni (60) dni od daty swojego powołania;
- b) może wydać orzeczenie wstępne stwierdzające, czy dany przypadek jest pilny, tak szybko, jak to w praktyce możliwe, a w każdym wypadku w terminie siedmiu (7) dni od daty swojego powołania.

3. Orzeczenie organu arbitrażowego zawiera zalecenia co do sposobu, w jaki Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, mogłaby przywrócić zgodność z niniejszą Umową.

4. Niezależnie od ust. 6–10 dotyczących rozsądnego przedziału czasu Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, podejmuje natychmiast w dobrej wierze wszelkie środki niezbędne, aby wykonać orzeczenia organu arbitrażowego.

5. Jeśli natychmiastowe wykonanie orzeczenia nie jest możliwe, Strony dokładają wszelkich starań, aby ustalić termin wykonania orzeczenia. W takim przypadku Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, nie później niż w ciągu dwudziestu jeden (21) dni po przekazaniu orzeczenia organu arbitrażowego Stronom powiadamia Stronę skarżącą oraz Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla o czasie, jakiego będzie potrzebować na wykonanie orzeczenia.

6. Jeżeli Strony nie mogą się porozumieć co do rozsądnego przedziału czasu, w którym należy wykonać orzeczenie organu arbitrażowego, Strona skarżąca składa w ciągu czternastu (14) dni od przekazania, o którym mowa w ust. 1, pisemny wniosek do organu arbitrażowego w celu ustalenia jego długości. Wniosek taki przekazuje się jednocześnie Stronie, przeciwko której wysunięto zarzut, oraz Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla. W ciągu dwudziestu jeden (21) dni od daty złożenia wniosku organ arbitrażowy przekazuje swoje orzeczenie Stronom oraz Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla.

7. W przypadku gdy organ arbitrażowy w pierwotnym składzie, lub niektórzy jego członkowie, nie mogą zebrać się ponownie, stosuje się procedurę określoną w art. 113. Termin przekazania orzeczenia wynosi trzydzieści pięć (35) dni od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 6 niniejszego artykułu.

8. Ustalając długość rozsądnego przedziału czasu, organ arbitrażowy bierze pod uwagę okres niezbędny Stronie, przeciwko której wysunięto zarzut, do przyjęcia w zwykłych okolicznościach środków prawnych lub administracyjnych porównywalnych do tych, które Strona ta określiła jako niezbędne do zapewnienia wykonania orzeczenia, a w szczególności uwzględnia możliwe trudności państwa lub państw partnerskich EAC związane z brakiem koniecznych zdolności.
9. Rozsądny przedział czasu może zostać przedłużony za zgodą obu Stron.

ARTYKUŁ 116

Przegląd środków podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego

1. Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, przed upływem rozsądnego przedziału czasu zgłasza Stronie skarżącej oraz Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla wszelkie środki, które podjęła w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego.
2. W przypadku gdy Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, nie dopełni obowiązku wynikającego z ust. 1 niniejszego artykułu przed upływem rozsądnego przedziału czasu, Strona skarżąca, po powiadomieniu Strony, przeciwko której wysunięto zarzut, oraz Komitetu Urzędników Wysokiego Szczebla, może przyjąć odpowiednie środki zgodnie z art. 118 ust. 2.
3. W przypadku braku porozumienia między Stronami co do tego, czy Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, przywróciła zgodność z postanowieniami niniejszej Umowy, każda ze Stron może wystąpić z pisemnym wnioskiem do organu arbitrażowego o wydanie orzeczenia w tej sprawie. Wniosek taki określa szczególne środki przedmiotowe oraz dokładnie wyjaśnia, w jaki sposób środki te są niezgodne lub zgodne z postanowieniami niniejszej Umowy oraz orzeczeniem organu arbitrażowego.

4. Organ arbitrażowy dokłada starań, aby przekazać swoje orzeczenie w ciągu czterdziestu pięciu (45) dni od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 3. W pilnych przypadkach, włączając w to przypadki związane z towarami łatwo psującymi się i sezonowymi, organ arbitrażowy przekazuje swoje orzeczenie w ciągu trzydziestu (30) dni od daty złożenia wniosku.

5. W przypadku gdy organ arbitrażowy w pierwotnym składzie lub niektórzy jego członkowie nie mogą zebrać się ponownie w ciągu piętnastu (15) dni, stosuje się procedurę określoną w art. 113. W takim przypadku termin przekazania orzeczenia wynosi osiemdziesiąt (80) dni od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 3 niniejszego artykułu.

ARTYKUŁ 117

Tymczasowe środki zaradcze w przypadku niewykonania orzeczenia

1. Jeśli przed upływem rozsądnego przedziału czasu Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, nie powiadomi o zastosowaniu jakichkolwiek środków w celu wykonaniu orzeczenia organu arbitrażowego lub jeśli organ arbitrażowy uzna, że środek zgłoszony na mocy art. 116 ust. 1 jest niezgodny z obowiązkami Strony, przeciwko której wysunięto zarzut, w ramach postanowień niniejszej Umowy, Strona skarżąca – po powiadomieniu Strony, przeciwko której wysunięto zarzut – jest uprawniona do przyjęcia odpowiednich środków.

2. Wprowadzając takie środki, Strona skarżąca dokłada starań, aby wybrać środki, które w najmniejszym stopniu wpływają na osiągnięcie celów niniejszej Umowy, oraz bierze pod uwagę ich wpływ na gospodarkę Strony, przeciwko której wysunięto zarzut. Ponadto, jeżeli UE uzyskuje prawo do przyjęcia takich środków, wybiera środki zmierzające do tego, aby państwo partnerskie EAC, którego środki uznano za naruszające niniejszą Umowę, zastosowało się do niej.

3. W dowolnym momencie po wygaśnięciu rozsądnego przedziału czasu Strona skarżąca może zwrócić się do Strony, przeciwko której wysunięto zarzut, o przedstawienie propozycji tymczasowej rekompensaty, a Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, przedstawia taką propozycję.

4. Rekompensata lub środki odwetowe mają charakter tymczasowy i stosuje się je jedynie do czasu wycofania każdego środka uznanego za naruszający postanowienia niniejszej Umowy lub do czasu zmiany takiego środka w sposób zapewniający jego zgodność z tymi postanowieniami lub też do czasu rozstrzygnięcia sporu przez Strony.

ARTYKUŁ 118

Przegląd środków podjętych w celu wykonania orzeczenia po przyjęciu odpowiednich środków

1. Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, zgłasza drugiej Stronie oraz Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla o wszelkich środkach podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego oraz o wniosku o zakończenie stosowania przez Stronę skarżącą odpowiednich środków.

2. W przypadku gdy Strony w ciągu trzydziestu (30) dni od daty złożenia powiadomienia nie osiągną porozumienia w kwestii zgodności zgłoszonego środka z postanowieniami niniejszej Umowy, Strona skarżąca może zwrócić się na piśmie do organu arbitrażowego o wydanie orzeczenia w tej sprawie. Wniosek taki przekazuje się Stronie, przeciwko której wysunięto zarzut, oraz Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla. W ciągu czterdziestu pięciu (45) dni od daty złożenia wniosku organ arbitrażowy przekazuje swoje orzeczenie Stronom oraz Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla.

3. Jeżeli organ arbitrażowy uzna, że jakiegokolwiek środek podjęty w celu wykonania orzeczenia jest niezgodny z postanowieniami niniejszej Umowy, ustala, czy Strona skarżąca może nadal stosować odpowiednie środki. Jeśli organ arbitrażowy uzna, że jakiegokolwiek środki podjęte w celu wykonania orzeczenia są zgodne z postanowieniami niniejszej Umowy, stosowanie odpowiednich środków zostaje zakończone natychmiast po wydaniu orzeczenia.

4. W przypadku gdy organ arbitrażowy w pierwotnym składzie, lub niektórzy jego członkowie, nie mogą zebrać się ponownie, stosuje się procedurę określoną w art. 113. Termin przekazania orzeczenia wynosi sześćdziesiąt (60) dni od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 2 niniejszego artykułu.

TYTUŁ III

POSTANOWIENIA WSPÓLNE

ARTYKUŁ 119

Wspólnie uzgodnione rozwiązanie

Strony mogą w dowolnym momencie wspólnie uzgodnić rozwiązanie sporu podlegającego niniejszej części oraz powiadomić o nim Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla. Jeżeli rozwiązanie wymaga zatwierdzenia zgodnie z odpowiednimi procedurami wewnętrznymi każdej ze Stron, powiadomienie odwołuje się do tego wymogu, a postępowanie zostaje zawieszona. W przypadku braku wymogu takiego zatwierdzenia lub z chwilą powiadomienia o zakończeniu odpowiednich procedur wewnętrznych postępowanie zostaje zakończone.

ARTYKUŁ 120

Regulamin wewnętrzny

Procedury rozstrzygania sporów reguluje regulamin wewnętrzny, który Rada UPG przyjmuje w ciągu sześciu (6) miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 121

Informacje i doradztwo techniczne

Organ arbitrażowy na wniosek którejkolwiek ze Stron lub z własnej inicjatywy może z każdego źródła, jakie uzna za stosowne, w tym również od Stron zaangażowanych w spór, uzyskać informacje dla postępowania arbitrażowego. Organ arbitrażowy ma także prawo w razie potrzeby zwrócić się o odpowiednią opinię do specjalistów. Zainteresowane osoby fizyczne lub prawne Stron oraz inne osoby trzecie mogą składać organowi arbitrażowemu opinie *amicus curiae* zgodnie z regulaminem wewnętrznym przyjętym na mocy art. 120. Wszelkie uzyskane w ten sposób informacje muszą zostać ujawnione obu Stronom, które mogą przedstawić uwagi na ich temat.

ARTYKUŁ 122

Język oświadczeń

1. Wszelkie oświadczenia Stron w formie pisemnej i ustnej składane są w jakimkolwiek języku urzędowym Stron.
2. Strony dokładają wszelkich starań, aby ustalić wspólny język roboczy, który będzie stosowany podczas wszelkich szczególnych postępowań podlegających niniejszej części. Jeżeli Strony nie są w stanie porozumieć się w kwestii wspólnego języka roboczego, każda ze Stron organizuje i ponosi koszty tłumaczenia oświadczeń pisemnych oraz tłumaczenia ustnego podczas posiedzeń na język, który wybrała Strona, przeciwko której wysunięto zarzut, o ile nie jest to urzędowy język tej Strony¹.

ARTYKUŁ 123

Reguły interpretacji

1. Organy arbitrażowe interpretują postanowienia niniejszej Umowy zgodnie z zasadami wykładni międzynarodowego prawa publicznego, łącznie z zasadami określonymi w Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, podpisanej w Wiedniu w dniu 23 maja 1969 r.
2. Interpretacje i orzeczenia organu arbitrażowego nie mogą rozszerzać ani ograniczać praw i obowiązków przewidzianych w niniejszej Umowie.

¹ Do celów niniejszego artykułu językami urzędowymi są języki wymienione w art. 146.

ARTYKUŁ 124

Procedura wydawania orzeczeń przez organ arbitrażowy

1. Organ arbitrażowy dokłada wszelkich starań, aby jego decyzje podejmowane były w drodze konsensusu. W przypadku gdy decyzja nie może być podjęta w drodze konsensusu, sprawa będąca przedmiotem decyzji rozstrzygana jest większością głosów.
2. W każdym orzeczeniu organu arbitrażowego podaje się fakty ustalone w sprawie, odniesienie do mających zastosowanie postanowień niniejszej Umowy oraz uzasadnienie wszelkich ustaleń, zaleceń lub wniosków. Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla podaje orzeczenia organu arbitrażowego do wiadomości publicznej.
3. Orzeczenia organu arbitrażowego są ostateczne i wiążące dla Stron.

ARTYKUŁ 125

Lista arbitrów

1. Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla nie później niż w ciągu sześciu (6) miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej Umowy sporządza listę co najmniej piętnastu (15) osób, które chcą i mogą pełnić rolę arbitrów. Lista ta składa się z trzech części: jednej części listy dla każdej ze Stron, wskazującej osoby mogące pełnić funkcję arbitra; oraz jednej części listy złożonej z osób niebędących obywatelami którejkolwiek ze Stron, które będą mogły pełnić rolę przewodniczącego organu arbitrażowego. Każda z części listy zawiera co najmniej pięć (5) nazwisk. Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla zapewnia, aby na liście znajdowała się zawsze taka liczba osób zgodnie z regulaminem wewnętrznym, przyjętym na mocy art. 120.

2. Jeśli nie sporządzono jednej z części listy lub taka część listy nie zawiera wystarczającej liczby nazwisk w momencie dokonania zawiadomienia zgodnie z art. 113 ust. 2, wyboru arbitrów dokonuje się w drodze losowania spośród osób, które zostały oficjalnie zaproponowane do umieszczenia w odpowiednich częściach listy jednej lub obu Stron. Jeśli tylko jedna Strona zaproponuje nazwiska, wybór trojga arbitrów następuje w drodze losowania spośród tych osób.
3. W przypadku gdy nie ustalono listy arbitrów zgodnie z ust. 1 ani nie zaproponowano nazwisk arbitrów zgodnie z art. 2, Strona, która wszczęła postępowanie arbitrażowe, zwraca się do Sekretarza Generalnego Stałego Trybunału Arbitrażowego, aby działał w charakterze organu powołującego.
4. Arbitrzy muszą posiadać specjalistyczną wiedzę lub doświadczenie w dziedzinie prawa i handlu międzynarodowego. Muszą być niezależni, działać w imieniu własnym oraz nie mogą przyjmować instrukcji jakiegokolwiek rządu czy organizacji ani nie mogą być powiązani z rządem którejkolwiek ze Stron, a ich postępowanie musi być zgodne z kodeksem postępowania znajdującym się w załączniku do regulaminu wewnętrznego przyjętego na mocy art. 120.

ARTYKUŁ 126

Związek z rozstrzyganiem sporów w ramach WTO

1. Organy arbitrażowe ustanowione na mocy niniejszej Umowy nie rozstrzygają w sporach dotyczących praw lub obowiązków Stron wynikających z porozumień WTO.

2. Odwołanie do postanowień niniejszej Umowy dotyczących rozstrzygnięcia sporów pozostaje bez uszczerbku dla ewentualnych działań w ramach WTO, w tym również działań z zakresu rozstrzygnięcia sporów. Jeżeli jednak jedna ze Stron w odniesieniu do konkretnego środka wszczęła postępowanie o rozstrzygnięcie sporu – czy to na mocy niniejszego tytułu, czy to porozumienia WTO – do czasu zakończenia tego postępowania nie może ona wszcząć postępowania o rozstrzygnięcie sporu w odniesieniu do tego samego środka z tytułu drugiej z wymienionych podstaw prawnych. Ponadto Strona nie może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia zobowiązania, które jest jednakowe na mocy niniejszej Umowy i na mocy porozumienia WTO, z tytułu obu podstaw prawnych. W takim przypadku, po wszczęciu postępowania o rozstrzygnięcie sporu, Strona nie może dochodzić na drugim forum roszczeń z tytułu naruszenia zobowiązania, które jest jednakowe na mocy drugiego porozumienia, chyba że wybrane forum z powodów proceduralnych lub sądowych nie pozwala na dokonanie ustaleń dotyczących roszczeń związanych z naruszeniem tego zobowiązania.

3. W odniesieniu do konkretnego środka Strona może wszcząć postępowanie o rozstrzygnięcie sporu na podstawie niniejszej części albo na podstawie porozumienia WTO, a mianowicie:

- a) postępowanie o rozstrzygnięcie sporu na podstawie niniejszej części uznaje się za rozpoczęte na wniosek Strony o powołanie organu arbitrażowego na podstawie art. 112 i uznaje się je za zakończone, gdy organ arbitrażowy przekaze swoją decyzję Stronom i Komitetowi Urzędników Wysokiego Szczebla zgodnie z art. 115 lub gdy osiągnięto porozumienie w sprawie wspólnie uzgodnionego rozwiązania zgodnie z art. 119;
- b) postępowanie o rozstrzygnięcie sporu w ramach porozumienia WTO uznaje się za rozpoczęte na wniosek Strony o powołanie organu arbitrażowego na podstawie art. 6 DSU i uznaje się je za zakończone, gdy Organ Rozstrzygnięcia Sporów WTO przyjmie sprawozdanie zespołu orzekającego WTO lub, w zależności od przypadku, Organu Apelacyjnego, zgodnie z art. 16 i 17 ust. 14 DSU.

4. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wyklucza możliwości zawieszenia wykonywania obowiązków przez jedną ze Stron, jeśli zezwala na to Organ Rozstrzygania Sporów WTO. Porozumienie WTO nie uniemożliwia zawieszenia przez Stronę wykonywania obowiązków wynikających z niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 127

Terminy

1. Wszelkie terminy, o których mowa w niniejszej części, w tym terminy dotyczące przekazywania orzeczenia przez organ arbitrażowy, liczy się w dniach kalendarzowych od dnia następującego po wykonaniu czynności lub wystąpieniu faktu, do którego się odnoszą.
2. Każdy termin, o którym mowa w niniejszej części, można przedłużyć za obopólnym porozumieniem Stron.

CZEŚĆ VIII

WYJĄTKI OGÓLNE

ARTYKUŁ 128

Ogólna klauzula wyjątkowa

Z zastrzeżeniem wymogu zakazującego stosowania takich środków w sposób służący arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między Stronami, w których obowiązują te same warunki, lub w sposób stanowiący ukryte ograniczenie w handlu międzynarodowym, żadne postanowienie niniejszej Umowy nie może być interpretowane w sposób uniemożliwiający wprowadzanie lub egzekwowanie przez UE lub państwo lub państwa partnerskie EAC środków:

- a) niezbędnych do ochrony bezpieczeństwa publicznego oraz moralności lub utrzymania porządku publicznego;
- b) niezbędnych do ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin;
- c) odnoszących się do przywozu lub wywozu złota lub srebra;
- d) niezbędnych do zapewnienia przestrzegania przepisów ustawowych lub wykonawczych, które nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszej Umowy, łącznie z tymi odnoszącymi się do egzekwowania przepisów celnych, ustanawiania monopolii funkcjonujących zgodnie z art. II ust. 4 i z art. XVII GATT, ochrony patentów, znaków towarowych i praw autorskich oraz zapobiegania podstępny praktykom;

- e) odnoszących się do produktów pracy więźniów;
- f) niezbędnych do ochrony narodowych dóbr kultury o wartości artystycznej, historycznej lub archeologicznej;
- g) odnoszących się do ochrony zużywalnych zasobów naturalnych, jeżeli środki te są realizowane w połączeniu z ograniczeniami dotyczącymi produkcji lub konsumpcji krajowej;
- h) podejmowanych w ramach wykonywania obowiązków wynikających z jakiejkolwiek międzyrządowej umowy towarowej zgodnej z kryteriami przedstawionymi umawiającym się stronom GATT i nieodrzuconych przez nie lub zgodnej z kryteriami przedstawionymi Stronom i nieodrzuconych przez nie¹;
- i) obejmujących ograniczenia wywozu materiałów krajowych niezbędnych do zapewnienia niezbędnych ilości takich materiałów dla krajowego przemysłu przetwórczego w okresie, gdy cena krajowa takiego materiału jest utrzymywana na poziomie niższym niż cena światowa w ramach rządowego programu stabilizacji; ograniczenia takie nie mogą jednak pociągać za sobą zwiększenia wywozu danej krajowej gałęzi przemysłu lub jej ochrony oraz nie mogą stanowić odstępstwa od postanowień niniejszej Umowy dotyczących niedyskryminacji;
- j) niezbędnych do nabycia lub dystrybucji produktów, w zakresie których istnieje ogólny lub lokalny niedobór, pod warunkiem zgodności wszelkich takich środków z zasadą, zgodnie z którą UE lub państwo lub państwa partnerskie EAC mają prawo do godziwej części międzynarodowej podaży takich produktów oraz pod warunkiem, że wszelkie takie środki niezgodne z innymi postanowieniami niniejszej Umowy zostaną usunięte natychmiast po ustaniu okoliczności uzasadniających ich stosowanie.

¹ Wyjątek określony w niniejszej literze odnosi się również do wszelkich umów towarowych zgodnych z zasadami zatwierdzonymi przez Radę Społeczno-Gospodarczą GATT w rezolucji 30 (IV) z dnia 28 marca 1947 r.

ARTYKUŁ 129

Wyjątki ze względów bezpieczeństwa

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako:
 - a) wymagające od UE lub państwa lub państw partnerskich EAC dostarczenia jakichkolwiek informacji, których ujawnienie uważa się za sprzeczne z podstawowymi interesami bezpieczeństwa; lub
 - b) uniemożliwiające UE lub państwu lub państwom partnerskim EAC podjęcie jakiegokolwiek działania uznanego za niezbędne do ochrony ich podstawowych interesów bezpieczeństwa:
 - (i) odnoszącego się do materiałów rozszczepialnych lub materiałów służących do ich uzyskania;
 - (ii) odnoszącego się do handlu bronią, amunicją i sprzętem wojskowym oraz do handlu innymi towarami i materiałami, który jest prowadzony bezpośrednio lub pośrednio do celów dostarczania rezerw dla obiektów wojskowych;
 - (iii) odnoszącego się do zakupów publicznych niezbędnych dla bezpieczeństwa narodowego lub do celów obronności kraju;
 - (iv) podjętego w czasie wojny lub w obliczu innego zagrożenia w stosunkach międzynarodowych; lub

- c) uniemożliwiają UE lub państwu lub państwom partnerskim EAC podjęcie jakichkolwiek działań w celu wykonania obowiązków wynikających z Karty Narodów Zjednoczonych podpisanej w San Francisco w dniu 26 czerwca 1945 r. służących utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.
2. Komitet Urzędników Wysokiego Szczebla jest informowany w najszerszym możliwym zakresie o środkach podejmowanych na mocy ust. 1 lit. b) i c) oraz o ich wygaśnięciu.

ARTYKUŁ 130

Podatki

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy ani jakichkolwiek uzgodnień przyjętych na mocy niniejszej Umowy nie może być interpretowane w sposób, który uniemożliwiłby Stronom zróżnicowane traktowanie – w zastosowaniu odpowiednich przepisów ich prawodawstwa podatkowego – podatników, którzy nie znajdują się w takiej samej sytuacji, w szczególności pod względem ich miejsca zamieszkania lub miejsca inwestowania przez nich kapitału.
2. Żadne z postanowień niniejszej Umowy ani innych uzgodnień przyjętych na mocy niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako przeszkoda dla wprowadzenia lub egzekwowania przez Strony jakiegokolwiek środka mającego na celu zapobieganie unikaniu lub uchylaniu się od płacenia podatków wynikających z postanowień umów o unikaniu podwójnego opodatkowywania lub innych porozumień podatkowych lub wewnętrznego ustawodawstwa podatkowego.
3. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wpływa na prawa i obowiązki Stron wynikające z jakiegokolwiek konwencji podatkowej. W przypadku niezgodności między taką konwencją a niniejszą Umową pierwszeństwo w zakresie niezgodności mają postanowienia takiej konwencji.

CZĘŚĆ IX

POSTANOWIENIA OGÓLNE I KOŃCOWE

ARTYKUŁ 131

Trudności w zrównoważeniu bilansu płatniczego

1. W przypadku gdy Strona napotyka poważne trudności w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych lub jeśli grożą jej takie trudności, może podjąć lub utrzymać środki ograniczające w odniesieniu do handlu towarami.
2. Strony dokładają starań, aby uniknąć stosowania środków ograniczających, o których mowa w ust. 1.
3. Wszelkie środki ograniczające podjęte lub utrzymywane zgodnie z niniejszym artykułem muszą być niedyskryminujące, mogą obowiązywać przez ograniczony czas i nie mogą wykraczać poza to, co jest konieczne do poprawy sytuacji w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych. Środki te muszą być zgodne odpowiednio z warunkami określonymi w porozumieniach WTO oraz ze statutem Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW).
4. Strona, która utrzymuje lub przyjęła środki ograniczające, lub wszelkie ich zmiany, niezwłocznie powiadamia o nich drugą Stronę i Radę UPG oraz przedstawia, najszybciej jak to możliwe, harmonogram ich znoszenia.

5. Rada UPG przeprowadza niezwłocznie konsultacje, w ramach których ocenia się sytuację w zakresie bilansu płatniczego zainteresowanej Strony oraz ograniczenia przyjęte lub utrzymywane zgodnie z niniejszym artykułem, mając na względzie między innymi czynniki takie jak:

- a) charakter i zakres trudności w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych;
- b) zewnętrzne warunki gospodarcze i handlowe;
- c) możliwe alternatywne środki naprawcze.

6. Konsultacje dotyczą zgodności wszelkich środków ograniczających z ust. 3 i 4. Uwzględnia się wszystkie dane statystyczne oraz inne ustalenia przedstawione przez MFW w odniesieniu do walut, rezerw pieniężnych oraz bilansu płatniczego, a wnioski opiera się na ocenie MFW dotyczącej sytuacji w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych zainteresowanej Strony przyjmującej lub utrzymującej dany środek.

ARTYKUŁ 132

Definicja Stron i wypełnianie obowiązków

1. Umawiającymi się Stronami niniejszej Umowy są Republika Kenii i jakiegokolwiek inne umawiające się strony Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Wschodnioafrykańską, które przystąpią do niniejszej Umowy zgodnie z art. 144 niniejszej Umowy, zwane tutaj „państwem lub państwami partnerskimi EAC”, z jednej strony, oraz Unia Europejska, zwana tutaj „UE”, z drugiej strony.

2. Do celów niniejszej Umowy określenie „Strona” odnosi się do państwa lub państw partnerskich EAC albo do UE, w zależności od przypadku. Określenie „Strony” odnosi się do państw partnerskich EAC i do UE.
3. Państwo lub państwa partnerskie EAC mogą upoważnić jednego ze swoich przedstawicieli do działania w ich imieniu we wszystkich sprawach objętych niniejszą Umową.
4. Strony wprowadzają wszelkie niezbędne środki o charakterze ogólnym lub szczególnym w celu wypełnienia swoich obowiązków wynikających z niniejszej Umowy oraz przestrzegają celów określonych w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 133

Punkty kontaktowe

1. W celu ułatwienia komunikacji związanej ze skutecznym wykonywaniem niniejszej Umowy z dniem jej wejścia w życie każda ze Stron wyznacza punkt kontaktowy na potrzeby wymiany informacji. Wyznaczenie punktów kontaktowych na potrzeby wymiany informacji pozostaje bez uszczerbku dla wyznaczania poszczególnych właściwych organów na mocy postanowień szczególnych niniejszej Umowy.
2. Na wniosek punktu kontaktowego na potrzeby wymiany informacji każda ze Stron wskazuje urząd lub urzędnika odpowiedzialnych za wszelkie kwestie dotyczące wykonywania niniejszej Umowy i udziela niezbędnego wsparcia, aby ułatwić komunikację z wnioskującą Stroną.

3. W zależności od przypadku każda ze Stron na wniosek drugiej Strony, w miarę możliwości prawnych, udziela informacji i niezwłocznie odpowiada na wszelkie pytania związane z istniejącym lub zaproponowanym środkiem, który może wpłynąć na handel pomiędzy Stronami.

ARTYKUŁ 134

Przejrzystość i poufność

1. Każda ze Stron zapewnia, aby wszelkie przepisy ustawowe i wykonawcze, procedury oraz decyzje administracyjne o zasięgu ogólnym, a także wszelkie zobowiązania międzynarodowe dotyczące jakiegokolwiek kwestii handlowej objętej niniejszą Umową były niezwłocznie publikowane lub publicznie udostępniane oraz podawane do wiadomości drugiej Strony.

2. Bez uszczerbku dla postanowień niniejszej Umowy dotyczących przejrzystości informacji, o których mowa w niniejszym artykule, uznaje się za opublikowane, gdy zostały udostępnione rządowi państwa lub państw partnerskich EAC oraz Komisji Europejskiej lub WTO, lub gdy zostały udostępnione na oficjalnych stronach internetowych Stron, które są publicznie dostępne i bezpłatne.

3. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wymaga od którejkolwiek ze Stron udostępniania informacji poufnych, których ujawnienie utrudniłoby egzekwowanie prawa lub byłoby w inny sposób niezgodne z interesem publicznym, lub które naruszałoby uzasadnione interesy handlowe indywidualnych przedsiębiorstw, państwowych czy prywatnych, z wyjątkiem zakresu, w jakim ich ujawnienie może być niezbędne w kontekście postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu objętego częścią VII. Jeżeli takie ujawnienie zostaje uznane za niezbędne przez organ ustanowiony zgodnie z art. 113 organ ten zapewnia pełne przestrzeganie poufności.

ARTYKUŁ 135

Regiony najbardziej oddalone Unii Europejskiej

1. Uwzględniając bliskość geograficzną niektórych regionów najbardziej oddalonych UE i państwa lub państw partnerskich EAC oraz w celu wzmocnienia gospodarczych i społecznych powiązań pomiędzy tymi regionami a państwem lub państwami partnerskimi EAC, Strony dokładają wszelkich starań, aby ułatwić współpracę we wszystkich obszarach objętych niniejszą Umową pomiędzy regionami najbardziej oddalonymi UE a państwem lub państwami partnerskimi EAC.
2. Do osiągnięcia celów określonych w ust. 1 dąży się również, gdy jest to możliwe, poprzez wspieranie wspólnego uczestnictwa państwa lub państw partnerskich EAC i regionów najbardziej oddalonych UE w szczególnych programach UE w obszarach objętych niniejszą Umową.
3. UE dokłada wszelkich starań, aby zapewnić koordynację pomiędzy różnymi instrumentami finansowymi polityki spójności i rozwoju UE w celu wspierania współpracy pomiędzy państwem lub państwami partnerskimi EAC a regionami najbardziej oddalonymi UE w obszarach objętych niniejszą Umową.
4. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie uniemożliwia UE stosowania istniejących środków służących poprawie strukturalnej sytuacji gospodarczej i społecznej regionów najbardziej oddalonych UE zgodnie z art. 349 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

ARTYKUŁ 136

Związki z innymi umowami

1. Z wyjątkiem postanowień dotyczących współpracy na rzecz rozwoju zawartych w tytule II części 3 umowy z Kotonu lub odpowiednich postanowieniach umowy ją zastępującej, w przypadku wszelkich niezgodności między postanowieniami niniejszej Umowy a postanowieniami tytułu II części 3 umowy z Kotonu lub odpowiednimi postanowieniami umowy ją zastępującej pierwszeństwo mają postanowienia niniejszej Umowy.
2. W przypadku wszelkich niezgodności między postanowieniami części V niniejszej Umowy a umową z Kotonu lub umową ją zastępującą pierwszeństwo mają postanowienia umowy z Kotonu lub odpowiednie postanowienia umowy ją zastępującej.
3. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako uniemożliwiające przyjęcie przez którąkolwiek ze Stron odpowiednich środków spójnych z niniejszą Umową, przyjętych na podstawie umowy z Kotonu lub odpowiednich postanowień umowy ją zastępującej.

ARTYKUŁ 137

Związek z porozumieniami WTO

Strony zgodnie postanawiają, że żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wymaga od nich działania w sposób niezgodny z porozumieniami WTO.

ARTYKUŁ 138

Powiadomienia

Powiadomienia wymagane na podstawie niniejszej Umowy sporządza się na piśmie i przesyła odpowiednio do rządu państwa lub państw partnerskich EAC lub do Komisji Europejskiej.

ARTYKUŁ 139

Wejście w życie

1. Niniejszą umowę podpisuje się i ratyfikuje lub zatwierdza zgodnie z mającymi zastosowanie zasadami konstytucyjnymi lub wewnętrznymi oraz procedurami poszczególnych Stron.
2. Niniejsza Umowa wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po miesiącu, w którym Strony powiadomiły się wzajemnie o zakończeniu wewnętrznych procedur prawnych, o których mowa w ust. 1.
3. Powiadomienia o wejściu w życie niniejszej Umowy są wysyłane – w przypadku państwa lub państw partnerskich EAC – do odpowiednich depozytariuszy niniejszej Umowy w państwie lub państwach partnerskich EAC, a w przypadku UE – do Sekretarza Generalnego Rady Unii Europejskiej, którzy wspólnie są depozytariuszami niniejszej Umowy. Każdy z depozytariuszy powiadamia drugiego depozytariusza o ostatnim instrumencie ratyfikacji, którego złożenie oznacza zakończenie wewnętrznych procedur prawnych do celów wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 140

Wypowiedzenie

1. Każde państwo partnerskie EAC lub UE mogą powiadomić drugą Stronę na piśmie o zamiarze wypowiedzenia niniejszej Umowy.
2. Wypowiedzenie staje się skuteczne rok po powiadomieniu drugiej Strony.

ARTYKUŁ 141

Terytorialny zakres stosowania

Niniejsza Umowa ma zastosowanie, z jednej strony, do terytoriów, do których stosuje się Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, oraz, z drugiej strony, do terytorium państwa lub państw partnerskich EAC. Odniesienia do „terytorium” zawarte w niniejszej Umowie należy rozumieć w taki sposób.

ARTYKUŁ 142

Klauzula przeglądowna

1. Niniejsza Umowa podlega przeglądowi co pięć (5) lat od dnia jej wejścia w życie.
2. W zakresie dotyczącym wykonywania niniejszej Umowy każda ze Stron może przedstawiać sugestie służące uregulowaniu współpracy w zakresie handlu, z uwzględnieniem doświadczenia nabytego podczas wykonywania niniejszej Umowy.
3. Niezależnie od ust. 1 Strony uzgadniają, że można dokonać przeglądu niniejszej Umowy w związku z wygaśnięciem umowy z Kotonu lub umowy ją zastępującej.

ARTYKUŁ 143

Klauzula dotycząca wprowadzania zmian

1. Strony mogą uzgodnić na piśmie wprowadzenie zmian do niniejszej Umowy. Każda ze Stron może przedkładać Radzie UPG do rozpatrzenia propozycje zmian do niniejszej Umowy. Druga Strona może przedstawić swoje uwagi do zmian w ciągu dziewięćdziesięciu (90) dni od daty otrzymania takiej propozycji.

2. Jeśli Rada UPG przyjmie zmiany do niniejszej Umowy, zmiany te zostaną przedstawione Stronom do ratyfikacji, zaakceptowania lub zatwierdzenia zgodnie z ich odpowiednimi wymogami konstytucyjnymi lub wewnętrznymi wymogami prawnymi.

3. Zmiany wchodzi w życie po wymianie przez Strony pisemnych powiadomień poświadczających, że spełniły one swe odpowiednie mające zastosowanie wymogi prawne i zakończyły procedury, w uzgodnionym przez Strony terminie.

ARTYKUŁ 144

Przystąpienie umawiających się stron Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Wschodnioafrykańską

1. Niniejsza Umowa jest otwarta do przystąpienia dla dowolnego państwa będącego umawiającą się stroną Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Wschodnioafrykańską. Wniosek o przystąpienie składa się do Rady UPG.

2. Strony dokonują przeglądu skutków przystąpienia państwa lub państw, o których mowa w ust. 1, w odniesieniu do niniejszej Umowy. Rada UPG może zdecydować o wprowadzeniu wszelkich środków przejściowych lub środków wprowadzających zmiany, które mogą okazać się niezbędne.

ARTYKUŁ 145

Przystąpienie nowych państw członkowskich do Unii Europejskiej

1. UE powiadamia państwo lub państwa partnerskie EAC o wszelkich wnioskach o przystąpienie złożonych do Unii przez państwo trzecie.
2. Podczas negocjacji między UE a państwem trzecim, o którym mowa w ust. 1, UE dokłada starań, aby:
 - a) przekazać, na wniosek państwa lub państw partnerskich EAC i w możliwym zakresie, informacje dotyczące wszelkich kwestii objętych niniejszą Umową; oraz
 - b) uwzględnić obawy wyrażone przez państwo lub państwa partnerskie EAC.
3. UE powiadamia państwo lub państwa partnerskie EAC o wejściu w życie wszelkich traktatów dotyczących przystąpienia państwa trzeciego do UE.
4. Rada UPG bada, z odpowiednim wyprzedzeniem przed dniem przystąpienia państwa trzeciego do UE, wszelkie skutki, jakie takie przystąpienie może mieć w odniesieniu do niniejszej Umowy. Strony mogą, decyzją Rady UPG, wprowadzić wszelkie niezbędne dostosowania do niniejszej Umowy lub uregulowań przejściowych.

ARTYKUŁ 146

Teksty autentyczne

1. Niniejszą Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w językach: angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim i włoskim, przy czym teksty w każdym z tych języków są jednakowo autentyczne.
2. Irlandzka wersja językowa zostanie uznana za autentyczną w drodze wymiany not dyplomatycznych między Unią Europejską a Republiką Kenii po podpisaniu niniejszej Umowy i przed jej wejściem w życie.

ARTYKUŁ 147

Załączniki i protokoły

Następujące załączniki i protokoły oraz wspólne oświadczenia do niniejszej Umowy stanowią jej integralną część:

Załącznik I	Cła na produkty pochodzące z państwa lub państw partnerskich EAC
Załącznik II	Cła na produkty pochodzące z UE
Załącznik III(a)	Matryca rozwoju w ramach UPG
Załącznik III(b)	Poziomy odniesienia, cele i wskaźniki w zakresie rozwoju
Załącznik IV	Wspólna deklaracja dotycząca państw, które ustanowiły unię celną z Unią Europejską
Załącznik V	Handel i zrównoważony rozwój
Załącznik VI	Wspólna deklaracja Unii Europejskiej i Republiki Kenii w sprawie współpracy gospodarczej i rozwojowej w ramach niniejszej Umowy
Protokół 1	dotyczący wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach celnych
Wspólne oświadczenie 1	Wspólne oświadczenie Unii Europejskiej i Republiki Kenii w sprawie reguł pochodzenia
Wspólne oświadczenie 2	Wspólne oświadczenie Unii Europejskiej i Republiki Kenii w sprawie handlu i zrównoważonego rozwoju

W DOWÓD CZEGO niżej podpisani pełnomocnicy, należycie do tego upoważnieni, podpisali niniejszą Umowę.

Sporządzono w ..., dnia ...

W imieniu Unii Europejskiej

W imieniu Republiki Kenii

